

www.e-rara.ch

Samuelis Strykii... Opera omnia

Stryk, Samuel

Francofurti & Lipsiae, MDCCXLIII.-MDCCLII. [1743-1752]

ETH-Bibliothek Zürich

Shelf Mark: Rar 227

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-10732>

Disputatio vigesima secunda de jure principis circa rationes civitatum.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

DISPUTATIO VIGESIMA SECUNDA
DE
JURE PRINCIPIS CIRCA RATIO-
NES CIVITATUM.

Die 19. Maji. Anno M D C X C I X.

RESPONDENTE

JACOB. BRUNNEMANNO
COLBERG. POMER.

CAPUT I.

DE

URBIUM ORIGINE PRINCIPUMQUE
IN ILLAS POTESTATE.

S U M M A R I A.

Ingressus. n. 1.

Philosophorum placita circa enucleationem vocabu-
lorum. n. 2.

Urbium Rom. exempla de hac re. n. 3.

Definitio cujusque rei duplex. n. 4.

Varia derivationes vocabuli juris. n. 5.

Jus quotupliciter sumatur, remissive? n. 6.

Quomodo illud in hac dissert. sumatur? n. 7. seq.

Vocabuli Principis varia signific. remissive. n. 10.
seq.

Quare Augustus hac voce usus? n. 12. seq.

Quid per Principem in hac Diss. intelligatur? n. 14.
seq.

Rationum s. ratiociniorum etymologia & homonymia.
remiss. n. 15.

Ejusdem vocis potior significatus. n. 16.

Rationum descriptio. n. 17. seq.

Vocabulis Civitatis derivatio, remissive. n. 21.

Municipia Romanorum. n. 22.

Coloniarum distinctio ab illis. n. 23.

Divisiones hodiernarum Civitatum, remiss. n. 24.
seq.

Status municipiorum s. Civitatum provincialium ho-
diernarum. n. 26.

Plena potestas in illas Principibus competit. n. 27.

Quibus & potestas novas urbes condendi asseritur.
n. 28.

Dd. dissentientes. n. 29. sequ. causa dissensus eorum.
n. 31.

Horum rationes recensentur. n. 32. seq.

Respondetur ad illas. n. 36.

Negatur ad reservata Imp. pertinere. n. 37.

Exemplum Maximiliani I. excutitur. n. 38.

Hinc opponuntur recentiora exempla. n. 39.

Inquiritur in originem potestatis Principum in urbes.
n. 40.

Origo urbium Germania. n. 41.

Ante X. Secul. nulla urbes in Germ. Magn. n. 42.

Figmenta vulgariū Chronicorum taxantur. n. 43.

Causa feri initii urbium in Germania. n. 44.

Numerus urbium auctus Henrici Aucupis tempore.
n. 45.

An urbes Germaniæ semper Principibus subfuerint?
n. 46.

Communis opinio publicistarum de origine superioritatis territorialis. n. 47.

Contraria Fursenerii sententia recensetur. n. 48.

Utraque sententia in medio relinquitur. n. 49.

Ostenditur beneficiarium nexum inter Imp. & Status
esse vetustissimum. n. 50.

Exemplis hoc probatur. n. 51.

Principum libertas aucta deficiente stirpe Carolingica.
n. 52.

Superioritas post illa tempora iterum obscurata. n. 53.

Exoriente Evangelio vero in lucem producta iterum.
n. 54.

Ex hac superioritate Principibus plena potestas in ur-
bes competit. n. 55.

Quibus mediis ab ipsis Civitates regantur? n. 56.

Comparatur modus regendi cum Romanorum municipiis. n. 57.

Consulum & Senatorum titulus. n. 58.

Electio Cons. & Senatorum a quo fiat? n. 59.

Ut plurimum Senatui competit. n. 60.

Causa hujus rei. n. 61.

Homagio obstricti sunt Principi. n. 62.

In electione ratio futurorum ratiociniorum habenda.
n. 63.

Laudatur Olivarii Gallie Cancellarii lex. n. 64.

Rationum redditio complementum officii Senatorum.
n. 65.

Solenne est illis, qui thema aliquod illustrare cupiunt, ut tum demum instituto rite sese perfunctos esse arbitrentur; si ab accuratiori evolutione vocabulorum auspicati fue-

runt. Enim vero habent hi cur, illis vestigiis insistant, sapientissimorum Virorum, quos Philosophos vocant, præceptis, & luculentis prudentum Romanorum exemplis, ad id incho-

2 tati. Etenim Stoicorum est præceptum ex
Phædro Platonis olim & hodie celeberrimum,
quod omnis, quæ ratione suscipitur de aliqua re
institutio, a definitione debeat proficisci. conf.
Cicero de offic. Lib. 1. c. 1. Recte vero Epicurum,
dialectices alioquin imperitum, locum hunc
Platonis de verbi notione accepisse, Cicero est
testis Lib. 2. de finib. add. Giphani in præfat. Parit.
3 Jur. Feud. Rittersh. De Prudentum Romanorum
vero cura in indagandis verborum significatio-
nibus, nemo temere dubitabit, nisi cui ignota
vel prima L. in primo ff. titulo, vel totus Tit.
de Verb. signif. ut nihil dicam de L. 1. ff. de R. C.
L. 1. pr. ff. de A. P. L. 1. pr. ff. de furt. L. 1. §. 2. ff.
de Pact. L. 49. ff. de V. S. add. Quintilian. L. 5. c.
4 ut. Cujac. 24. O. 39. & in L. 125. & 141. ff. de
Verb. S. Gædd. in Com. ad tit. ff. de V. S. Quam
obrem receptæ huic consuetudini in præsentem
volubentius morem gero, quo magis involutam
vocabulorum præsentis thematis deprehendo
indolem. Hinc juxta Fibig. in Proc. c. 1. Frantz. k.
in L. Gallus ff. de liber. & posth. Disp. 1. memb. 1. con-
sideranda erit ab initio definitio nominis, rum
etiam rei.

5 Quod igitur attinet ad vocabulum *Juris*; nolo
cum grammaticis feram contentiones recipro-
care super magistrali illa quæstione: An jus a
justitia descendat? hoc enim labore ut superse-
dere possim, causa est labor plerorumque com-
mentatorum ad tit. ff. & Inst. de Just. & Jur. qui
his ferculis sat liberales fuere, exhausto licet
eruditionis scholasticæ sacculo. vid. Faber. in
Rational. ad L. 1. ff. de J. & J. & qui ipsi super hac
6 Bachovius in præf. n. 1. Chiliad. error. Fabr. Cæte-
rum apparet illos operam ludere, qui jus dici
putant quasi *Jovis os* vid. Diff. de jur. Civit. Part.
prior. c. 1. quæ in Volum. Dissertationum a Dn.
Fritschio collect. extat. A juvando derivat Ga-
derivatio Martius Lib. de promiss. Doctr. c. 28. Alias
Chr. Becman. manud. ad Lingu. p. 578. Pet. Rava-
nel. Biblioth. sac. voce *Jus* Wissenb. Exerc. ad ff.
disp. 1. th. 8. Wilh. Grot. de princ. Jur. Natur.
cap. 1.

7 Enimvero circa varias vocabuli juris signi-
ficationes inquirere, majoris fors operæ pre-
stare incommensurabilis, recte observat in Idea Bon.
Disp. & Malitios. Sophist. Sect. 2. c. 1. art. 5. §. 13.
lata errorum seges ex neglectu hujus rei, pro-
pullulare solet. Ast & hic nobis otium fece-
runt Eric. Mauritius de Princ. Jur. publ. cap. 1.
8 Grot. de Jur. B. & P. L. 1. c. 1. Illustr. Dn. de
Rhetz. Inst. Jur. publ. Lib. 1. tit. 1. §. 1. seq. Ex-
9 cell. Dn. Thomaf. in Annot. ad Strauch. ab init.
Dn. Schwendend. ad Eckhold. de J. & J. §. 16. Hi
enim cum data opera varias acceptiones voca-
buli Juris prolixè consignarint, breviter decla-
8 ro; quod jus hic sumatur pro qualitate morali
9 ad aliquid justè agendum vel habendum; sive
utrum Illust. Dn. Rhetio loquar, pro qualita-
te, qua nobis aliquid debetur, aut ad nos
10 translaturum est. c. l. conf. L. 10. ff. si serv. vindic.
L. fin. ff. de aq. & aqu. pluv. arc.
Sistit vero senunc alterum rubricæ vocabu-
lum *Principes*. Habet vero hoc cum apud la-
tinos, tum usum Germaniæ, varias significatio-
nes, quæ videri possunt apud Ill. Dn. Rhetium

Inst. Jur. publ. Lib. 1. tit. 17. §. 10. Dn. Schweder.
Jur. pub. Part. Spec. Sect. 2. c. 7. §. 8. Apud Ro-
manos quidem Princeps idem significabat quod
11 primus in aliquo collegio; tali sensu Octavius
12 Augustus Princeps Senatus, ex arcana domina-
tus ratione, salutare cupiebat, apud Tacit. Lib.
1. Annal. Norat enim Regis ac Dictatoris ti-
tulum Senatui P. Q. Romano, memoria pristina-
rum injuriarum a Tarquiniiis & L. Sylla ac-
ceptarum, esse odiosum; atque sic discordiis
civilibus festam rempubl. Roman. nomine Prin-
cipis sub imperium accepit, conf. Bœcleri &
Forstneri prudentissimæ ad h. l. notæ. Ex eo
13 vero non temere hanc vocem, nisi ad rectores
Reip. trahi cœpisse, putat Dn. Schwed. cit. loc.
In præsentem vero per Principem intelligo talem
14 personam, quæ superioritate territoriali, h. e.
potestate summa tam in ecclesiasticis quam po-
liticis gaudet, nisi restrictio vel ex pacto legum
publicarum, vel cum subditis appareat. Dn. de
Rhetz. J. Publ. L. 11. tit. 1. §. 10. Dn. Thomaf.
Diff. de inj. oppos. Reserv. Imp. cum Super. territ.
§. 3.

Non prolixior ero circa *rationum* sive ratio-
15 ciniorum (rubr. C. de ration. oper. public.) etymon.
Nam mihi haud aridet heic compilare serinia
Vallæ L. 6. c. 36. Becmanni in Orig. Ling. Lat. v.
Rationis. Martini. in Lexic. d. v. Gædd. Com. de
Verb. Sign. ad l. 55. n. 4. Missis vero reliquis
16 variis significationibus hujus vocis, quippe
quæ videri possunt in Diff. hab. Lip. 1678. de
Ration. redd. c. 1. illud notare sufficiat, quod in
L. 6. §. 3. ff. de edend. & L. 47. §. 1. ff. de pact. ra-
17 tio pro libro seu codice rationum vocatur, qui
apud Suetonium *codex rationarius* vocatur. conf.
Besold. Thesaur. Pr. lit. R. n. 15. it. Tabulæ ac-
cepti & expensi, Rationaria, hinc Rationales,
qui rationibus præsent, Cammer Rathe welche
die Rechnung examiniren. Rationarii vero sunt
horum Magistri. Gutherius de Offic. Domus
Aug. Lib. 3. c. 18. p. 694. Atque tali ratione
18 affinem sensum habet cum vocabulo calculi.
Nam uti bene annotat Richt. in Com. ad L. un.
C. de err. calc. veteres in rationibus computandis
calculo urebantur. Hinc Plinius in Panegyrico
suo ad Trajanum eleganter: *Assuecator Impera-
tor cum Imperio calculum ponere*. Cæterum quan-
do in L. 4. C. de coll. fundam. patrim. occurrit, *ra-
tiocinii summa*, & in rubr. C. ubi de ratiocin. publ.
quam privat. ag. dicitur de ratiociniis agendis,
ista acceptio præsentis loci est. Hinc ad ra-
19 tiones reddendas aliquem adstringere, nil aliud
erit, quam requirere inventarium de datis &
acceptis rite consignatum, quo de eo, quod ex
administratione reliquum est, appareat, idque
restituatur. vid. L. 89. §. 2. ff. de V. S. Reliquæ de-
20 finitiones de redditione rationum, verbis magis
quam re discrepantes, possunt videri apud E-
scobar. laud. Tr. c. 2. n. 1. 2. 3. Quare mihi per-
inde est, an quis Ulpiani in L. si quis 6. §. ratio-
nem 3. ff. de edend. vel Lucæ de Penna in L. perci-
pit. §. quadrimestris C. de Can. larg. lib. 10. aut de-
nique omniscii Baldi, in rubr. C. de fid. instr. n. 31.
eligat.

Ultimum vocabulum *Civitas* est. Hujus
21 vero vocem volunt derivatam esse a coitione,
ut idem esset quasi coivitas seu civium unitas.
Vid. Hahn. ad Wesf. tit. de municip. Knipsch de
Civ. Imp. L. 1. c. 1. n. 7. & mult. seqq. fusè & ex
insti-

- instituto, Calvin. *Lex. Jurid. voce Civis*. Beem. *cit. L. p. 431*. Befold. *Coll. Polit. Disp. 1. c. 1. th. 14*. Interim ad nostrum institutum propius faciet, si, cura hac Grammaticis demandata, perlustremus civitatum varias species. Primum quidem eleganter annotat Conringius in *not. ad Lamp. Part. 3. cap. ult.* quomodo tempore Julii Cæsaris & Augusti differentia se habuerit inter civitatem, urbem, municipium, pagum, vicum & villam. Deinde quomodo apud Romanos civitates divisæ sint, colligitur ex *L. 6. §. 2. ff. de excus. tut.* Imprimis vero municipia vocabantur apud Romanos illæ civitates extræ, quarum incolæ, teste A. Gellio *Noct. Attic. L. 6. c. 13.* erant cives Romani, suo tamen jure ac legibus utentes, muneris honorarii cum Pop. R. participes. vid. Carol. Sigonius de *antiq. Jur. Ital. L. 1. c. 1. & de antiq. Jur. Prov. L. 1. c. 2.* Dempster. *Ant. Rom. L. 10. c. 22.* Gædd. *ad L. 18. n. 7. d. V. S.* Diversæ ab his coloniæ erant, ex Civitate Romana propagatæ v. c. colonia Tyberina, Augusta Rhætorum. Hæ jure Rom. utentes effigies parvæ simulacraque videbantur Populi Rom. Dionys. Gothofr. in *Not. ad L. 1. §. 1. ff. ad Municip.*
- 24 Uti vero hodiernarum civitatum status ac divisiones multum discrepant a veteri conditione. vid. Limn. *J. P. tom. 7. c. 1. n. 29.* Tabor de *metat. p. 1. c. 7. n. 4.* Stephan. de *jurisdic. L. 2. P. 2. c. 2. n. 2.* Brüning. de *var. univers. spec. th. 14.*
- 25 Ita imprimis status hodiernarum civitatum, quas vulgo municipales vocamus, item provinciales. Germ. *Land-und Fürsten-Städte*, Reink. de *R. Sec. L. 1. c. 20. n. 3.* vid. *R. Abschied zu Augspurg. de Anno 1548. §. und als erslich. 47.* ibi: daß *etzlicher Fürsten und Herren Städte*, a veteri Romanorum valde mutatus deprehenditur. Nam hodie omnibus constat, istas urbes municipales, circa quarum ratiocinia labor noster potissimum versabitur, non amplius sub immediata jurisdictione urbis Romæ, aut Germanico-Romanorum Imperatorum esse; sed Principum & Statuum Germaniæ, conf. Phil. Andr. Oldenburg. in *Limneo enucleat. l. 4. c. 1. n. 5. p. 1.*
- 27 Carl von Hagen *Inst. Jur. publ. l. 1. c. 4. p. 65.* Hi enim vi superioritatis territorialis, quæ Majestatis æmula audit, & ab ipso Mylero, de *Princ. & Stat. Imp. cap. 36.* pro summo ac vere majestatico jure habetur, libere ac quasi manu regia civitatibus suis jura præscribunt & moderantur,
- 28 potestareque novas urbes pro lubitu condendi gaudent, uti hoc cordate jamdudum evictum ab Illustr. Dn. de Rhetz in *Diff. de Civitatens. c. 2. §. 2.* Schweder. *Jur. Publ. Part. spec. Sect. 1. c. 18. §. 4.* & novissime ex professo a Dn. Thomaf. *Diff. de Jure Stat. Dandæ Civit.* Etenim horum rationibus, cum solidissimas eas deprehendam, lubens adstipulor, licet spissa nubes Doctorum & quæ præjudicio autoritatis occupatæ menti terrorem incutere apta est, in contrarium adducatur. Uti sunt Natta *cons. 636. n. 10.* Alciat. in *L. pupillus n. 43. de V. S. Lancell. in templ. Judic. L. 3. c. 1.* Th. Michael. *Disc. de Jurisd. concl. 12.* Matth. Steph. de *Jdict. L. 2. P. 1. c. 1. memb. 2. n. 113.* Arumæus *J. P. Vol. 2. Disc. 7. Disc. 9. p. 283.* Wehner v. *Stadt-Recht.* Brüning. de *var. Univers. spec. th. 13.* Limnæus de *J. P. L. 2. c. 9. n. 128.* Knipsch. de *Civ. Imp. L. 1. c. 6. n. 6.* Zahn. de *Jur. munic. c. 2. n. 12.* Speidel. v. *Städte*
- Lampad. de *Rep. R. Germ. P. 3. c. 14.* Stamml. de *reserv. Imp. p. 279.* Mev. *ad Jus Lubec. L. 1. tit. 2. art. 2. n. 57.* Hermes in *fasc. J. P. c. 50. n. 9.* Boecler. *Not. Imp. G. L. 4. c. 1.* Myl. *tr. de Stat. Imp. Just. Sin. Schütz. J. P. Vol. 1. Disp. 8. th. 21.* Obrecht. de *Regal. tit. 8. concl. 188.* Mart. Schook. *Exerc. contr. Monz. 6. §. 12.*
- Quoniam vero circa primariam dissertationis nostræ quætionem, an & cui scilicet rationes a civitatibus reddendæ, multum lucis collarum sit, firmum jus Principibus heic asseruisse; hinc paucis horum Dd. rationes excutere, operæ pretium erit. Causam scilicet hujus celsitudinis, cum Furstenerio in *eleg. Tr. de sapient. cap. 9. p. 26.* non temere imbecillitati ingenii ipsorum adscribes, dum vetera semper crepant, majus farinæ publicistæ, recentium incuriosi, maluntque lectionis quam judicii edere specimen. Cæterum quod attinet rationes ipsorum repente deas nonnullos velut ex caufidicina provocare delatos, ad *L. un. C. de metrop. Beryto.* provocare. Qui vero sibi paulo sapientiores videntur, tanguam reservata Imperatoris cum Stamlero, tanguam ad sacram anchoram in dubiis controversiis, confugiunt. Nec defuit nonnullis diligentia in uno vel altero exemplo eruendo, quo rem consecutam dent. Placuerunt vero sibi maxime mandato inhibitorio Maximiliani I. contra Comitum Mansfeldicum. Enim vero quis non mox intus imbecillitatem harum rationum vider? Nam qui in controversiis juris publici nil nisi leges Romanas, aut Bartolos & Baldos crepant, suo jure ludibria & aculeatas censuras Hippolitæ & Lapid. in *præf. de Rat. Stat. Germ. ur & Contr. gii, Monzambani & Furstenerii* in se provocant. Majorem vero speciem habere illi putant, unde sibi de applausu gratulari possent, si æque facile catalogus ejusmodi reservatorum probari valeret, quam quidē conscribitur a Stamlero, quem reliquum vulgus, ut grues ducent, sequitur, observante id Burgoldensi ad *Infer. Pac. Disc. 10. §. 15.* Enimvero forte Reservatum hoc ex facto Maximiliani I. Comitum Mansfeldicum Civitatis exstrukione edito probibentis, probabitur? Minime gentium. Primum enim dubium est, an Comes Mansfeldicus illi mandato paruerit. Deinde quis asserere potest, mandatum illud non emanasse ab illius preces alicujus tertii. Præterea si exemplis pugnandum, heic recentiora sunt, ubi Statum ex juris territorialis excelsa potestate urbes condiderunt. Hoc enim post multa exempla in laudata Dissert. Ill. Dn. de Rhetz. allata, tribuitur tot urbibus Brandenburgicis vi superioritatis territorialis conditis v. g. *Potsdam, Dorotheen-Stadt, Friederich-Werder, Friederichs-Stadt, &c.* & recentissimo Principis Anhaltinæ, &c. renissimæ Henricæ Catharinæ urbem imprimis urbem exstruentis exemplo, quod imprimis urgeretur, adducto etiam diplomate memoratæ Principis, in Dn. Thomafii *Diff. de Jure Statuum Imp. dandæ Civit. §. 43.* Add. *Johann-Georgen-Stadt in Saxonia.*
- Quemadmodum vero circa condendas urbes libera potestas Principibus nostris competere, non potest non eadem iis asseri circa administrationem civitatum, cum ex civili prudentia constet, quod una cum altera sororio quasi vitæ

culo connexa sit. An vero Principibus illa re-
gendi potestas e prima civitatum Germaniæ
structura competierit, ob veteris ævi ruditeriam
indeque creperam historiarum lucem valde du-
rans Rhenana sive Magna, urbium originem
tenuem satisque feram fuisse. De suo tempo-
re Tacitus, Vespasiano sub Imp. vid. Dn.
Rhet. 7. *Publ. L. 1. tit. 2. §. 40.* testatur, quod
nulla Germanorum populis urbes habitare sint,
imo quod ne passi quidem inter se disjunctas se-
des, sed discreti ac diversi, ut campus, ut nemo
placuerit. conf. Cluver. *Germ. antiqu. lib. 1. c. 13.*
B. Corring. *eleg. Diss. de urb. Germ. §. 16.* Man-
fisse vero ad seculum X. hunc Statum apparet
ex silentio historicorum, qui bella Germanica at-
tenuis cinctæ, si pauca oppida Venedica trans
Albim excipias. Ut inde clarissime constet, nu-
gari illos, qui altius progrediuntur, nostrarum
urbium origines Trojanis, & tantum non Djs
Romanorum, ut Merseburgum Marti, adscri-
bentes, fastuosis monachorum deliriis seducti.
Causam vero non feri initii urbium non frustra
inde arcessas, quod incolæ Germaniæ Magnæ
nulla opum cupidine, nullo luxu, rudi recti vel-
lere & cibo simplici, lacte, caseo, agrestibus
pomis, recenti fera contenti, vitam omnem in
studiis militaribus transegerint, hincque aver-
sari fuerint urbes Cis-Rhenanas, Romanorum
colonias, tanquam claustra ingenuæ libertatis;
cui accedebat infirmitas ædificandi, quæ quam al-
te mentibus eorum inhæserit, testantur adhuc
plurima Germaniæ loca ubivis obvia, nec longe
querenda. conf. Monzamb. *de Stat. Imp. cap. 3.*
§. 9. & Dn. Thomas. *in Schol.* Quamquam vero
poltea civiliora omnia reddita in Germania, re-
ligione Christiana mitigatis animis, exuraque
paulisper pristina ferocia; dèum tamen Hen-
rici Saxonis tempore numerus urbium Germa-
niæ incrementum nactus, cum nonus quisque ex
agris in vicina oppida commigrare juberetur,
addeprimendas fœdas Hunnorum excursions.
Lehmann. *Chron. Spirens. lib. 5. c. 1.* Myl. ab Ehrenb.
in *Archol. cap. 17. th. 3.* Conring. *de Urb. Germ.*
§. 82. Monzamb. *cit. loc.*

Cæterum an urbes vi superioritatis jam eo
tempore gubernationi Principum subfuerint;
ob summorum politicorum dissenfum non adeo
in aprico est. Communis opinio plerisque Pu-
blicitarum, & imprimis sagacissimis inter illos,
Lehmanno *Chron. Spirens. lib. 2. c. 21. seq.* Con-
ringio *Diss. de Duc. & Comit. Germ. ut & Monzam-
bano. cap. 3.* defensiva eo tendit, quod illi, qui
nunc Principes dicuntur, olim fuerint Magistra-
tus proprie dicti, quales sub vetere Imperio
Rom. Ducis Comitesque in provinciis appella-
bantur. Successu vero temporis factum fuisse,
ut Ducis hæc perierint conceditas sibi provincias
velut in patrimonio suo numerare, abblandiente
occasione proprias opes stabiliendi, genio am-
bitionis humanæ, levio paulatim habita ré-
gum suorum auctoritate, districtis ipsorum viri-
bus per bella Italica, Pontificumque artes. At-
que hi qui talia tuerentur, putant se suo jure igna-
vos, stirpisque Carolingicæ Imperatores. Hinc
videas hos auctores, ab hac periodo fundamen-
ta superioritatis derivare contentes, paula-

tim crevisse illam instar alluvionis. Verum 49
uti hæc sententia augusto Principum Imperii
splendori parum honorifica visa est clarissimo
Viro, qui sub nomine Cæsarini Furstenerii la-
tere voluit; ita summopere ac erudite ab ipso
oppugnata est. Eum in finem altius progredi-
tur, depingendo ex optimis scriptoribus faciem
ævi ante & post Carolum M. cujus summa eo
redit, quod quidem Franci Reges, interque eos
Clodovæus, fortuna opportunitateque usi, ma-
gnam Germaniæ partem ad Thuringiæ fines us-
que Francici nominis Majestatem comiter agno-
fcere coegerint; sed minime putandum esse,
ditiones Germanicas in provincias redactas esse,
pulsis eorum Principibus, substitutis Magistra-
tibus; verum Principes priores in fidem tantum
receptos reliquisse in ditionibus, conditione im-
paris fœderis verius quam subjectionis, adjun-
ctis tamen Comitibus & Missis, ut eo facilius in
officiis continerentur. Quod uti per multa ca-
pita (14. 15. 16. 17. 18.) exemplis comprobat
laudatus Autor; ita inde apparet, cum Prin-
cipes nostri sub Francico Imperio provincias
jam tum sub eo jure tenuerint, quod hodie ter-
ritoriale vocamus, vestigia superioritatis terri-
torialis, ex ipsius calculo, longe vetustiora esse,
quam quidem hætenus creditum fuit, & quod
vocabulum superioritatis territorialis recens &
non multum ante Maximiliani I. tempora cogni-
tum, res vero quam indigitat, omnem memori-
am superet.

Enim vero quæ ex utraque harum opinio- 50
num majorem applausum mereatur, peritio-
rum judicio lubens relinquo; præsertim cum
ultimam sententiam antiquitatis prærogativa
aulis blandientem, iterum oppugnaverit satis
erudite Dn. Kulpif. in *Dissert. de Legat. Stat.*
Imp. cap. 7. §. 14. Interim puto hoc tempera- 51
menti posse commode admitti, ut, licet demus,
ævo Carolingico tam eminenti gradu non posse-
disse omnia illa regalia Status, tamen annali-
bus refragari, si priscos Duces in classem Præsi-
dum & Magistratum compingere velis; quod
in specie de Saxonis aliisque nonnullis Ger-
maniæ Ducibus negat Doctiss. Dn. Bruckner. in
Dissert. de Subjct. Majest. Imp. Rom. §. 2. in sub-
sidium vocatis Crantzio *Lib. 2.* Siegm. von Bür-
ckens *Sachsische Helden Saal.* Relf. Heromonta-
no & laudato Furstenerio. Hinc potius Comi-
tatu vel Ducatu in feudale beneficium tradito,
consecutos eos fuisse una tantum non omnium
Majestatis jurium dispensationem, regium in
morem, doctè persequitur Dn. Schulenburg
in *Diss. de Axiom. quod Princeps in territorio tantum
possit, quam Imp. in imperio. cap. 2. quæ extat inter
Diss. Jur. Publ. a D. Fritsch. collectas part. 2. Diss. 9.*
Cui sententiæ etiam non minima lux accedit, 52
quod feudorum origines ab ipso Merovingio-
rum imperio deduci posse probetur ex LL.
Bajovar. *tit. 2. c. 1. §. 3. c. 15. tit. 10. c. 5. tit.*
17. c. 2. tit. 11. c. 15. Alemannorum *tit. 36.*
c. 5. c. 35. Wisigothorum *l. 2. tit. 1. l. 34.* Sa-
licorum *tit. 26.* Ripuarior. *tit. 56.* Angl. *tit. 6.*
Conf. Aimoin. *de reb. gest. Franc. l. 1. c. 14.* Hinc
Thassilo Bojorum Dux leges condidit, quæ in *fin.*
Cod. LL. Bojovar. comparent, quod supra Ma-
gistratus proprie dicti potestatem esse, in aprico
est. Sic meminit Hincmarus apud Lindenbro-
gium in *Glossar. verb. Dux.* Ducis, *Dignitate
modicum*

modicum a sublimitate regia differente. Imo ipsi Reges stirpis Merovingicæ, Agilolfingos, summos Principes istius gentis salutant in LL. Bojar. tit. 2. c. 20. Quæ omnia Principes istius temporis nudos Magistratus fuisse, negant.

53 Quicquid vero sit de illa re, quæ ob insufficiens historiæ lumen in semibarbaris seculis obscura manebit; illud satis constat, quod licet concedatur, ab initio Principes nil nisi Magistratus fuisse, pendentes a nutu Imperatorum. Ex historicorum monumentis tamen evinci potest, stirpe Carolingica deficiente, in plenam libertatem evasisse Germaniam, indeque periodum feudorum oblatores, insimulque superioritatis Statuum omnium clarissime derivandam esse, cordatiores dudum animadvertunt. vid. Diff. Dn. Thomaf. de feud. oblat. c. 1. §. 27. 28. ubi simul Dn. Hertio, Itero, aliisque satisfactum est.

54 Interim negari non potest, jus illud Principum sequentibus temporibus valde iterum offuscatum esse, cum ruditate seculi pristinorum jurium ex historiis eruendorum ignari; tum etiam ineptis Jctorum veterum doctrinis, quippe qui præterquam quod jus publicum h. e. nexum jurium Imperatoris & Statuum ex tribus libris posterioribus Codicis Justiniani solum metiebantur; insuper erroneam hypothese de quartæ Monarchiæ reliquiis in Germania commorantibus, tanquam fidei articulum inculcabant. vid. Conring. solide doct. Lib. de Germ. Imp. Rom.

55 Verum exoriente in Germania luce Evangelii per Martinum Lutherum; insimul nova lux cognitioni juris publ. affulsit. Incipiebant enim Principes acriter sibi vindicare jura per manus quasi a Majoribus ultra hominū memoriā tradita stimulos addente purioris religionis cultu, ab ipsorum maxima parte ad amplexu, quippe quem contra Cæsarem & Catholicos novam religionem exterminari ex Imperio cupientes, absque superioritatis jure frustra defendi, apparebat. Quæ res tractu temporis in tantam potentiæ ac fastigii molem evexit Principes, ut pro sociis potius fœderatisque Imperatoris ac Imperii, quam pro subditis ab exteris Coronis ac Rebus publ. habeantur; vid. Cæs. Fürstener. de suprem. Princ. Imp. Monzamb. de Stat. Imp. Germ. cap. 6. §. 9. Rachel. Dissert. de Capit. th. 12. Conring. ad Lampad. p. 271.

56 Cum verò ex illis, quæ studio fufius deduximus, non possit non fluere, Principibus liberum esse, pro arbitratu urbes de novo condere, conditas vero quæ in & de territorio i.

57 forum sunt, gubernare; consequens est, ut nunc videamus internam structuram urbium, hoc est, quomodo ac quibus mediis illæ a Principibus regantur. Ante omnia vero considerandum, non esse unam æqualemve civitatum municipalium conditionem, nec uno modo illas subiectas esse Principi. Aliis enim præfecti Principum jus dicunt Ampt. Städte &c. aliæ Nobilium quoque jurisdictionem, quanquam hoc rarius, agnoscere tenentur, scil. quæ a magnis civitatibus multum distant propius accedentes ad vicum & pagum. Majores vero urbes provinciales liberiores quandam habent rempublicam, suosque & plurimum sibi magistra-

tus eligunt, ita tamen, ut in omnibus Principis sui imperium agnoscere teneantur. Oldenb. in Limn. Enucl. l. 4. c. 1. n. 5. Dn. Seckend. T. F. Staat. P. 1. c. 4. §. 3. n. 4. Dn. Rhet. ad Brant. lacht. J. P. l. 1. c. 4. §. 15. Interim illud differat liquidum esse, quod non magnopere municipii gubernandi modus, quo Romani in municipiis utebantur, ab hodierno. Bocerus Tr. de Jurisd. dictio. c. 8. n. 86. Lauterbach. Disput. de Jurisd. §. 31. Et quidem municipia Romanorum per decuriones, & ex horum numero electos duumvires, gubernabantur, ita ut hi, imitatione Status urbis Romæ, consules, isti vero, senatores repræsentarent. Dempster. antiq. Rom. lib. 10. c. 24. Sigon. de antiq. Jur. Ital. c. 8. n. 50. Lazius de Rep. Rom. l. 3. c. 2. Lanfr. de Decurion. n. 64. Dn. de Rhetz. de Jur. Civit. P. 2. c. 1. Quibus ne aliquid deesset, defensores civitatis electi. vid. Nov. 15. Et t. t. C. Defensor. Civit. horum officium idem, quod Romæ tribunorum plebis conf. Pet. Poncerus tr. erud. de Civib. Municip. §. 20. in quo ad hodiernum municipium statum pauca spectantia, quoad Romanum vero omnia plena manu accurate ex legibus Romanis & idoneis autoribus derivata videas. Idem vero regendi modus in nostris civitatibus conspicitur, nisi quod nostri duumviri consules, decuriones vero senatores compelluntur, titulo ad splendorem Romanum flexo, ceterum re ipsa, cum tantum absit, ut consulum nomen mereantur, vel Coss. Romanis virtute ac potentia pares sint, duumvirorum vicem repræsentare possint, ut verbis utar alleg. Diff. Dn. Rhetii l. c. 84.

An vero electio horum consulum a Principe, an a senatu aut civibus peragatur, ex consuetudine cujusque loci definiendum. Uti enim præclare Dn. de Rhetz. c. l. hodie tota Principum structura distinctio, ab ordine quem consules constituerunt & a receptis consuetudinibus dependet. conf. Pet. Greg. (Tholesanus) lib. 32. Syntag. Jur. Univ. c. 10. f. Sic in quibusdam civitatibus consules a Principe creati, E contrario in terris Brandenburgicis senatus ex suis membris consulem eligere fas est. Ruff. Provinc. Brandenburg. de Anno 1653. §. 23. ibi: Wir wollen auch die Städte bey ihrer freyen Willkür schützen, und ihnen wieder das alte Herkommen nichts obtrudiren lassen. Sed additur notabiliter reciproca obligatio Senatus: Dagegen werden wir uns gegen dem Magistrat in den Städten, so werden das ihnen anvertraute Regiment dergeßten auch mit solcher Sorgfaltigkeit und Bescheidenheit führen und verwalten, damit die Bürger sich darüber mit Fug zu beschwehren, keine Ursachen haben möge. De praxi vero aliorum locorum hoc puncto consulari Knipschild. de Jur. civit. Imp. c. 5. Conr. Balth. Zahn. Jchnograph. Altm. nicip. c. 16. Uti vero ab initio ex mera Principum indulgentia civitatibus jus senatus eligendi, permillum videtur, cum magistratus & institutio alias pertineat ad jura Majestatis, & sibi Principibus vindicanda; Dn. Schwed. S. P. Spec. Sect. 2. c. 13. §. 7. ita si Principes constitutionem electi a senatu aut civitate hoc sive camerarii, sibi reservent, idoneum hoc videtur medium præcavendis vitiis, quæ aliter irrepere heic solent. Interim certum est, alicubi remisisse aliquid de suo hoc jure Principes, nam

juxta sapientissimi Platonis effatum, Deus Deorum Diis secundis relinquit libenter minora officia. Electio vero Consiliarii provincialis, quo titulo & munere nonnulli consules, & quidem eruditi, funguntur, juxta consuetudinem provinciarum plurimarum Germaniæ a Principe dependet. Habent enim jus ultimo loco suffragium ferendi in comitiis provincialibus civitates municipales honoratiores. vid. Dissertatio Dn. Præsid. in Volum. 4. de Statib. Provincial. c. 2. n. 95. Quam caute vero constituendi sint tales, graviter docet Ferdin. de Otero Tr. de Officialib. l. 2. n. 14. qui postquam recensuisset procuratores ejusmodi civitatum ad comitia Regni vocatos, subjicit: Ex parte Dei & pro Cælo hujus regni (Hispanici) abjuro & protestor decuriones, & ceteros electores horum procuratorum civitatis, quo in re tam magna & tanti præjudicii, totale provideant eorum merita & animi dotes, ut electio justa & laudabilis sit. Atque hæc cura ad omnia senatus membra eligenda sese extendar necesse est, siquidem ex administratorum civitatis regimine illa vigere, florere ac beata esse cupit. An vero peregrinos, an indigenas, an divites, an doctos præter eligere; ventilavit in uramque partem Zahnus Jchnogr. Municic. l. 2. c. 20. seq. Nam & hic ratio futurorum rationum haberi potest, imo debet; quod Franci-

sci Olivarii Galliæ Cancellarii exemplo patet, qui lege lata vetebat, ne Patroni causarum & id genus pragmatici, in collegium decurionumlegerentur; quia ii homines in causis privatorum & judiciis obeundis occupati, atq; ut plurimum rationum sumptuariarum rudes, haud eadem parsimonia & fide, qua mercatores & opifices, publicam pecuniam administrare comperti fuerint. Thuan. Hist. lib. 3.

Hanc sane legem pro insigni sua in civilibus negotiis prudentia tulisse Olivarium, quotidiana experientia comprobari potest. Cum enim omnium, qui res alienas administrant, commune onus & debitum sit, divino & humano jure fundatum, ut rationes reddant, Mevius P. 8. Dec. 94. Tusch. pract. concl. tom. 1. concl. 203. n. 1. Escobar. de ratiocin. administr. c. 3. n. 31. Chaffan. ad Consuet. Burgund. §. 6. verb. d'en rendre comte. n. 13. Jos. de Sesse Dec. Arrag. 150. n. 6. Camill. Borell. Sum. Decis. tit. 30. n. 38. dignissima electione in Senatum & illa persona erit, de qua præsumtio est, quod rationes optime sit redditura. Cum igitur Magistratus oppidanus administratorio munere fungatur; hinc Principi ad rationes reddendas obstrictus erit maxime, Socinus Conf. 73. Rebuff. in l. Boves. §. hoc Sermones ff. de Verb. Sign. Hoc vero ut planum fiat, seq. cap. laborabimus.

CAPUT II.

DE

OBLIGATIONE MAGISTRATUS OPPIDANI AD RATIONES REDDENDAS.

SUMMARIA.

Ingressus. n. 1.
Principum officium ex connexione jurium Majestatis deducitur. n. 2.
Describitur summa potestas. n. 3.
Quomodo sese exerat per varias partes potentiales? n. 4.
Unde deducitur cura regiminis urbium. n. 5.
Unde judicandum sit de potestate Senatus? n. 6.
Principis jus in exigendis rationibus Civitatum asseritur. n. 7.
Quia ejus potentia labefactatur alias. n. 8.
Civitas consideratur instar pupilli. n. 9.
Princeps est supremus tutor. n. 10.
Incrementa urbium unde? n. 11.
Mala administrationis in Civitate obex. n. 12.
Huic malo non sufficit tollendo, rationes coram civibus reddende. n. 13.
Ratio hujus rei. n. 14.
Rationes Senatus coram Principe vel deputatis accuratiores. n. 15.
Exemplo Marchiæ hoc probatur. n. 16.
Demonstratur, Senatui nil inde contemptus accedere. n. 17.
Quia splendidissima Civitates Principi ad rationes obstrictæ. n. 18.
Item Numburgi & Civitatum Württembergicarum. n. 20.
Ut & Civitatum Brandenburg. & Nassovicarum. n. 21.
Vol. VII. Disput. XXII. Hall.

Autoritatibus exornatur nostra sententia. n. 22.
Magnus numerus Dissent. alleg. n. 23.
Rationes ipsorum. n. 24.
Respondetur illis. n. 25.
Ostenditur mala conclusio a bonis privatis ad publicas. n. 26.
Cravetta ad consuetudinem confugiens refutatur. n. 27.
Escobarii ratio adducitur. n. 28.
Stephani JC. generalis consuetudo German. eliditur in hac re. n. 29.
Quatenus Doctori consuetudinem alleganti credendum sit? n. 30.
Mevius concludens ab imperialibus Civitatibus ad municipia rejicitur. n. 31.
Falsitas brocard. quilibet Status in suo territorio tantum potest quantum Imp. in Imperio. n. 32.
Ridicula ratio contra hoc jus Principis refellitur. n. 33.
Causæ, quibus dissentientes DD. Principi concedunt jus inquirendi de rationibus. n. 34. 35. 36.
Suspicio male administrationis Civitatis. n. 37.
Quid si Civitas privilegium super immunitate rationum obtinuit. n. 38.
Discursus de Privilegiorum duratione. n. 39.
Privilegiorum distincta indoles hic consideranda. n. 40.
Irrevocabilia privilegia, quando possint revocari? n. 41.
Privilegii istiusmodi revocatio conceditur. n. 42.

Rationes asserti. n. 43. 44.

Dd. laxam Principi potestatem circa hoc concedentes adducuntur. n. 45.

Assensus aliorum modeste sentientium. n. 46.

Claus. Privilegii addi solita, an hoc privilegium sustineant? n. 47.

Efficacia claus. ex certa scientia. n. 48.

Negatur in nostro casu. n. 49.

Varie rationes. n. 50. seqq.

Idem iudicium de reliquis clausulis fertur. n. 54.

Notabilia JCtorum testimonia de abusu harum clausularum. n. 55.

Ventilatur clausula: ex plenitudine potestatis. n. 56.

Ejusdem valor maximus. n. 57.

Per successorem facile rescinditur. n. 58.

Privilegium ejusmodi juramento munitum an immunitatem a rationibus operetur? n. 59.

¹ **D**E Superioritate Principum quod in priori capite paulo prolixiorum sermonem instituerimus, potissimum ideo factum est, ut ea instar hypotheseos nobis inserviat, quo eo felicius primarium dissertationis caput, quod hic tractamus, juxta placita solidioris ² politices decidamus. Cum enim cordatiorum Publicistarum confessione, quotidiano usu suffulta Principum Superioritas quoad subditos & provincias regendas se habeat instar Majestatis; vid. Dn. Schilt. *eleg. Diff. de jure & Stat. obsidum* cap. 2. §. 5. certe ex connexione jurium hujus Majestatis sive supremæ in Civitate potestatis, sententiam nostram demonstrari posse, nullus dubito. Priusquam igitur ad quæstionem: *an Magistratus oppidanus de sua administratione Principi reddere rationes obstrictus sit*, respondeam, placet ex civili prudentia, de interna structura civitatis sive connexione partium potentialium summi imperii, pauca præmittere quo ad illa, dissolutæ dissentientium DD. in hac controversia scopæ eo facilius appareant.

³ Constat vero ex illa Politices parte, quam architectonicam indigitavit Cl. Hornius, *pec. Tract.* esse Civitatem, hoc est multitudinem, sub aliqua potestate summa, moralem personam compositam, cujus voluntas ex plurium pactis implicita & unita, pro voluntate omnium habetur, ut singulorum viribus & facultatibus ad pacem & securitatem felicitatemque communem uti possit. Ex quo fluit, summum imperium esse unum quiddam & indivisum, licet per diversos actus sese exerat, prout scilicet occupatur, circa diversa media, ad servandam civitatem necessaria. Atque sic, prout versatur circa præscribendas regulas generales, potestas legislativa vocatur; quatenus controversias civium ad eas regulas decedit, potestas judiciaria est; cum in externos armat cives, jus belli & pacis audit; quatenus ministros sibi adsciscit circa negotia publica, jus magistratus constituendi dicitur. Dn. Puffend. *de Jur. Nat. & Gent. L. 7. cap. 2. & 3.* Inter illas vero partes potentiales summi Imperii, quæ sine aberratione scopi, quem civitas sibi præfixit, nempe felicitatem communem, avelli a se invicem non possunt, est & cura regiminis urbium ejusmodi summo Imperio complexarum. Uti enim bellissime ex hoc principio ratiocinatur Dn. Schilter. *Exerc. ad ff. L. §. 33.* nobis ad stipulans, summa Reipublicæ potestas, ad omnes

Negatur. n. 60.

Probatum hoc assertum ex Jure Civili. n. 61.

Doctorum consensus. n. 62.

Puffendorffii elegans ratio. n. 63.

Applicatur ad quæst. n. 64.

Probatum præterea ex Jure Canon. n. 65.

Quid sit ut bona feudalia Civitas possideat sua prædialia, an immunis Senatus a rationibus? n. 66.

Dubitatur, ob Dominium utile. n. 67.

Negatur. n. 68.

Civitates Imperiales an Imperatori rationes reddere obstrictæ sint? n. 69.

Negantis Knipsch. argumenta expenduntur. n. 70.

Rejicitur distinctio inter Civitates Imp. simpliciter dictas, & liberas Imperiales. n. 71.

Lites inter Senatum & Cives Hamburgenses ratione administrationis Civitatis referuntur remissive. n. 72.

& singulas ejus particulas se porrigit, & inter est maxime totius Reipublicæ, ut municipia singula ad communem scopum res suas administrarent. Atque juxta hanc normam judicandum de potestate senatus in civitatis administratione, adeo, ut suaves sint, qui ex Aristotelicis Rerum publ. definitionibus, vel de obsolescentibus & Codicis Legibus omnem nodum Gordium hic solvere se posse sibi persuadent. Nam has leges sine discrimine priscae & modernæ formæ ex sola litera civitatibus earumque magistratibus applicare, est perniciose errare, Judice rerum civitatis peritissimo Mevio ad *Jus Lubec. P. tit. 1. n. 48. & 66.*

Quodsi igitur ad propositam quæstionem nunc respondendum est, non possumus non ob interesse hoc status publici, quod manifestissime me sub ea versatur, illam affirmare. Cum enim in florenti ac beato civium statu, Principis potentia, cui innititur salus publica, rationes non potest non Principis interesse, ut rationes civitatum probe discutiantur, quod ipse agnoscat Knipschild. *de Civit. Imp. L. 5. b. 10. n. 16.* infra inter adversarios nostros comparitantes. E contrario dilapidatis prava administratione municipiorum bonis, quis non videt, eo ipso nervos quasi incidi fidelibus subditis, ut, licet illi velint Principi tempore ingruentium belli tempestatum succurrere, tamen inopia prohibeantur. vid. B. Seckendorff. *Teutschen Fürsten Staat. p. 2. c. 9. n. 9.* Besold. *in Discurs. de Jur. Civ. vers. c. 5. n. 2. & conf. 91. 92.* Quinimo, Principes ad rationes a civitatibus exigendas propria utilitas, quæ & simul publica est, non incitaret; attamen alio ex capite ad id obligatos eos esse credendum est. Probe enim animadvertendum est, civitates omnium JCtorum conspectu, pupillorum jure frui, hincque in perpetua quasi tutela esse. *L. Rempubl. C. de Jure Rep. & ibi Joh. de Platea, Everh. a Middelb. Tract. gal. p. m. 344.* Cantiunc. *in sim. Tr. Spec. 18.* Unde non a Sole in *Loc. comm. verb. Respubl. 1.* consequens est, Administratores bonorum civitatis, sive senatum pro tutoribus vel curatoribus esse habendum. vid. Gæd. *Conf. 31. n. 2.* Uti vero certum, nulli magistratui vitio reperi posse, quin potius officii ejusdem ratio requirit, si rationes gestæ tutelæ exigat, Reform. *Pol. lit. de 1577. tit. von Pupillen und minderjährigen Knipsch. de Civit. Imp. L. 5. c. 16. n. 20.* Paul. Montan. *de Tutor. cap. 38. n. 1.* Jo. Guierretz. *de*

9 Tutor. P. 3. c. 1. n. 1. Ita maxime summo characteri, qui divinitus Principi impressus est, competit, ut tanquam supremus tutor rationes exigat illis, quibus tutelam civitatis committitur. Imprimis cum bona privati pupilli, non tanto nexu tangant publicum statum reipublicæ totius, quam quidem bona civitatis, a quorum conservatione illæsa, salus pendet quodammodo publica, adeoque curam supremi officii arctius afficit. Dn. Schilter. cit. Exerc. 50. §. 33. in fin.

10 Ad omnia hæc accedit manifesta æquitas, cum pari utilitate publica conjuncta. Tantum enim abest, ut hac rationum redditione a Principe junctæ, quicquam decreseat bonis civi-
11 esse incrementa, qui salutaris finis semper ab redditio rationis sit actus, quo data & accepta punitionem offeruntur, ut id, quod ex administratione reliquum est, restituatur, L. 89. §. 2. ff. de Verb. Sign. L. 56. eod. atque ibi Dd. We-

12 gner, Jacob. Rigosa Mallasco, Wissenbach &c. cuius non vider, malis administratoribus civitatum, per hanc rem manus ligari, ne diutius
13 uti elegant de malis tutoribus loquitur §. Inst. malo satis valide occurri, si a senatu annua ratio-
14 num redditio coram senioribus civium vel tribuum magistris peragatur. Etenim quam infelix effectus hujus rei hætenus fuerit, loquitur
15 quotidiana experientia, cum tristi ruina tot harum rationum gnaris, quod ejusmodi ratio-

16 num redditio in præsentia civium aut plane negligatur, aut dicis tantum gratia fiat, & quod a civibus parum studii circa exactiorem inquisitionem impendatur, ignavioribus periculi o-

17 stentatione deterritis; sagacioribus vero in partibus prædæ adscitis. Contra si autoritate ac auctoritate Principis rationes exiguntur, & cives
18 sub religione jurisjurandi examinantur, quo li-
19 bere dicant, si damnum ex administratione redundans animadverterint, vitia & fraudes detegi
20 necesse est, atque sic malum hoc, quod instar gangrænæ serpens, totum corpus inficere valet, iusto tempore a Principe refecari potest, ne pars
21 sincera trahatur.

22 Quam denique utilitatem egregiam promittat rationum exactior inquisitio a Principe instituta, luculento instar omnium exemplo
23 esse potest Marchia Brandenburgica. Vix deprehendebas ibi municipium, quod non sub æ-

24 ris alieni onere ingemiscens fatisceret. Patri-
25 monium curiæ omne inertia ac luxuria exhaustum, ædificia publica præcipitem minitabantur
26 casum, templa solitudine misera, ac tantum non vacua, deficiente stipendio sacerdotum;
27 scholæ, seminaria Reipublicæ, squalore horridæ, tristem civitatis statum undique loquen-

28 tes. Illis, qui olim pecunia sua necessitates publicas sublevaverant, non aliud præter actionem inanem, solatium erat, quam spes meliorum temporum. Quæ etiam lætissime effulsit,
29 postquam misera facies suarum civitatum augustas curas Serenissimi ac Potentissimi Electoris ad se pellexit. Tunc enim nova lux, novum id-

que ingens incrementum oppidis accessit, dum correctæ veterum confusione rationum, certa regendi regula senatui aut præscripta; aut plane ipse ab administratione reddituum exclusus est, relicta duntaxat jurisdictione in cives. Emerferunt tali ratione civitatum nonnullæ oppressionem æris alieni; aliæ pristinam felicitatem repullulare, lætitudinē intrinsecā: omnes vero ruinam quæ ipsis impendebat, evitarunt.

Quæ cum ita sint, næ suaves sunt illi senatoribus, qui Principi tam utilem operam eamque necessariam suscepturo, oblectantur, prætextu contentus, quem penes senatum remansurum dicunt, si ad rationes compelleretur a Principe, isque dolose aut desidiose egisse videatur, aut postea exploretur. Enimvero hi ipsi, qui talia proferunt jam contentu digni sunt, uti enim accuratam rationum editionem manet gloria fidelis administrationis; ita e contrario illi, qui fraudulentè aliquid gesserunt, suo jure honestorum consortio indignos se reddiderunt.

Quod vero rationum redditione in se spectata, quicquam vilitatis Senatui municipiorum adherere possit, vix fidem meretur, cum & splendidissimæ civitates, & quæ ratione lautorum privilegiorum vix concessuræ sint liberis Imp. civitatibus, rationum redditionem non detrectent. Dubitare vero de hac re nos non sinit

Gedanum, emporium Prussiæ primarium. Hoc Regi Poloniæ rationes administrationis reddere, tralatitium est. Cujus rei exemplum non solum 1678., sed etiam in scriptis novell. de dat. Dan-

17 tzig. Mens. Jan. relatum legimus, inter alia puncta, idem urgere hodiernum Inviciss. Regem Poloniæ. De Numbergeni civitate, coram secretario Principis in præsentia seu civium rationes reddente, testis est Dn. Bruckn. Diff. de

18 rationin. p. 30. Quæ praxis etiam omnium optime in Ducatu Würtembergico observatur, ubi Princeps statis temporibus visitationem generalem decernit, & per commissarios suos civitatum municipalium acta & gesta examinat, in rationes tam tutelares quam universitatis inquiri, gravamina subditorum audit & exaudit, si quid fraudulentè commissum, debita pœna coercet. Knipf. de Civ. Imper. lib. 5. cap. 16. n. 17. & hoc laudabiliter fieri, judicat Myler. ab Ehrenbach. de Princ. & Stat. Imper. P. 2. cap. 41. n. 10. 11.

Atque idem perhibet de Nassovicis civitatibus, Heeser. lib. de rat. Loc. 3. n. 22. Sic etiam praxis notoria reliquarum Provinciarum Brandenburgicarum, imprimis Pomeraniæ ulterioris, testatur, hoc consilium non sine fructu primum in Marchia tentatum fuisse. Hinc nostra opinio, licet ingens caterva dissensionum sit, apud veteres tamen & recentiores Jctos applausum invenit. Præter Rebuffum enim & 22

Socium, in fin. cap. 1. allegatos, ad stipulantur mihi maxime Bartol. in L. 3. & ib. in add. ff. ad L. Jul. de annon. & Decis. Avenio. 13 per tot. Nic. Losæus de Jur. Univers. Part. 3. c. ult. n. 14. Natta L. 2. Conf. 259. Guid. Papæ. Dec. 631. n. 1. B. Struvius Diff. de admin. rer. Civit. th. 6. Dn. Schilter. Exerc. 50. th. 33. Myler. ab Ehrenb. cit. lib. c. 41. n. ult. & pen. Quinimo Munnoz de Escobar. cum aliis Jctis Hispanicis Tr. de ration. c. 42. n. 1. nullus dubitat, rationum revisionem concedere Ducibus ac Comitibus Hispanicis in suis oppidulis & villulis, quod Principibus nostris

denegare velle, in tantum a jure ipsorum aberrare intelligitur, in quantum isti potentia, splendore, & omnibus regalibus juribus superant vallos Hispanicos.

- 23 Propterea eo magis subit mirari, quid JCtos heic diversum sentientes, permoverit. Ast quoniam rationibus sententiam suam suffulxisse se putant, pressius illas excutere, instituti ratio efflagitat. Inter dissentientes vero primarii sunt Heeser. *tr. de ration. Loc. 3. n. 10. seq.* Thom. Maul. *de Homag. tit. 13. n. 13.* Matth. Stephani *de jurisd. L. 2. p. 2. m. 3. c. 2. n. 166.* Cravetta *conf. 238. n. 1.* Pet. Heig. *P. 1. qu. 20. n. 13.* Cothmann. *vol. 3. resp. 8. a. n. 1. usque 50.* Mev. *ad Jus. Lub. Part. 2. tit. 3. n. 26.* Hen. Goeden. *Conf. 31.* Knipsch. *de Civ. Imp. L. 5. c. 10. n. 14.* Bocer. *de jurisd. c. 8. n. 93.* Engelb. *de jurisd. concl. 116.* C. Paurmeist. *de jurisd. L. 2. cap. ult. n. 72.* Nic. Everh. *conf. 81. n. 185.* vol. 2. Klok. *de contrib. cap. 11. n. 49.* B. Ziegl. *Diff. Wirteb. habita sub Lit. Lanx satura Eclog. 7.* Tanta vero dissentientium Doctorum cohors, quin multis rationibus sese muniverit, nulli forsan dubium est. Nihilominus tamen minus, præter unam vel alteram rationem vix invenias apud illos, quibus non ratione, sed autoritate pugnare moris est. Summa rationum ab Heesero contracta potissimum huc redit; Bona ista, ob quæ rationum redditio a Principe prætenditur, pertinere ad Patrimonium civitatis, & huic proprietatem Dominiumque deberi, non Principi. Uti vero nullus subditorum de bonis suis, an bene an male impendat, rationes reddere obstrictus est, cum quisque rerum suarum moderator & arbiter sit *L. in re mandata 21. C. de Mandat.* Pari ratione colligunt, nec civitatem, & qui eam repræsentat, senatum, adigi posse ad rationes reddendas de redditibus ad civitatem pertinentibus, ipsiusque civitatis vere propriis, quippe quæ non ab aliis quam ipsis civibus ad civitatem pervenerint &c.
- 25 Enim vero nullam rationem utilitatis privatorum publicæque heic apparere, facillime ostendi poterit. Primum enim membrum, vix est, ut non impingat in principia juris, quippe ex quo constat, quod etiam privato, si opes furiosa prodigalitate consumat, administratio bonorum adimi, curatorque adjungi possit. *Dd. in tit. ff. de Curat. furios.* Interest enim omnino Reip. ne quis re sua male utatur. *§. ult. Inst. de his qui sui vel. al. jur.* Præterea uti extra dubitationis aleam positum, quod Princeps habeat dominium eminens etiam in bona privatorum, *Grot. de Jur. B. & P. lib. 1. c. 3. §. 8.* Pufendorf. *d. J. N. & G. lib. 8. c. 5. §. 7.* Dn. Becm. *Medit. Polit. Dissert. 21. §. 8.* Crus. *de Domin. præmin. c. 3.* ita Principi fas est providere, ne subditi sive suorum alienorum bonorum prava administratione fortunæ everfi, tempore necessitatis ad ipsi opitulandum inepti reddantur. Hinc eleganter Dn. Pufend. *cit. loc. §. 3.* potestatem summi imperantis, ex imperii natura per se fluentis, revocat ad tria hæc capita; ad jus ferendi leges, circa usum bonorum privatorum ad salutem civitatis attemperandum; deinde ad jus indicendi tributa; & denique ad exercitium domini eminentis. Finge vero interim, Principi non esse jus providere circa bona privatorum; nihilominus claudicabit comparatio illa inter bona civitatis & privatorum, cum diversitas rationis nonnisi hospiti in politicis incognita esse
- 26

possit. Quis enim videt, longe majus inter esse publicum, quod suprema lex est, versari, si civitas mala administratione pessunderetur, quam si privatus suas fortunas dilapidet. Nam ut alia taceam, dissipatio opum privatarum minus aut alterius domus vel familiæ interitum non egreditur; ast civitatum ruina publica est, hoc est, latius serpit & totius Reipubl. Statum simul calamitate involvit, uti supra deductum hoc satis est.

Porro erronea est hypothesis Aymonis Cravettæ *cit. L. n. 4.* quando ad consuetudinem confugit, existimans, per hujus durationem legitimam obtinuisse civitates exemptionem a rationibus Principi reddendis. Nam huic satis fecit laudatus Escobar. *de Ration. c. 22. n. 1. & 2.* regerendo, tunc demum probari legitime introductam esse consuetudinem, quando per cives sive concilium loci, Domino rationes reddere volenti prohibitum fuisset, quo minus huic visio fieret per commissarios, & dominum huic acquiescere. Cum enim Rex (Princeps) jurisdictionem habeat intensionem respectu jurisdictionis in toto regno, & civitas vel villa respectu consuetudinis prætendat jus negativum, hoc est, ne iterato rationes semel legitime dispositæ v. c. per cives, revideantur, in probatorio contrariis consuetudinis negativæ, duo necessario currere semel debent, videlicet contra dictum ex parte populi, & patientia ex parte domini. Si enim alterum ex ejusmodi requisitis deficeret, nullo modo talis consuetudo posset sustineri &c. Hoc ideo fuse deducere non lubuit, hoc simul una fidelia duo parietes dealbentur, hoc est Cravettæ respondeatur, & Stephano fateatur. Hic enim *cit. loc. n. 182.* generalem consuetudinem totius Germaniæ objicit, vi cujus Principes a rationum redditione de bonis civitatis sunt exclusi. Nam hoc Principum jus per traditionem Escobari non evenit, sed de ministrorum Principis socordia in vindicandis Principum juribus exemplum est. Ut nihil dicam, quod per supra allegata exempla, adhuc valde liceat dubitare de generalitate hujus consuetudinis. Neque enim doctores consuetudines allegant credendum, nisi de suis terris, ubi vixit. *Mascard. de probat. concl. 52. n. 6.* Franc. Herculan. *de prob. Negat. n. 302. restr. 5.* Riminald. *jun. conf. 245. n. 41.* Interim fateor, consuetudinem illam, Germaniæ exitiosissimam, satis diu obtinuisse, cum irreparabili provinciarum damnatione affligit, quam neglectus rationum observante Lathero *de Censu lib. 1. cap. 15. num. 10.*

Ultimo loco discuti meretur B. Dn. Mevius *cit. loc. hypothesis*, quam miratur Dn. Schilterus *Exerc. ad Digest. 50. §. 33.* excidisse accurato JCto. Dicit Mevius, se non videre, si civitas lege vel conventionem aut more antiquo ad rationes obligata non sit, qua ratione Principes inferiores, magis intercedere possint rationibus subiectarum civitatum, quam Imperatori id per mittatur in civitatibus imperialibus. Ratio datur scilicet summus JCtus a potestate imperatoris in urbes imperiales, ad potestatem Principum in urbes suas provinciales, quod quam parum cohæreat, nulli non patet, vid. Dn. Schilt. *cit. loc.* Videtur vero seductus esse com-

muni brocardico, quod quilibet Status in suo territorio tantum & non plus possit, quantum Imperator in Imperio; de quo vid. *integr. doct. a* Dissert. Dn. Schulenburgii, *quæ ext. inter* Dn. Brocardici falsitas in aprico est, & misera esset conditio Principum; imo ipsius Imperatoris, si qua Archi-Dux Austriæ non plus possit in provinciis suis hæreditariis, quam quæcinne a Mervio *Principes inferiores* appellari inferioritas ipsorum provinciarum, cum tamen suetur, supremam potestatem involvat, per definitionem supra *cap. 1. n. 14. ex Illustr. Dn. Rhetio* allaram.

33 Plures rationes pro excludendis Principibus a rationum redditione de bonis civitatum suavis, ejusmodi exactiones rationum a Principe si scilicet appareret, prævia sufficienti indagatione, quædam bona ad patrimonium civilia redacta esse, quæ olim ad Principis domarent. Verum talia producentes, cum manifestam turpitudinem defendant, dum Principi, quæ ipsius sunt, contra regulam Christi: *Date Cesar, quæ sunt Cesaris*, subtrahere conantur, plane audiendi non sunt. *arg. l. 29. ff. de Probat.* Horum insuper impudentiam infringit sanctissima jurisjurandi formula, qua quilibet subditus in homagio sese obstringit, quod datum Principis avertendi, & ejusdem utilitatem promovendi studiosissimus sit futurus. Ut sicco pede præteream, quod subditi Domino titulum bonorum a se possessorum edere obstricti sint, cum regulariter jura sua a Principe habeat civitas, utpote cum non pauca illorum fiscalia sint. *arg. 7. X. de priv. in 6. Peregrin. de jure fisc. lib. 7. tit. 3. n. 21.* & quod regulariter civitates jura sua & bona immobilia a reprobant Ant. Fernandez de Otero *tr. de Pascuis* & *er. jur. cap. 9.*

34 Denique & illud observari meretur, quod illi ipsi auctores, qui nobis contradixerunt, tandem vi veritatis emolliti, mirius sentiant, atque Principi certis casibus concedant exactionem rationum civitatis. Primum quidem, si Princeps conventionem singulari vel pacto, sive etiam longo aut immemoriali tempore, non contradicente Magistratu oppidano, jus intervenienti rationibus acquisiverit. Heefer. *cit. 73. n. 7. B. Ziegler. cit. Diff. allegans plures.* Quod quidem per se tunc eo magis extra dubitationis aleam positum est; interim apparet, valde similem ministros Principis fore, si super re, quæ jure domino competit, longas capitulationes cum senatu, citra dubium valde moroso, vel lent inire, aut ad dubia præscriptionum tempora provocare. Bonum vero factum, quod DD. liberalitas in largiendo Principi jus hoc, 36 amplius sese exerat; hinc secundo, memoratum auctor, una cum sequacibus, reddendum rationum necessitatem imponit Senatui, si ex justis causis rationum inspectionem postulaverit Princeps, & ad has refert, si fama & suspicio de mala administratione percrebuit, aut de

de illa forte conquerantur oppidani, malam pecuniæ publicæ & in deteriores usus conversionem allegantes. Ubi puto malæ administrationis famam & suspicionem satis observari oculis, si civitatum ruina omnibus pateat, sic enim calamitas civitatum publica satis interpellat, ut levamen inopiæ per meliorem administrationem adferat. Nec credo quemquam sanum existimare, hic civium negligentium querelam expectandam esse, quippe quos non tantopere amor publici boni urit, ut in gratiam ejusdem quicquid ipsis superest privatorum bonorum, velint projicere, processum cum fenatu anfractibus, jurisque altercationibus §. 3. *Inst. de libert. & exceptionum* laqueis, ira ut loquitur Anastas. *L. omnes. 4. C. de præscr. 30. vel 40. Annor.* committendo. Præterea quod Princeps ad querelam civium possit, imo debeat rationes exigere, manifestum est, & eleganter assertum a Klockio *Vol. 3. Conf. 148. n. 67. Mervio ad Jus Lub. P. 2. tit. 3. n. 31. Steph. de Jurisd. lib. 7. part. 2. n. 197. Heig P. 1. qu. 20. n. 14.* Verum quod illæ unicæ causæ justæ sint, & quod non satius sit, ante vulneratam causam civitati consulere, hoc est, quod negavimus, & ita quidem ut quemvis prudentem & æquum lectorem nobis suffragaturum esse non desperemus. Eadem enim hic subest decisio, quam si dicerem, magistratum in malam tutorum administrationem inquirere non debere, nisi quærelæ ad ipsum delatæ. Sane pupilla est civitas, vel certe minorum gaudens jure *l. Respublica. 4. C. ex quib. caus. Maj.* hinc ejus curam & inspectionem in administratores æqualem habere debet Princeps, quam privatorum. *vid. sup. n. 8.*

Missa igitur hac controversia, quam studio plenius tractavimus, partim, quia communis DD. schola nobis contraria fuit, partim, quia basis est totius dissertationis, nunc ad aliam me accingo, difficultate priori non multum cedentem. Est vero illa, *an Civitas vel Senatus rationes reddere obstrictus sit, si privilegium consecutus sit a multo tempore, quo cautum, quod ab hac re immunis esse debeat?* Ubi ab initio cum Dn. Schiltero *Exercit. ad Pand. L. §. 33.* notari meretur, civitates, quæ ad privilegium confugiunt, eo ipso fareri, regulariter civitates ad rationes esse obstrictas Principi, cum omne privilegium sit nil aliud quam exceptio a regula §. 6. *Inst. de Jur. N. G. & C. Enenckel. de Privileg. lib. 1. cap. 11. n. 6.* Jam ut ad quæstionem redeam, sciendum duas potissimum ortas esse opiniones de privilegiorum duratione; Una Principum absolutæ potestati ablandiendo adrepens, durationem Privilegiorum; ab eorundem arbitrio suspendit; altera vero nescio qua superstitione justitiæ opinione capta ac inebriata, omnia privilegia rata vult, nullo circumstantiarum habito respectu. Prior sententia a Joanne Bodino, doctissimo Gallorum, defensa *lib. 1. de republ. cap. 8.* ab acutissimo Philosopho Malmesburiensi, Hobbesio *Elem. de Cive cap. 6. & 7.* accepta illustrataque, uti fors præ posteriori solidioribus rationibus defendi posset, ita justis cancellis includenda ne fidem, humanæ societatis vinculum plane evertat. *vid. B. Dn. Conring. Dissert. de Priv. lib. 53.* Igitur ad distincte clareque decidendam hanc controversiam, apprime faciet inquisivisse naturam indolemque privilegiorum. Alia

Alia enim sunt Privilegia precaria five gratiosa.
 40 Carol. Tapia de *constit. Princ. part. 2. cap. 3. n. 6.* alia conventionalia, quo refer & remuneratoria. vid. Diff. Thurovii de *Privileg. cap. 1. n. 80.* Prioris generis facilius a Principe revocari possunt, cum Princeps nemini faciat injuriam, dum id tollit, quod sine causa concessit. *cap. suggestum x. de decim. cap. gratiose. de Rescriptis in 6.* Tapia in *L. fin. ff. de const. Princ. Part. 2. c. 3. n. 5.* Prat. *controv. for. cap. 16. n. 71.* Rauchbar. *P. 2. Qu. Jur. Civ. & Sax. 11.* e contrario conventionalia & remuneratoria privilegia in concedentis arbitrio haud esse statuitur, quia ista in naturam contractus transferunt; hæc vero irrevocabilia ob antidoralem obligationem, Fontanella de *pañt. dotal. cl. 4. gl. 10. p. 2. n. 36.* Mylerus de *Stat. & Princ. Imp. P. 2. cap. 49. n. 11. & in Nomolog. cap. 2. n. 16. cap. 13. n. 2.*

41 Quamquam vero DD. hujus generis privilegia irrevocabilia asserant; attamen notabiliter hoc limitant, dum etiam irrevocabilia privilegia ex justa causa revocari posse, admittunt. Heß. Capyc. *Latro dec. 68. n. 26.* Acac. Enenkel. de *Privil. Lib. 3. cap. 6. per tot.* Ad justam causam causam vero referunt, si in abusum rapiatur, aut iniquum esse appareat. Tapia *cit. Lib. P. 2. c. 7.*

42 n. 1. Gæddeus *Conf. Marp. 18. n. 27.* Quibus fundamenti loco substratis confidenter pronuncio, quod privilegium, ad quamcunque classem etiam pertineat, semper possit a Principe revocari, si senatui immunitatem a rationibus

43 reddendis indulget. Nam illa regula immotis fundamentis nititur, quod in universum omne datum privilegium, aut etiam initus contractus, si non sit utilis reipublicæ, tacite innuat, ab eo, qui non habuerit plenam rei notitiam, profectum esse. Non enim putandum, aliquem adeo rerum suarum negligentem futurum, ut illud sponte & deliberato approbet, quod sibi aliquando detrimento futurum intellexerit. Igitur circa ejusmodi damnosa privilegia non potest non videri Princeps circumventus. At in ejusmodi conventionibus ipso jure naturæ datur restitutio in integrum, Conring. de *Fin. Imp. cap. 9.* hinc sequitur, quod & jure naturali summæ potestati circa omnia noxia privilegia competat restitutio; & quia ad hoc nullo prætoris opus habet, semetipsum merito restituit, cum non

44 agnoscat majorem. Quod si hæc philosophia Conringiana alicui justo humilior videatur, eo quod subditis competentia remedia ad Principem applicet, vid. Dn. Thom. *Diff. de præsc. Regal. c. 3. §. 13.* cum eo quidem facile gratia iniuri poterit, dum terminis tantum luditur & de cætero uterque concludit, quod actus statui suo noxios Princeps nullos declarare possit.

45 Quod si vero hoc nunc applicemus & consideremus, quod tale privilegium, quo senatus a rationibus reddendis eximitur, libertatem quasi concedat senatui impune depeculandi remp. & sic ad delinquendum invitet, præterea statui Principis valde detrimentosum sit, quis dubitare ausus, superesse libertatem successoribus illud revocandi. Præsertim cum omnis Princeps sacro juramenti vinculo sese soleat sub initium regiminis suscepti obstringere, quod velit ante omnia salutem reipubl. curare. Sane eo ipso se obligat ad rescissionem omnium contractuum & privilegiorum, quæ reip. commo-

dis quoquo modo adversantur. Atque hoc DD. ad unum omnes admittunt, Gozadin. *conf. 90. n. 17. in fin. conf. 5. n. 27.* Jo. de Platea in *L. ex n. 1. C. de dignitat. lib. 10.* Luc. de Penna in *L. ex cuatis n. 4. C. de decurion. L. 10.* ubi eousque progrediuntur, ut etiam defendant, jus alteri quæsitum per privilegium Principis, de potestate absoluta auferri posse sine causa. Quamquam fatear, duos hosce flosculos vix in horro acquirat, suum cuique tribuentis, progerminatæ Modeste magis philosophantur Penna *L. fin. n. 99. C. de locat. præd. Civit. & Pet. Ant. de Petra Tr. de jur. quas. per Princ. non toll. cap. 32. qu. 2. n. 196.* ubi ex Castrensi, Ifernica, Curcio Jun. probat, revocabilem esse contractum si privilegium, sed tum demum, si appareat Reipubl. perniciosum esse. Nam utilitas publica cujusque privilegio anteponenda est. *Surd. conf. 210. n. 29. vol. 2. Craver. conf. 973. vol. 5. Ant. de Petra cit. Lib. cap. 32. qu. 4. n. 5. & qu. 5. n. 29.*

Verum enim vero, cum privilegiis clausulae adjunctæ singulare robur superaddere soleant, nunc perpendendum erit, an una vel altera clausula tale privilegium sustineri possit. Quæstionis igitur est, an privilegium liberationis reddendis rationibus senatui largiatur, si clausula ex certa scientia, munitum sit? Affirmantibus non videntur defore argumenta plausibilia. Clausula enim (1) non debent censerī inutiles ac superflue. *Surd. conf. 453. n. 76. Rota dec. 23. n. 3. tom. 5.* hinc regulantur illæ secundum naturam dispositionis, cui adjunctæ. Marta de *claus. p. cl. 176. n. 17.* Ingens (2) huic clausula effectus tribuitur, quem DD. non possunt satis prædicare. vid. Cels. Ugo in *tr. claus. pag. 261.* Cabed. *Lusitan. Decis. 2. n. 3. p. 2.* Rodolphin. *absol. Princ. potest. cap. 5. n. 13.* Moneta de *comm. ultim. vol. cap. 7. n. 94.* Cardin. Tusch. *præd. comm. tom. 1. lit. C. concl. 340.* & innumeri alii, quos allegat Augustin. Barbof. de *claus. usu frequent. 59.* (3) quia hæc clausula confirmare dicuntur actum infirmum & invalidum, Alexand. *commun. vers. non obstat. vol. 1. Gabriel. Opin. 103. Lib. 6. concl. 1. n. 1.* Moneta *dict. c. 7. n. 103.* & sic etiam privilegium, contra utilitatem publicam latum. (4) quia hæc clausula tollit omne juris obstaculum. Franc. Leo in *thes. For. eccl. p. 4. c. 1. n. 55.* Gabriel. *dict. concl. n. 37.* Dobersheim in *Repertor. jur. lit. C. rubr. Clausula ex certa scient.*

At hi omnes effectus, & longe plures, qui hinc inde apud DD. cumulantur, & apud Augustin. Barbofam *cit. loc. 24.* occurrunt, affirmativè mihi haud persuadent. Licet enim effectus hujus clausulæ terminis habilibus lubens agnoscam, tamen cur minus hic illos æstimem, mihi rationes sunt. Nam iidem DD. quæ adeo magnifice de effectibus hiscæ loquuntur, etiam non obliviscuntur tradere, quod clausula ex certa scientia, nil operetur (1) in tertii præjudicium. Tusch. *dict. concl. 240. n. 39.* Socin. *jun. conf. 77. n. 126. vol. 1. Paris. conf. 1. n. 84.* & plures relati a Gabr. d. *concl. 1. n. 26.* At maximum præjudicium civium subest, si senatus vi privilegii tali clausula muniti, impune civitatis bonis se locupletare possit. (2) Limitatur, quod hæc clausula nil operetur, ubi in Principe deficit potestas. Covarruv. *lib. 3. var. cap. 6. n. 9. Rum.*

conf. 186. n. 16. Jam vero supra demonstravi-
mus, quod Princeps nil possit aut debeat face-
re contra salutem publicam, cum qua pugnat
tale privilegium. (3.) Cessat hæc claus. in iis,
quæ Princeps non potest statuere contra æquita-
tem naturalem; quia tunc hæc, & aliæ similes
clausulæ nil operantur. Menoch. conf. 104. n. 76.
lib. 1. Alexand. conf. 52. n. 10. lib. 7. id vero ma-
jor contra æquitatem naturalem est, si sena-
tui licentia detur se locupletandi cum alterius
damno. Nam quæ pietatem, existimationem
lædunt, quæque contra bonos mores sunt, ne-
quidem a Principe fieri posse putandum est. l. 15.
ff. de Cond. Instit. Marius Salomonius in tr. de
Princip. lib. 1.

53 Quare generalis eaque perpetua regula cen-
senda, quod in universum omnis concessio,
vel clausulæ ei insertæ, si incipiunt lædere
Rempublicam, quamvis optima ratione initio
factæ sint, ut inutiles revocandæ sint; prout
elegantè demonstrat Johann. Oldendorp. Conf.
Marburg. 5. n. 34. Vol. 1. Atque idem dicen-
dum est de reliquis clausulis, motu proprio, non
obstante, &c. de quibus ex professo egit lauda-
tus Petra alleg. tr. a pag. 633. usque ad fin. Nam
hæ clausulæ, si singulæ sive conjunctæ ad-
hibitæ fuerint, non tamen majorem effectum
habere poterunt, quam quidem nunc vidi-
mus. Parum hinc abest, quin subscribam
54 censuræ non ineleganti laudati Petræ, pag. 645.
n. 18. dum putat, istas clausulas hoc tempo-
re velut ex styli consuetudine Principum lire-
tis passim inscribi & hinc parum operari. Quod
etiam jam suo tempore Baldus conf. 2. pr. part.
3. animadvertit, in totum has clausulas ab au-
ris eradicandas suadens. conf. Vice-Cancella-
rius quondam Imp. Zasius conf. 10. n. 13. vol. 2.
hinc non præjudicare tales clausulas, quia cen-
suntur appositæ præter mentem Principis, ex
consuetudine Notariorum, ex Ferdin. Loaz. conf.
col. 53. n. 64. adstruit Petra c. l. n. 20.

55 Denique nec clausula: ex plenitudine potesta-
tis privilegium ejusmodi irrevocabile reddit.
56 Quamvis enim, ut loquitur Rolandus a Valle
conf. 3. n. 130. lib. 1. Princeps sub clausula hæc
concedat supra jus, contra & præter jus, sive ex-
tra jus & super omnia. conf. Anastas. German.
57 in tract. de indult. Cardin. S. nos itaque. n. 40. at-
tamen DD. in eo consentiunt, quod gesta à
Principe ex plenitudine potestatis per succes-
sorem facile possint rescindi, & ad terminos
juris reduci. Paris. conf. 12. n. 169. col. 2. Bur-
58 sar. conf. 162. n. 13. vol. 2. Quare Alciat. conf.
201. col. 2. Rimjun. conf. 540. n. 7. vol. 5. conclu-
dunt, quod mortuo Principe, qui usus est ple-
nitudine potestatis, extincta simul sit virtus
ejus concessionis; Quod tamen cæteris paribus
intelligendum.

59 Restat nunc, ut discutiamus, an Privilegi-
um, quod remittitur a Principe Senatui rationum red-
ditio, validum & irrevocabile reddatur, si accedat
juramentum concedentis? Affirmativam decisio-
nem multi nimia juramentorum religione capti,
haud dubie extra dubitationis aleam colloca-
60 bunt. Verum mihi longe alia mens, nec pu-
to multum laboris requirere, ex Jure Civili
& Canonico (quod tamen præ isto mul-
Vol. VII. Disp. XXII. Hall.

tum favet validitati juramentorum cap. Quam-
vis. 2. de pact. in 6. cap. 28. X. de jurejur.) hanc
sententiam stabilire. De Jure Civili vero no-
tum est, quod juxta ejusdem indolem jura-
mentum non addat plus validitatis, quam a-
ctus ille habuit, cui accedit. L. ult. C. de Non
N. pec. L. Sed etsi. §. item si juram. ff. de jur. & ibi
Jas. notab. 9. Hinc DD. pronunciant, quod
juramentum reguletur secundum naturam a-
ctus cui adjicitur. Petr. de Anchar. conf. 76.
n. 4. Th. de Thomaset. Flor. LL. reg. 164. Ca-
mill. Borell. in summ. om. decis. tit. 60. n. 302.
Ovid. de Amicis de Jur. Emphyteut. qu. 27. n. 4.
Mantica de tac. amb. convent. l. 4. tit. 32. n. 89.
Flamin. Paris. de resign. benef. l. 1. qu. 8. n. 114.
Brunor. a Sole in Loc. commun. verb. juramen-
tum. 19. Soar. de relig. tr. de juram. cap. 32. n. 2.
Molin. de J. & J. tr. 2. Disp. 151. Rationem
hujus rei elegantè expressit B. Dn. Puffen-
dorff. de J. N. & G. lib. 4. cap. 2. §. 6. dum se-
quentem in modum philosophatur: Juramen-
ta non per se producunt peculiarem & novam
obligationem, sed obligationi in sese validæ,
velut accessorium quoddam vinculum, super-
veniunt. Semper enim dum juramus, sup-
ponimus aliquid, quo non præstito, divinam
pœnam in nos provocamus. Atqui ineptum
hoc esset, nisi illicitum foret, non præstare id,
quod supponitur; adeoque nisi jam antea ob-
ligaremur. Quare illi actus, quibus vitium ali-
quod intrinsecum, obligationem producendam
impediens adheret, obligatorii non sunt. Jureju-
rando licet adjecto, sicuti nec per subsequens ju-
ramentum præcedens obligatio valida eliditur,
atque sic frustra quis juraverit, sese alteri debi-
tum non soluturum.

Quod si nunc ad hæc principia applicemus
propositam quæst. non possumus non illam ne-
gare, quia privilegium dare, ut magistratus
immunis sit a rationibus reddendis, contra sa-
lutem publicam est, & invitat ad delinquen-
dum, uti supra deduxi, quare hoc privilegi-
um, si propter accedens juramentum esset fir-
mum, degeneraret in vinculum iniquitatis,
quod contra divina & humana jura est. Cap.
cum contingat. X. de jurej. Mar. Giurba ad consu.
Messan. cap. 2. gl. 7. hinc non est servandum
juramentum, quod contra bonos mores præ-
stitum. cap. non est obligatorium. de R. J. in 6to.
non enim debet esse nutritivum peccati, Gram-
mat. Dec. 12. n. 12. Cavalcan. de tutor. n. 168.
Eadem vero decisio formanda erit ex Jure Ca-
65 nonico. Nam juxta famos. Cap. Etsi Christus.
26. X. de jurejur. omne juramentum validum
debet habere tres Comites, Veritatem, judici-
um, justitiam. Ubi illi defuerint, verius per-
jurium quam juramentum esse, pronunciat
Gloss. ad cap. 23. caus. 22. qu. 4. Cum igitur
tale privilegium destituatur justitia, sitque con-
tra utilitatem publicam, invalidum maxime ha-
bendum est. Quicquid enim contra publicum
interesse Reipublicæ est, ipse Papa in celebri
cap. intellecto. X. de jurejur. statuit revocari pos-
se, licet juramento corroboratum sit; quod
late insuper probat Petra alleg. Tract. cap. 32.
qu. 3. n. 196. Quid vero dicendum, si Rex
aut Princeps durationem hujus privilegii, Bey
Königlichen Chur- und Fürstl. Treu und Glauben
pro-

promiserit? Resp. huic clausulæ majorem vim, quam juramenta a Principe adjecta habent, adscribere Dd. non possunt. vid. Marth. Coler. *Proceff. Execut. P. 1. c. 10. n. 289.* Nolden. *de Nobilit. cap. 12. n. 14.* Gail. *lib. 2. obs. 59.* Befold. *Thesaur. Pract. lit. T. voc. treu* Gylmann. *lib. 1. Dec. Camer. 14. n. 31.* Meischner. *Tom. 1. Dec. Camer. 2. n. 30.* Myns. a Frundeck. *Cent. 1. obs. 17.* Bern. Græv. in *Proœm. Conclus. ad Gail. n. 26.* Nullo hinc negotio concludi potest, nec hanc formulam obstare revocationi istiusmodi privilegii.

- 66 Ultimum remedium, quo Senatus injunctas a Principe rationes recusare posset, videtur esse, si bona civitatis feudali nexu recognoscat a Principe; ubi dubium est, *an tunc Senatus ad rationes Principi reddendas adstringi possit?* Ratio dubitandi non proletaria inde desumi posset, quod vasallorum jus in bona beneficiario nexu data, sit nil aliud, quam dominium utile. *Text. in cap. 1. §. rei de invest. in re al. fact.*
- 67 & ibi Aquila Feudistarum And. ab Ifernia n. 2. Belviso, Schenck, n. 3. Alvarott. n. 5. Baldus n. 2. *post gloss. ibid.* Hottomann. in *Disp. Feud. cap. 23.* Hostiens. in *summ. tit. de feud. §. quid juris. vers. unde.* Jason. in *prælud. feud. n. 7.* Baro de *benefic. lib. 4. c. 7.* Intrigliol. *cent. feud. 1. qu. 1. n. 12.* Schrad. *de feud. p. 2. c. 2. n. 1. 7.* Ubi ergo dominium est, ibi de re pro arbitrio disponendi licentia concedenda est. Struv. *Syntag. Jur. Feud. c. 2. th. 3. n. 4.* atque hinc idem de
- 68 magistratu dicendum videtur. Ast hæc consensus mihi vix extorquere valent: Licer enim vasallus domino directo suo de administratione rationes reddere haud obstrictus sit; Nilominus tamen, cum proprie universitas illa bona acceperit, Senatus vero curatorio & administratorio nomine illa duntaxat possideat, rationum redditioni se subtrahere de jure non potest. Nam Princeps non solum stator & arbiter salutis publicæ est; sed & hic supremus Tutor suarum civitatum considerari meretur, cui ex officio incumbit providere, ne civitatum suarum, tanquam pupillorum jure fruentium, bona prava administratione defraudentur. Befold. *Discurs. Polit. de jur. univers. cap. 5. n. 2.*
- 69 Cum vero satis diu civitatibus municipalibus immorati fuerimus, coronidis loco, priusquam hoc caput concludamus, placet pedem proferre ad civitates imperiales, perlustraturi, *An Civitates Imperiales Cæsari ad reddendas*
- 70 *rationes obstrictæ sint?* Negat hoc Knipschild. *de Civitat. Imper. Lib. 5. cap. 10.* & quidem recte, quanquam rationes, quibus utitur, vix cordatioribus sese sint approbaturæ. Cum enim ad Jura Statuum, civitatibus etiam competen-

tia, *Inst. Pac. art. 8. §. 4.* provocare potuisset; contentus est loco ejusdem, adducere frigidus textus Juris Civilis, ad statum nostrum ducendo quadrantes; argumentum præterea ducendo n. 14. a municipalibus civitatibus. Ubi supra *Cap. 2. n. 31. seq.* jam monitum est, quam parum apte Mevius ab uno ad alterum concludit. Quod vero de civitatibus Imperialibus simpliciter sic dictis assertum, idem etiam se extendit ad illas, quæ insuper liberæ civitates Imp. audire malunt. Nam ista distinctio parum quidem in recessu hodie habere videtur, licet sint, qui aliquid mysterii heic subesse putent. Varias quidem expositiones hujus distinctionis affert, sed & simul rejicit Celebr. Dn. Schwed. *Jur. P. part. spec. Sect. 2. cap. 9.* Eitel. *Frid. Heerden. in der Grundfeste des Heil. R. Reichs. P. 2. c. 6. pag. 129.* Kulpis. *ad Monz p. 582.* Knipschild. *de Civit. Imp. L. 1. c. 2.* Optima vero est ratio, quam tradit Excentiss. Dn. Coccej. in *Jurisp. publ. cap. 17. §. 7.*

Quid vero juris, si super administratione civitatis Imper. lites inter Senatum & cives oriantur, & cui tunc ratio reddenda sit, non ita in aprico est. Constat inter omnes, quam acriter & ad internecionem usque in celeberrima Hamburgensium Civitate hæc ventilatur, cujus momenta possunt aliquatenus videri in *der ersten, andern und dritten Continuation des weitem Gesprächs zwischen Neugier und War-mund. typ. impress. fin. Novembr. 1698.* Quod licet in forma colloquii editum, & a partium studio hinc remotum videatur, non obstat tamen inclinari in partes civium. Sane ob rem nam ex intestinis dissidiis Civitati immunitatem, rectissime Imperator, postquam famam discordiarum ad ipsum delata, se interponere potuit, quod & fecit per splendidam commisionem Regis Sueciæ, Electoris Brandenburg. & Ducis Cellensis. Quanquam, civibus commissionem reluctantibus, res hæcenus profectu caruerit, utut deputati horum Principum pristinæ concordie reducendæ strenuam operam navaverint. vid. *Script. r. Tit. Wolgemeinte, widerholere, und aufrichtige VVarnung &c. Durch die hier Anwesenden zur Kaysersl. Commission subdelegirte Rathe und Abgesandten* (qui sunt Viri illustres & de salute publica optime promeriti, Dn. de Liffenheim, Dn. de Busch, & Dn. Fabricius) *Hamb. Mens. Decemb. 1698.* Cæterum quamvis tandem cives Senatum eo vi metuque induxerint, ut pro declinanda commissione unanimiter supplicarentur ad Cæsarem; attamen, quantum percepimus, non delatum est horum desiderio, postquam turbarum semina nondum remota esse, satis constaret in Aula Cæsarea. Nostrum vero non est, tantos componere fluctus.

CAPUT III.

DE

BONIS CIVITATUM, OB QUÆ RATIONES
REDDENDÆ.

SUMMARIA.

Connexio cum præced. cap. n. 1.
 Necessitas hujus capit. n. 2.
 Bona Civitatum an publica? n. 3.
 Quenam res in Civitate communes? n. 4. seq.
 An hodie illæ res populi? n. 6.
 Negatur. n. 7. seq.
 Ratio. n. 9.
 De Lege Regia. n. 10.
 Vera causa quare Principi hodie adscribatur, quod jure
 Civili erat populi. n. 11. seqq.
 Divisio bonorum Civitatis. n. 19. seqq.
 An Civitas illa alienare possit? n. 22.
 Distinctio Zafii & aliorum. n. 23. seqq.
 Rejicitur illa. n. 26. seqq.
 Causa quare Municipiis statuta condere permittitur.
 n. 29. seq.
 Incerta & casualia bona Civitatis, quomodo indagan-
 da in rationum redditione? n. 32. seq.
 Jurisdictio Municipiorum. n. 34. seq.
 Jus multandi. n. 36.
 Cautela Senatui eo utendum est. n. 37. seq.
 Merum imperium habent Municipia. n. 39.
 An tali casu ex publica pecunia summa certa possit con-
 stitui, capienti fugitivum malefictum? n. 40.
 Affirm. cum rat. n. 41. seq.
 Bona vacantia an Civitas possit occupare? n. 46.
 Dissensionum error unde? n. 48.
 Schilteri respondetur. n. 49.
 Fundamentum Schilteri. n. 50. seq.
 Illud destruitur. n. 52. seq.
 Civitas concessione Principis vel præscriptione, an jus
 sibi acquirat? n. 57.
 Quid hic considerandum sit? n. 58. seqq.
 Præscriptio hic remouetur ut invalida. n. 62.
 An subditi contra Principem præscribant? n. 63.
 Dissensus communis est. n. 65.
 Rationes asserti. n. 66. seq.
 An præscriptio immemorialis valide Principi obstat?
 n. 69. seq.
 Negatur. n. 71.
 Per rationes. n. 72. seq.
 Respons. Facult. Hall. n. 77.
 Harum rationum ad alias controversias applicatio in-
 digitur. n. 78.
 Causa quare Principes non rigoroſe revocent regalia.
 n. 79.
 Bona naufragorum an Civitatibus vindicanda?
 n. 80. seq.

Antiqua consuetudo Germaniæ reprobatur. n. 82.
 Defenditur a JCrīs nonnullis. n. 83. seq.
 Prohibetur legibus Civilibus. n. 85.
 Consuetudines veteres in hoc puncto damnantur. n. 86.
 Quando licite possint bona naufragorum capi? n. 67. seq.
 Civitatibus vindicatur jus imponendi tributa. n. 89.
 Confusio Doctorum in hac re. n. 90.
 Pedagium quando solvendum? n. 91.
 Refectio viarum. n. 92. seq.
 Jus datiarum Schutz-Geld. n. 94.
 Zahnus notatur. n. 95. seq.
 Cautela hic procedendi modus aliorum ipsi opponitur.
 n. 98.
 Origo erroris Zafii. n. 99.
 Soldaten-Steuer. Servies. n. 101.
 An Senatus immunis, si ab hoste imponatur Civitati?
 n. 102. seq.
 Ratio dubit. n. 104.
 Ratio decidendi. n. 105.
 Respons. Scabin. Lips. n. 108.
 Pecunia ex nudinis rationibus inferenda. n. 109. seq.
 An pecunia ex concessione lupanariorum inferenda?
 neg. n. 112. seqq.
 Pecunia migrantibus detracta ad rationes pertinet.
 n. 116. seq.
 Decima migrantibus sponte detrahatur. n. 118. seq.
 Acoacte migrantibus non solvenda est. n. 120.
 Pecunia ex ponderibus, rationibus inferenda. n. 122. seq.
 Turcorum justitia circa pondera. n. 124.
 Jus circa definiendum ponderum valorem Principi
 competit. n. 125.
 Ordinationes circa res venales. n. 127. seq.
 Legata Civitati facta, rationibus debent inferri.
 n. 129.
 Consilium Lutheri adducitur. n. 130.
 Utilitas ex jure cudendæ monetæ rationibus inferitur.
 n. 131.
 Potiores Civitates municipales quæ monetam cudunt.
 n. 132.
 Quid sit der Schlageschatz? n. 133.
 Abusus ejusdem per mixturas vilioris metalli. n. 134.
 Autores abusus indicantes. n. 135.
 Cura Principis ne abusus iste a Civitatibus committa-
 tur. n. 137. seq.
 Theſauri inventio ad rationes pertinet. n. 139.
 Camera quid? n. 140. seq.
 Conclus. cum enumeratione reliquorum bonorum re-
 missive.

tione bonorum civitatis, non posse constare li-
 quido, an redditio ista perfecta fuerit, an man-
 ca. Pertinere vero ad hanc classẽ bonorum o-
 mnes res & negotia, quæ modo aliquam admini-
 strationis sapiunt naturam, facile concedimus
 Hahnio Dissert. de Ratiocin. §. 10.

Quod igitur attinet bona civitatis, probe ob-
 servandum est, illa non esse unius generis, cau-
 tionemque esse adhibendam, siquidem ad du-
 tum

Etum juris nostri civilis, ea enucleare velimus. Abusive publica vocantur civitatum municipalium bona, in L. 15. ff. de V. Signif. Cujus rei ratio circa dubium laret in seq. L. 16. ejusd. Tit. ubi privatorum loco habentur civitates. Verum hæc acceptio Juris Romani est, juxta quod sola erant publica bona, quæ populi Romani fuerunt d. l. 15. Hillig. ad Donell. l. 14. c. 4. lit. A. Hodie vero nil prohibet, quo minus cujusque civitatis ac municipii bona, respectu civium ejusdem, æque pro bonis public. ac quidem olim urbis Romæ, æstimemus. Mev. ad Jus Lubec. P. 2. tit. 3. n. 12.

- 4 Præter hanc vero differentiam adhuc alia observanda, sine qua divortium, quod inter Jus Romanum & hodiernum usum in hoc puncto est, infeliciter explicatur. Constat scilicet ex tit. Inst. de Rer. Divis. §. 1. 2. res communes & omnium in civitate esse aerem, aquam profluentem, mare, ejusque littora, flumina &
- 6 portus. Si quis vero exinde inferre vellet, omnia quæ olim populi erant, & hoc respectu publica dicebantur, adhuc civitatibus earumque incolis competere, aut de jure competere
- 7 debere; is sane Principem potioribus regalibus juribus spoliaturum sisteret, cum nemini non lateat, vectigalia pro usu fluminum, item inventa in littoribus, uti in Borussia Ducali succinum, potiore partem reddituum Principis comple-
- 8 ti. Hinc DD. quasi agmine facto conspirant in hoc axioma; quod omnia, quæ in Tit. de rerum divisione populi esse dicantur, hodie pertineant ad Principem ejusque regalia. Dn. Schilter. Exerc. 4. ad ff. th. 7. & 16. B. Struv. Syntagm. Jur. Feud. Cap. 6. th. 8. Schulz. Synops. Inst. h. t. lit. A. Regn. Sixtin. de Regal. L. 2. c. 3. num. 30. Franc. Stypm. de Jur. Martin. Part. 2. c. 3. n. 52.
- 9 Klock. de ærario. L. 2. c. 65. Ratio ab iis quidem assignatur, quod omne jus populi in Principem sit translatum §. 6. Inst. de J. N. G. & Civ. Verum illa profunditatem hujus rei, justo modulo non videtur metiri. Anceps enim & ambigua disputatio est, an talis lex Regia, qua populus omne imperium in Principem transtulit, unquam lata sit; doctè hoc pernegante Martino Schockio in Tr. de Quadrupl. L. Reg. Sect. 3. strenue defendentibus vicissim consultissimo Ulrico Hubero in Digress. amœnissimis suis ad Instit. & Excell. Dn. Pagenstech. ad Lauterb. Manip.
- 11 2. Sicilim. 20. p. 135. Hinc paulo plenius rem meditari mihi videntur illi, qui ex indole, genio ac forma Reipubl. Romanæ has leges scriptas esse contendunt. Resident quippe hæc regalia jura semper penes eum, apud quem summa rerum est, hoc est in statu monarchico, penes Principem; in aristocratico, apud concili-
- 13 um optimatum, & in democratico, populi. Scriptus igitur titulus de rerum divisione & definitus juxta habitudinem & respectum istum status popularis sive democratici. Nam hic ejecto ac pulso Tarquinio, ultimo Regum, fere obtinuerat, licet propterea continua inter patres & plebem dissidia essent, quæ judiciose annotat Dn. Thomas. in Diss. de Nev. Jurispr. quæ annexa est Tr. ejus. tit. p. 138. & Dn. Puffend. Dissert. de
- 15 form. antiq. Reip. Rom. Quare ut verbo me absolvam, respiciunt istæ leges statum popularem urbis Romæ. Manifestum vero exinde, quod hodie Principi idtribuendum sit, quod olim

populi Romani erat, quia in statu monarchico Princeps est id, quod in democratico populus. Hinc nec ipsi JCti Romani aliter respondissent, si contigisset ipsos sub alia forma aliæque statu Reipublicæ vivere. Licet enim illi sub Imperatoribus jam degentes secundum antiquum statum hæc jura definiverint; factum tamen hoc subdolis Imperatorum Augusti imperiis & Tiberii artibus, quippe qui Imperatores summa rerum contenti, externis simulacris antiquum Reipubl. Romanæ statum præferebant, uti hoc eleganter deduxit Dn. Johan. Stryk. Dissert. de Jure Cataractarum. Cap. 2. §. 7. Quare veteres prudentes JCti Romani, si Imperatoribus, siue etiam ex imperitia non assequentes artes Imperatorum a Tacito ingeniose adumbratas, locuti sunt semper, quasi adhuc in statu populari viverent, & secundum illum jura hæc merienda forent.

Vindicatis ergo tali ratione juribus potioribus Principi, conferimus nos ad aliam classem bonorum, civitati meliori jure competentium. Uti vero divisio bonorum generalis est in mobilia & immobilia, L. 15. §. 2. ff. de Rejud. l. 93. ff. de V. sign. ita perinde in famosa L. 3. C. de Vend. Reb. Civit. dispescuntur bona Civitatum in mobilia & immobilia. Ex iis autem quædam usibus publicis simpliciter destinata v. c. templa, scholæ plateæ, ædificia publica, theatra, balnea, campus publici &c. DD. ad tit. Inst. & Digest. de Rer. Divis. quædam vero ad redditus civitatis spectant, & quasi in peculio populi sunt. Ad hæc classem pertinent imprimis prædia, pascua, nemora, & alii redditus, qui civitatis ærario debentur, veluti fructus pensionesque molendinorum & prædiorum publicorum, annonæ civiles, m. l. L. 3. C. de Vend. Reb. Civit. vocatæ, & in summa huc spectant omnes redditus, Intraden, Gessell, und Einkommen. Klock. Tr. de Ærar. L. 1. c. 2. n. 21. Qui redditus ex tabulis publicis Rechnungen, Stätt und Lager-Büchern, in rationum redditione exhibendis patent. De his jam quæritur, an Civitas hæc alienare in scio Principe possit, & an eo casu in rationes ejusmodi venditio recipienda sit a Principe? Equidem quod vendi illa bona nequeant a privato, clare satis dispositum reperitur in L. continuus. 113. §. cum quis. ff. de Verb. Obl. l. pacta conventa. 72. §. ult. ff. de contr. emt. sed an Civitas ipsa hoc facere prohibeatur, de eo disputant DD. ad d. l. continuus. Distinguit Zasius inter civitatem, quæ habet jus statum condendi, & quæ hoc jure non fruitur; illam libere posse alienare, inconsulto Principe, quia in hoc comparatur Principi l. 3. §. 4. ff. de Statutorum aut clam. Civitatem vero, jure statutorum condendorum destitutam, non posse, in scio Principe, alienare, contendit. Adducit Zasius cum approbatione Mart. Naurath. in ad Hippol. a Collib. Tr. de increm. urb. p. 30. eundemque chordam oberrat ex Zælio Pererius in Comm. ad L. ult. C. de Vend. reb. Civit. n. 3. Verum rationes quas adducunt, mihi non tanti videntur, ut assensum extorquere valeant. Num enim omnis vis consensus Principis adeo solcite mandati in alienatione rerum civitatis eo ipso interverteretur, cum hodie vix deprehendas municipium tam vile, quod jus condendi statuta sibi non asserat. Henr. Zæsius ad tit. ff. de Const.

27 *Conf. Princ. n. 31.* Deinde nullum apparet præsidium in textu *L. 3. §. plane ff. quod vi aut clam.* quo Zasius & Peretzius unice nuntur. vid. Dn. 28 *Præses Dissert. de Alien. Rer. Civ. C. 4. n. 6. §. 9.* Præterea facultas statuta condendi sphaeram civitatis non transcendit, Cachéran. *Dec. Pedem. 17. n. 1.* Modest. *Pistor. Vol. 2. conf. 15. n. 16.* Mev. 29 *P. 3. Dec. 228. n. 2.* Citra dubium enim ad me-
lius civitati consulendum concessa est a Prin-
cipi civitatibus hæc potestas leges municipales
condendi, Mev. *ad Jus Lubec. P. 1. qu. pralim.*
2. n. 42. quæ statuta propterea ejusdem confir-
matione egent. Dn. *Præses in Not. ad Lauterb.*
30 *Compend. Lib. 1. tit. 4. p. 35. in f.* Hinc minime
præsumendum, Principem, generali concessio-
ne statuta condendi data, ea etiam comprehensa
voluisse, quæ speciale alias ejus mandatum ac
decretum & permissionem requirunt, qualis
est alienatio bonorum civitatis. *L. fin. C. de vend.*
31 *reb. Civit. Nic. Losæus. de Jur. Univers. P. 3. c. 5.*
n. 18. Quare concludendum est, civitatem
nulla bona publica sine consensu Principis alie-
nare debere, & si hoc factum, nihilominus
magistratus in rationum redditione damnum
resarcire tenebitur optimo jure.
32 Superfunt vero civitatibus multa alia adhuc
jura, unde eorum bursa, vel si major, ærarium
incrementa capere potest, siquidem ex ratio-
nibus patet, quod in horum jurium vindictio-
ne & perceptione a magistratu oppidano nihil
neglectum sit. Potissimum tamen partem in-
certa & casualia sunt hæc jura percipiendi re-
lictis, civitati competentia. Hinc paulo pro-
curatori cura eadem indagandi in præsentia erunt;
33 bona & hæc in rationibus civitatum inter alia
bona utramque paginam facere possint. Pri-
bent igitur loco a jurisdictione incipiamus. Ha-
34 tionem, cum hæc ceu DD. loqui amant, ipsius
magistratus officibus inhæreat, & ejusdem pars
essentialis sit. Zahn. *Jchnogr. mun. Cap. 7. n. 4.*
35 Huic annexum mixtum imperium, quia alias
potestas jurisdictionis sine coercitione aliqua
esset elusoria. *L. fin. de offic. ej. cui mand. jurisd.*
36 Hahn. *ad Wesenb. de jurisd. n. 7.* Fluit vero
ex hoc, jus multandi, sive emenda *Geldstrasse*,
37 *Busse &c.* quia hæc ad jurisdictionem simplicem
refertur. Bertrand. *Vol. 1. Conf. 1. n. 9.* Zas. *ad*
38 *L. un. ff. si quis jus dic. n. 4.* hinc ærario publico
inferenda est. Quamquam magistratui oppi-
dano cautio adhibenda sit, ne nimis multis,
39 præter causæ merita, ærarium locupletans,
jure hoc suo excidat, Cagnol. *in L. un. pr. n. 10.*
40 *§ 14. ff. Si quis jus dic. conf. Dn. Fritsch. Tr. von*
übermassigen Geldbussen. Cæterum plurimæ ci-
vitates municipales sibi acquisiverunt sive per
privilegium, sive præscriptionem aut alio titulo,
41 merum imperium. De his itaque casus ven-
tilatione dignus contingere potest, si scilicet sena-
tentem aut fugientem horrendi criminis reum la-
42 constituat ipsum detegenti aut capienti; ubi
questionis est, an ista summa rationibus recte in-
feratur? Quod affirmat Bartol. *in l. 1. ff. de Just.*
43 *manifesta. Nam delicta puniri publice interest,*
& expedit reipublicæ, ne maneant impunita.
44 *L. Congruit 13. ff. de offic. Præs. Cardos. in Prax.*
Judic. verb. delictum. n. 9. & 10. Flamin. Paris.

de Resign. benef. Lib. 14. qu. 1. n. 12. Azeved. *Nov. Recopilat. lib. 3. tit. 3. n. 14.* Quare dissentien- 43
tem Menochium atque negantem, tali casu con-
stitutam summam de bonis publicis præstandam
esse, *de Arbit. Jud. Qq. cas. 46.* limitat ac tem-
perat Escobar. *de ratioc. c. 25. n. 14.* intelligendo
hoc, si de bonis delinquentis exsolvi possit, non
opus esse ex publica pecunia summam hanc
præstare.

Secundus modus, quo civitatum bona au- 44
gentur, & unde postea rationes reddendæ,
occupatio est bonorum vacantium h. e. eorum
qui sine hærede moriuntur *L. 1. l. 4. C. de bon.*
vac. Maxim. Faust. ab Afahaffenb. Conf. pro ærar.
clas. 13. conf. 21. ord. 30. Hæc vero bona cum 45
fiscus Principis ad se trahere soleat, juxta di-
spositionem Maxim. & Dioclet. *in L. scire debet*
1. C. de Bon. vac. longam & ancipitem disputa-
tionem inter se orsi DD. an Civitates municipa-
les gaudeant jure fisci? Quod recte iis denegat 46
Cothman *Vol. 2. resp. 55. per totum*, quia jus fisci
ad regalia pertinet, quorum civitates istæ non
capaces sunt; Cui ad stipulatur Illustr. Dn. de 47
Rhetz. *Dissertat. de Civitat. c. 2. n. 22* jus fisci de-
ducens ex superioritate, conf. & Dn. Præsid.
Tr. de succes. ab intest. Dissert. 5. C. 1. §. 10. seqq.
Unde provenit, quod Dn. Knipschild, qui ta-
men civitatibus non obscure favet, non audeat
civitatis municipalibus fiscum tribuere, sed
arcam vel bursam communem. *P. 2. de Jur. Ci-*
vit. c. 15. n. 6. 7. conf. Besold. de Regal. c. 9. §.
1. A. Ut adeo Schurffii *conf. n. 83. n. 7. & alio-* 48
rum sententia, civitatibus jus fisci tribuens, ex
confusione regalium & meri imperii orta sit,
necesse est. B. Brunnem. *Com. ad L. 10. ff. ad L. 49*
mun. Cui licet adversetur Dn. Schilt. de Exerc. 50.
attamen non aliud ipsum regerere videas, quam
deducendo tritum illud principium: omnis ci- 50
vitas merum imperium sive *die Obergerichte* ha-
bens, jure fisci gaudet, & per consequentiam,
bona vacantia occupare potest. Ubi ipsi qui- 51
dem largimur ambabus manibus, Saxonicas ci-
vitates, si merum mixtumque imperium ha-
beant, bona vacantia occupare posse. vid. Be-
fold. *Thes. Pract. v. Erblosse Güter. B. Carpzov.*
Prax. crim. p. 3. qu. 138. n. 44. Wehn. obs. pract. v.
Königs Leute. Dn. Herold. Tr. de jur. repres. c. 1.
concl. 2. §. 18. Goldbeck. de Succes. Gerad. cap. fin.
n. 8. Coler. de Proc. execut. P. 1. c. 3. n. 288. ex
hac praxi enim Saxoniarum civitatum regulam
illam originem traxisse, certo certius est, Dn.
Præf. *alleg. loc.* Verum minus bene potest in- 52
ferri ex illa consuetudine Saxonica ad loca, ubi
jus civile receptum est. Imperium enim me- 53
rum & jurisdictio criminalis regulariter nil
commune habent cum fisco ejusque juribus,
ut & regalibus. Peregrin. *de Jur. fisci. P. 1. tit. 2.*
n. 72. seq. Quare ipse Mevius, nobis in hoc 54
puncto fere contrarius, fateatur. *P. 5. Dec. 333.*
n. 16. ex more magis, quam ratione invaluisse,
quod in nonnullis jus fisci ex mero imperio
obtendatur. Imo. *Part. ead. Dec. 38.* Civita- 55
tes superiorem recognoscenres regulariter non
habere jus fisci, plenius adstruit, hinc etiam
P. 11. Dec. 101. Civitates in bona vacantia jus 56
sibi arrogantes, ad edendum titulum ad-
stringit.

Quapropter qui cautius hic incedere cupiunt, 57
tum demum civitates municipales hoc jus fisci ac-
qui-

quirere posse, afferunt, si vel concessione superioris, vel immemoriali consuetudine & præscriptione nitantur. Bart. in *L. 1. C. de bon. vac.* Sixtin. de *Regal. lib. 2. c. 9. n. 60.* Zahn. *Jch. mun. c. 54. n. 1. seq.* Mev. ad *Jus Lub. P. 2. tit. 2. art. 14. n. 60.* ubi *seq. n. 64.* civitatibus jure Lubecensi utentibus, & sic Pomeranicis etiam, Jus fisci adscribit. Quamquam illa doctrina temperamentum adhuc admittat. Civitates enim hæc provinciales omnia ad nutum & jussu superioris peragere, eique obedire teneri, & jurisdictionem, si quam exercent, eam non suo, sed Principis jure exercere, tralatitium est.

58 Unde quicquid ipsis a Principe expresse non concessum est, superiori reservatum intelligitur. Burgold. (Oldenburger) *Not. Imp. P. 1. disc. 23. n. 4.* hinc ejusmodi concessiones Principis, de qua Mevius aliique loquuntur, in forma authentica producendæ sunt. Cap. porro. 7. & ib. Abbas. de *privil. in 6. Cabed. Decis. Lusitan. P. 2. Dec. 93. n. 3.* Menoch. de *præ. lib. 6. præ. 14. n. 15.* Ubi præterea DD. volunt, ut Princeps motu proprio tale privilegium concesserit, vel ad instantiam quidem civitatis, inserta tamen clausula derogatoria. Peretz ad *tit. C. de bon. vac. n. 3.* Rosenthal de *feud. c. 5. concl. 52. n. 3.* Peregrin. d. *Jur. fisc. lib. 4. tit. 3. n. 19.*

62 Denique quod attinet præscriptionem juris fisci, nec illa præscriptio accuratius pensata, jus tribuere potest. Constat enim, fiscum ad regalia pertinere. Marc. Ant. Peregrin. de *Jur. Fisc. lib. 1. tit. 2. n. 76.* Pet. de Petra de *Jur. quas. per Princ. non toll. c. 6. n. 108.* Jam vero prudentiores Jctorum fatentur, regalia præscriptioni quidem obnoxia esse, verum illam præscriptionem regaliū infelicitè ad subditos esse extensam, conf. Dn. Thomaf. *Dissert. de Præscript. regal. ad jura subdit. non pertin. Cap. 3. §. 3.*

65 Licet enim acriter reclamant. Pruckman. de *Regal. P. 1. c. 4. m. 2. eff. 7. n. 111.* Schenck L. Baro a Taureb. ad *c. 1. §. 2. F. 8. H. Pift. l. 2. qu. 46. n. 22.* B. Struv. *Exerc. 43. th. 24.* & communis DD. schola; rationes tamen puto, pro mea sententia satis esse stringentes. Quod si enim præscriptio a subdito contra Principis regalia valide urgeri potest, aut illa præscriptio erit

67 civilis, aut juris Gentium. Civilis certo annorum numero ex arbitrio legislatorum circumscripta, inventa potissimum ad coercendam negligentiam civium, ne dominia semper essent in incerto, hinc Principem stringere non valet, cum ille supra jus positivum sit. Don Garfias Mastrill. *lib. 3. Dec. 291.* Quod & ipsi dissentientes fatentur, unice confugientes ad immemorialem præscriptionem, & hanc, cum quodammodo juris Gentium sit, Grotius de *J. B. & P. Lib. 2. c. 4.* Principi obstare, contendunt.

69 Rationem asserti sui collocant in eo, quod Princeps tanto temporis lapsu res suas negligens, eas pro derelicto habere velle censeatur. *l. 1. ff. de usurp. & usucap.* Lud. Molina de *Just. & Jur. tr. 2. Disp. 76.* Sive ut alii efferunt; hæc præscriptio habet vim specialis privilegii, & idem operatur, quasi Princeps ex certa scientia, rem vel jus aliquod transtulisset, dum tanto temporis lapsu passus est, ut alter sua jura exerceret.

71 At hæc, utut speciem præ se ferant solidæ doctrinæ, vereor, tamen, an probe discussa, subsistere possint. Primum enim si vicem privilegii

talis præscriptio sustinere debet, non aliud erit quam privilegium gratiosum tacitum. Hoc vero Princeps semper ex quacunque causa tollere potest. Illustr. Dn. de Rherz *Inst. Jur. Publ. lib. 2. tit. 7. §. 3.* Dn. Franc. Frid. ab Andler in *Jur. prud. L. 1. Tit. 3. P. 2. n. 18.* Deinde esto, patientiam Principis heic præsumi; hæc certe præsumit ejusdem specialem scientiam, quæ si doceri haud potest, frustra Principis patientia præsumitur, ubi ille contrarium testatur. Valde præterea dubium, an ministrorum in hoc passu negligentia Principi obesse possit. conf. Dn. Præsid. *Dissert. de Necessit. edend. Titul. cap. 6.* Postremo nescio etiam, an præscriptio, quæ generatim & nude considerata impium prædictum est, Nov. 9. in hoc puncto cum subditorum conscientia consistere possit. Sane cum subditi novo Principi sacramentum solenniter dicant sub hac lege, quod utilitatem ejusdem promoturi & damnum pro virili aversuri sint, vix est, ut præscriptione sola quidem adversus Principem suum sese tueri veiant, aut etiam possint. Interim videri potest pro hac sententia respons. ab Illustr. Fac. Jurid. Hallens. in causa concernente Jus venandi Senatus H. 1693. Mart. quod adductum a Dn. Thomaf. *laud. Dissert. de Præscript. Regal. c. 3. §. 3.*

Cæterum hæc vel propterea paulo prolixius adducta sunt, partim ut instar generalis regulæ esse possint, ac inservire decisioni aliarum controversiarum de regalibus juribus inter Principem & civitates: partim, ut civitates & qui eas administrant, caute his juribus utantur, quoniam rationum redditione nil iis de abusu obijci possit, adeoque Princeps cogatur jurium illorum, ab iis nullo idoneo titulo possessorum, exercitium sibi vindicare. Nam quod hoc non semper observari curent Principes, sed immemoriali consuetudini, observantiæ item loci aliquod indulgeant, hoc ipsorum clementiæ adscribendum venit. Tanta enim sæpe numero est eorum indulgentia, ut jure hæcenus possessa subditis relinquunt, nec ab illis, etiamsi respectu Principis jure quæsito haud gaudeant, revocent. Dn. Thomaf. *laudata Dissert. Cap. 13. §. 26.*

Verum ne nimis prolixi simus, pedem nunc promovemus ulterius, quærendo; An Princeps si habeat jus vindicandi bona vacantia, etiam rursus bona naufragorum sibi vindicare possit, & rationum tabulis publicis inferre debeat? Vocatur hoc Germanice *Strand Recht*, de quo, uti de aliis antiquis Germaniæ judiciis, eleganter commentatus est doctiss. Schottelius in *Pec. Tr. Cap. 20.* Explicari vero potest hoc jus durissima illa antiquorum Germanorum locutione; *Der Schiffbrüchigen Leib und Guth verfahren, wenn er Schiffbrüchig leidet.* Qui vero hoc defendunt, inter quos & notissima sua profitentur Alber. Gentil. *lib. 1. cap. 5.* hanc sapientiam Tholosan. *Syntagm. Jur. lib. 1. c. 3. n. 5.* hanc sapientiam peditant rationem, flumina pertinere ad regem, & ideo bona naufragorum cadere in communem. Qua stante hypothesi, certe non minus vindicanda essent naufragorum bona. Verum hoc jus vel potius iniqua consuetudo in speciem juris corrupta, recte eliminata fuit, tum in *L. 1. C. de naufr.* tum etiam per peculiarem constitutionem Friderici II. Imperatoris. Schottel. *c. l. n. 6.* Inhumanum enim est, ut illud quod

quod tempestas reliquum fecit miseris, id præfectus aliquis velut altera tempestas eripiat, ipso mari immittior. Bodin. *de Republ.* l. 1. c. 10. Conculorum vero Anglorum, Armoriorum & Sinen. 1. & accolarum maris Baltici apud Kirchner. *de Rep. lib.* 1. c. 10. ut & aliorum populorum crudeliter hoc exercentium, apud Luc. de Penna in *lib. 1. c. 16.* nil aliud est, quam specimen veteris barbariei in Europa. Cæterum tunc licet hoc jus exerceri potest, si nullus dominus bonorum naufragorum existat. Mastril. *tr. de Magistrat. lib.* 3. Choppin. *de Dom. Franc. lib.* 1. tit. 16. n. 9. Maxime si bona illa ad tempus reconsead ad repetendum legitimer. Stypm. *de jure maritatis* arario, bona ad crescant, ex consuetudine locorum decidi communiter solet. Ultimo casu ratiociniis civitatum pretium pro illis inferri, juris est.

Sequitur jus imponendi datias, pedagia, gabelas, accise, quod etiam fenarui municipali vindicat Zahnius *cit. l. c. 6.* alique qui hanc mareriam magnopere illustrare annexi sunt. Unde non potest non consequi, hæcce tributorum & censuum generarationibus accurate inferenda esse, quo constare liquido possit, quare & in quem finem illa exacta sint. Verum cum non sine confusione a Zahnio & aliis diversi hi proventus pertractentur, operam navabimus ad illa distincte enucleanda. Quod igitur attinet pedagium *das Stadt-Brücken und Pflaster Geld*, habent civitates hoc commune cum villis & paragiis. Quia enim ad reparandos pontes, viasque cum a transeuntibus præstetur vestigal. Puffendorf. *de J. N. & G. L.* 3. c. 3. §. 7. Ubi e contrario in rationum civitatis revisione opera danda, ut refectioni itinerum pontiumque tantum pecunia, quantum necesse est, impendatur. Ut enim bene observat Neglin. *Tr. von Bürgerl. Stande cap. 16.* apud Max. Faust. *Conf. pro arar. statum* conducit ad commerciorum florentem statum commoditas viarum merces transportandi. Quod quam negligatur frequenter a magistratu, repudiato onere, solum lucro inhiante, indicio est, quod Status Circuli Saxonici momentum de reparatione viarum publicarum, inferendum duxerint. Naurath. *in addit. ad Hippol. Collibus de increm. urb. p. 125.*

Præterea indulgemus cum Mevio ad *Jus Lubec. P. 2. tit. 3. art. 2. n. 10.* jus civitatibus indicendi datias, *Schoß-Geld* vel potius *Schutz-Geld*, si scilicet modicum sit, ad onera universitatis sustinenda. Cæterum quando Zahnius *loc. cit. n. 8. 9. 10.* hanc potestatem Senatus extendit, ut etiam accisam possit imponere rebus comestibilibus sine consensu Principis; & augere etiam eandem absque ipsius præscitu, hoc nescio an probandum sit. vid. Sixtin. *de regal. l. 2. c. 14. n. 22.* Cum illud jus citra dubium ad Principem spectet, summisque ejusdem regalibus juribus annumerandum veniat. Klock. *de contrib. c. 3. n. 146.* Van der Græf. *de Regal. c. 31.* Bocer. *de Collect. c. 1. n. 20.* Hinc ad salutem universitatis magis accommodatam doctrinam profert

Christ. Wintzler. *de collect. obs. 4. n. 4.* dum superioris auctoritatem adhibendam esse, ipsi verius videtur, ne sub prætextu necessitatis subditi indifferenter graventur. Cui ad stipulatur Wesenbecius *Cmsf. 45. n. 12.* Guid. Papa *Dec. 87. n. 9.* Quare prudentiores, qui hoc thema ventilant, adjiciunt magis ex pacto in istis civitatibus, quæ speciali non gaudent privilegio, & conventionione administratorum cum civibus, quam jure perpetuo has gabellas niti, in casu potissimum debiti expungendi. Klock. *concl. 12. de contrib.* Fallor enim, aut opinio illa de collectandi jure, municipali Magistratui competente, originem debet erroneæ hypothese Baldi *ad L. 5. C. de except. Rei jud. Fichardi Vol. 2. conf. 20. n. 8.* Festasii *de astim. & Collect. p. 2. c. 2. n. 3.* aliorumque, qui existimant, jus indicendi collectas ad merum mixtumque imperium referendum esse. Et cum plurimæ civitates municipales mixtum vel merum imperium habeant, inde tanquam accessorium gratis adjecerunt DD. jus collectandi. Ast quis non videt diversitatem inter merum imperium & jus collectandi. conf. Wintzler. *de collect. 1. n. 22.* hinc illa opinio in Camera semper rejecta est. Befold. *Thes. pract. Voc. 5. Steuer.*

Aliud genus collectarum quod militare vocamus, *Servies, Soldaten-Steuren, Einquartierung* in municipiis vigere solet. Ab hoc vero immunitatem prætendunt Consules & Senatores, in compensationem laborum & curarum regiminis. Quod in ordinariis nullum dubium habet, in extraordinariis vero collectis, præteritis belli tricennalis temporibus, acriter ventilatum dicit, Burger. *Singul. observ. Jurid. & Militar. Cent. 2. n. 46.* Quæritur igitur an Senatus ratiocinia sua justificare possit coram Principe, si in casu collectarum extraordinariorum, pro amolendis hostium extremis insultibus sese immunem ab his constituerit? Pro Senatu dici posset, quod privilegium sive etiam consuetudo, qua a militaribus aliisque collectis ordinarie solutus est, ipsi tributum sit ob arduam muneris functionem, hinc extendi debere ad extraordinaria onera, quia privilegia remuneratoria, titulo oneroso quasita transeunt in contractum. Franc. Vivius *lib. 1. Dec. 126. n. 8.* Carpz. *P. 1. Dec. 87. n. 6.* latissimeque explicanda veniunt. *L. 3. ff. de const. Princ. C. cum dilect. 6. x. de Donation. Mev. P. 5. Dec. 182. n. 8.* Verum arbitror fortiores rationes pugnare contra Senatum, quod ab his collectis extraordinariis immunis haud sit. Nam ejusmodi privilegium aut immunitas concessa alicui ab oneribus & collectis solitis & insolitis item ordinariis & extraordinariis, non potest extendi ad onera illa, quæ imponuntur ex bello improvise, de quibus verisimiliter ab initio non fuit cogitatum. Gail. *lib. 2. Observ. 52. n. 26.* Heig. *P. 1. qu. 18. n. 26.* Schrad. *de feud. Part. 10. Sect. 1. n. 130.* Rol. & Valle *lib. 3. conf. 80.* Cacher. *dec. 39.* Bocer. *de collect. c. 11. n. 50.* quam sententiam consuetudine per totam Germaniam comprobata esse adstruit Mynsing. *lib. 4. Obs. 70.* Hinc inferre licet, immunitatem a collectis senatoribus & consulibus concessam, ad collectas extraordinarias in casu necessitatis extreme impositas, neutiquam extendi debere. Conf. *L. ult. C. de Mun. Patrim. L. 11. C. de SS. Eccl. L. 1. C. de indict. Remig. de Genn. de Charit. Subsid.*

- Subsid. qu. 59. n. 15. Lucan. de fisco. & ej. Privileg.*
 107 p. 3. n. 23. Accedit quod privilegia semper excludant casum extremæ necessitatis. Klock. de con-
 108 trib. c. 19. n. 530. Quod confirmatur insuper eleganti Respons. Scabin. Lipsiens. 1638. ap. Burg. c. l. Cujus rationes nervose contractæ sunt sequentes: *Die weil aber dennoch jetzige hohe extraordinari Contributionen und Krieges-Steuren, so zum Schutz und Erhaltung der gantzen Stadt von dem endlichen Ruin, angesehen, und sich dabero niemand, wer es auch sey, nach Gelegenheit seines Vermögens solcher zu entbrechen, hierüber bemeldete Raths-Persohnen dasjenige so sie bey dem Kriegs-Wesen ausstehen, ratione officii und vermöge ihrer abgelegten Pflicht und Bestallung zu thun verbunden, zumahlen auch gantz unbillig seyn wolte, wann dero Vermögen, so sich wohl nach Gelegenheit der umwechselenden Raths-Persohnen, zuweilen hoch belausen möchte, von aller Beschwerung befreiet seyn, dieselbe aber hingegeben der armen Bürgerschaft zu wachsen solte &c. Sondern sie seynd gleich andern Bürgern, die Einquartirung tragen zu helfen, und ihr Vermögen zu versteuern, auch weil sie solches bishero nicht gethan, den auffgelauffenen Rest abzustatten schuldig. &c.* Ex quibus perspicitur, quod in rationibus reddendis, super hac re senatores de reliquis recte teneantur in rationum redditione.
 109 Ad bona civitatis eorumque augmenta pertinet etiam jus hebdomadiarum aut etiam semestrium nundinarum. Nam in illis municipia pecuniam five collectam forenssem Boden-Zinse, Marckgeld, a medicis de circo, agyrtis, funambulis, mimis, propter permissionem ollarum fortunæ, &c. licite exigunt, non jure regalium sed usu fori, pro sustinendis oneribus civitatis. Thom. Michael de Jurisd. th. 137. D. Befold. thes. pract. v. Meß-Fahrmarkt. forum enim est in dominio civitatis. Hottoman. ad §. 6. J. de Rer. Div. ubi simul cognitio de rixis & verberibus, quæ sine effusione sanguinis fiunt, & in semestribus nundinis frequentes in fece plebis sunt, relinquendaiis. Nam annotante Wehnero in Obs. lit. K. v. Kirchmey. exinde bursa publica intumescere potest. Quanquam ut puto, quilibet Christianus magistratus serio optaturus sit, ut ærarium locupletetur aliis mediis, quam ejusmodi vitiis, Christianum nomen ethnicis & Judæis prostituentibus. Interdum tamen invenies malitiosos judices chirurgis haud absimiles, qui ut vulneribus, ira illi subditorum delictis lætantur.
 112 Cæterum hæc concessio nundinis durantibus commorandi, non debet extendi ad tales personas, quæ plane in Republ. non tolerantur. Sic ex tolerantia lupanariorum pecuniam rationibus inferre, senatus non obstrictus est. Equidem apud Romano-Catholicos scortationibus publicis impune indulgetur. Warem. ad Erenb. de Subsid. c. 4. n. 39. Latherus de cens. lib. 1. c. 5.
 113 n. 11. & in ipsa Jovis Capirolini sede Roma, certum vectigal (vulgo Milch-Zinse) aliquot mille ducatorum quotannis penditur. B. Meißner in Consult. de fide Luther. capess. advers. Lessium p. 144. Carpz. de Leg. Reg. Germ. c. 8. Sect. 2. n. 6.
 114 Klock. de Contrib. c. 1. n. 142. Verum cum non simus Romæ, nec Romano more vivendum est, multo minus locum invenire debet apud nostrates illud consilium non sanctum S. Thomæ, lib. 4. de regim. Princ. c. 14. quasi meretrices po-

pulis concedendæ; ut sentinæ instar in eas omnes fordes influant. Quanquam in multis maxime majoribus urbibus protestantium obnoxiam disciplinam, hæc res eo pervenisse videatur, ut pontificiis vix sine pudore hæc exprobrari in posterum possint.

Proventus ex jure migrandi five detractio- nis, non ultimi sunt, qui inter bona civitatis accenseri merentur. Ad exemplum vicesimæ antiquæ ab Augusto ob bellorum maximæ impendit summus Cujacius ad Paul. Sent. lib. 4. tit. 6. pr. Solet autem ut plurimum decima pars bonorum esse, de qua vid. B. Brunnemanni integra Diff. sub rubr. de decim. aliaque Port. ab emigrant. solvenda. Obtinet vero, quando civis vel incola renunciat domicilio suo, suamque familiam aliorum transferre cupit sponte; aliud enim si coacte v. g. ob religionem, Kopp. Dec. 1. n. 15. Berlich. P. 3. concl. 50. n. 13. Gylman. tom. 2. symphor. 1. tit. 3. vot. 1. n. 4. Cran. de Pæ. religiof. Part. 2. probl. 1. Rumelin. ad A. B. Diff. concl. 6. Klock. de Vectigal. th. 63. lit. D. quæ sententia per J. P. art. 5. §. 37. ad insolitas decimationes restricta. Quod idem in hæreditate five ab intestato, five ex testamento, transportanda obtinet. Ubi notandum, quod interdum quindena aut vicesima in nonnullis locis tantum persolvatur, quibus tali casu jus retrorisionis contra alios salvum est. Dn. Præf. in Uf. Mod. f. quod quisque jur. §. 3.

Denique cum in bene constitutis civitatibus ponderationes majores, quæ habent suam definitam quantitatem, in loco publico ad id constituto fiant. L. 9. C. de suscept. præpos. ut & hæc municipia in compensationem impendiarum ponderalium, certam pecuniam accipiant, necesse est, quia ejusmodi ordinationes in civium omnium utilitatem redundant. Ut merito Turcorum diligentiam in providendo, ne frans fuit in tabernis & popinis per pondera & mensuras, laudet Rossius tract. de Nobil. & Mercat. lib. 2. c. 5. qui in ruborem, si quem haberent, dant essent Christianos huic rei præfectos, qui sepius frustula carnis aut placente deliniri, ad pistorum, lanionum, braxatorum fraudes nemini non patent, soli cæci sunt. Interim notandum, jus mensuris ac ponderibus valorem statuendi ac uniformitatem, ad Principem spectare, Schwed. de Jur. Publ. P. spec. Sect. 1. c. 2. §. 5. & 6. Senatui vero cura demandata, ut vultor ille definitus observetur, quo in officio si negligens sit, cura hac merito privatur. Fluct. vero exinde jus, quod senatus municipalis habet in condendis ordinationibus circa res venditarumque pretia. Modest. Pistor. P. 2. qu. 134. Naurath. in addit. ad Hipp. a Coll. de increm. Urb. p. 319. Sed & hoc officio ita eum fungi convenit, ne in rationum examine aliquando devinci possit, se aliquid sordibus aut gratie commisse. In primis vero huc pertinent die Fleissh Herren, qui in macellis publ. carnibus vendendis pretium ponunt, die das Fleisch nach den Augem masse schetzen.

In Calendario rationum publico, inter bona civitatis consignanda etiam essent, si forte obveniant legata & integræ hæreditates. Nam quod Jure Civili universitati tanquam personæ mysticæ, licite hæreditas relinqui possit, et

L. 1. & 4. C. de admin. rer. Civit. constat. Bornit. lib. 9. de arar. c. 1. hinc si annum legatum civitati relictum perpetuo, ususfructus vero juxta Gometz l. 2. resol. cap. 15. n. 20. ad centum annos durare debet. Occasione hujus legatorum materia vero mihi vellicataurem consilium Lathe-
 130 *ri de cens. lib. 3. c. 2. n. 38.* unde civitates obæra-
 tæ possent locupletari, si in praxin deduceretur, ut scilicet omnia testamenta invalida pronuncia-
 rentur, nisi certa portio civitati legeretur, quan-
 131 quam nec hic in avaram fraudem hujus legis di-
 spositiones ultimas defuturas credam.

Jus eudendæ monetæ etiam pertinet ad bona, ob quæ ratio reddi debet. Non solum enim Sta-
 tus potentiores hoc jure gaudent in Imperio; sed etiam nonnullæ civitatum provincialium, quales sunt Halberstadtium, Hannovera, Ham-
 132 melia, Bruckn. *Diss. de Subject. Majest. in Imper.*
 §. 9. Hoxarium, Osnabrugum, Mindæ, Mona-
 burgum, Hildesheimium, Brunswiga, Magde-
 133 ga, Northemium. Arnisæus de *Jur. Maj. lib. 2.*
 c. 7. n. 6. Dn. Schwed. de *Jur. Publ. Part. spec. Sect.*
 1. c. 22. §. 2. Civitates vero has, & si quæ aliæ
 sunt nobis incognitæ, ex hoc jure monetandi
 multum utilitatis in publicam salutem earum
 134 impendendæ percipere, extra dubium est. Nam
 propter impensas monetarias *den Schlageschatz*,
 ex inveterata consuetudine licitum est aliquid
 vilioris metalli monetis admiscere, observato
 tamen monetis certo pede (qui liga vocatur, &
 135 consistit in bonitate extrinseca & intrinseca Korn
und Schrott, Halt und Gewicht. Bocer. de Monet.
 c. 2. n. 65. præscripto lit. A. d. 1531. Knipschild.
 136 *de Civit. Imper. c. 21. n. 18.* Verum quam parum
 memores sint monetarii hujus pedis præscripti,
 hodie in propatulo est, cum ipsorum nummo-
 137 rum modestia veniat deprædicanda, Monzam-
 138 *banoc. 7. in fin.* eo quod teneritatis suæ verecun-
 diam, ipso colore non obscuræ præ se ferant.
 139 Fraudes stupendas vero monetariorum dete-
 runt scripta quædam ab anonymis quidem, sed
 rei monetariæ peritis viris edita, variis sub titu-
 140 *lis v. c. Entlarvetes böse Müntzvesen. 1690. Di-*
wesen. 1687. Kippe die Wippe. 1692. pluresque
 alii lectu jucundi & utiles, quorum & aliqui col-
 141 lecti in Actis monetariis, quæ in Fol. novissime
 prodita memoriæ Augustæ Vindelicorum, &
 142 cum Goldasti, aut id generis obsoletorum com-
 mentariorum de monetis. Cæterum Principis,
 cui tales civitates subsunt, hic est, in rationum
 143 revisione prospicere, ne improba & non boni
 valoris moneta cudatur, tunc enim civitates
 144 *1551. §. So haben wir.* Knipsch. d. l. c. 21. n. 27.
 aut ne civitates jus monetandi aliis vendant, lo-
 cent, cedant, aliosque contractus cum moneta-
 145 riis ineant, R. J. cit. *Ordin. Numm. Ferdin. d.*

1559. §. *Ferner als sie auch &c.* Sed optimas has
 leges non semper observari dicit Dn. Frisch.
elect. Jur. publ. part. 1. c. 16. Quamquam existi-
 mem, cautiore hic esse civitates earumque offi-
 cinas monetarias, quam Principum. Perspiciunt
 enim, seut imbecilliores columbas facilius hac
 censura vexari posse.

Ultimum locum occupat thesaurus sive vetus 138
 depositio pecuniæ, cujus memoria non extat, de
 quo vid. Jo. Casp. Birsch. *Tr. de Thesaur. Fr. Mi-*
gnon. ad consu. Andegarv. tit. 61. Hein. a Rosen-
thal. de feud. c. 5. concl. 92. 93. Petr. Greg. (Tho-
losanus) Syntagm. Jur. Univ. lib. 15. c. 39. Molina
de primog. Hisp. lib. 1. c. 23. Thesaurus vero si in 139
 loco municipii fortuito repertus fuerit, dimidia
 ejus pars sit ipsius municipii tanquam domini.
 §. 6. *Inst. de Rer. Div.* Si vero per industriam in-
 ventus, totus est municipii. Sixtin. de *Regal. lib. 2.*
 c. 21. n. 7. Zahn. *Jch. Mun. cap. 44. n. 5.* & eate-
 nus omnino rationibus civitatis inferendus.

Locus vero specialis, ubi hæc bona asservan- 140
 tur, ærarium sive bursa civitatis est, vulgo *Renth-*
Cammer &c. Cammercy, hæc enim inservit datis &
 acceptis, qui vero huic præpositi sunt, audiunt
 Camerarii, quibus onus expensarum incumbit.
 Bornit. de *arar. lib. 10. c. 3. Besold. thes. pract. lit. R.*
 n. 49. Quare his vires ac facultates municipii 141
 melius, quam aliis in Senatu, exploratæ comper-
 tæque esse intelliguntur. Zahn. *Jchnor. Mun.*
 c. 56. n. 9. & cum universitati juramento obstri-
 cti sint, si pecuniam in alienos usus convertant,
 quadrupli pœnam incurrunt. l. 1. C. de his qui ex
 publ. rat. non enim pecuniæ publicæ dominium
 penes ipsos est. Dec. *conf. 473. n. 10.* sed tantum
 custodia, etiam si generale administrationis pe-
 cuniæ publicæ mandatum ipsis datum sit. Cra-
 142 *vert. conf. 54. n. 5.* Interim non soli camerarii ad
 rationes obstricti, sed & omnes quæstores, the-
 saurarii & quocunque titulo rebus civitatis præ-
 sunt. Zasius ad l. *civitas. 27. ff. de Reb. cred. n. 7.*
 nec non in plerisque municipiis consules & se-
 natores, nam cum horum administratio soleat
 esse annua, per vices succedentibus aliis in eo-
 rum locum, quilibet de gesta sua administratio-
 ne tenetur. Göden. *conf. 34.*

Ad postremum observandum est, hanc bono- 143
 rum classem a me recensitam fuisse eo fine, ut il-
 lis, quibus aliquando rationes civitatum reddendæ,
 ansa suppeditetur inquirendi in reliqua bona.
 Nam nullum est dubium, quin ex proventibus
 molendinorum Klock. c. l. c. 8. pascuorum
 & pratorum publicorum *Id. l. 2. c. 2. n. 22. Weh-*
ner. v. Weidgang. ut & cellarum publicarum vini
 & cerevisiæ, domus macellariæ, *Mev. app. ad Jus*
Lub. resp. 7. & 9. Klock. cit. l. c. 4. n. 3. civitas
 multa lucretur, quæ in codicem rationarium re-
 ferri interest civitatis. Hinc *cap. seq. de modo ac*
 forma, in rationum civitatis redditu ob-
 servanda, solliciti erimus.

Jam vero illud tempus annum interpellat pro Principe L. 12. C. de contr. stipul. & sic Senatum in mala fide constituit, qui etiam, si die veniente non est paratus, in mora constituitur. Baldus Vol. 2. Conf. 62. in f. Jason. in L. 5. ff. si cert. per. n. 8.

Ordinis vero ratio nunc jubet, ut ad locum redditionis rationum me conferam. Hunc utrum eundemque esse cum loco gestæ administrationis, jura civilia sanxere in L. 1. C. ubi de rationibus. quo ipso simul autores hujus legis Imperatores Maxim. & Dioclet. correxerunt opinionem Pomponii in L. 112. de condit. & demonstr. rem hanc ab arbitrio Judicis suspendentis. Ratio imperatoris sanctionis evidens est, dum in loco administrationis leviori negotio & per testes & per documenta veritas rationum inveniri potest. conf. L. 2. d. tit. Heft. Felicius de Societ. cap. 38. n. 1. Socin. conf. 31. n. 33. Rol. a Valle conf. 49. n. 67. vol. 1. Christin. Vol. 3. Dec. 162. Eum propterea qui aliena negotia gessit, præcise ubi illa administravit, rationem oportere reddere, sententia est, quæ si non omnium, plerorumque Jctorum calculo comprobata est. Dn. Textor. Pract. Judic. p. 1. c. 2. n. 31. Mevius P. 5. dec. 299. Carpzov. 2. Resp. 33. Ex quo concludi posse videtur, quod nec Senatus extra pomeria suæ Civitatis Principi rationem reddere sit obstrictus. Avendan. de Exequend. Mandat. Part. 1. c. 9. n. 4. Cui rei instar suasoriae rationis inservit consilium Bobadillæ in Polit. lib. 5. cap. 4. n. 5. suadentis, ut rationes publicæ non privatim dispungantur, sed in domo publica apertis januis, nullo ex popularibus, qui rationibus assidere velit, rejecto, cum illi possint de, ab officialibus commissio, vid. Escobar. de rationibus. administr. cap. 7. n. 62. Jam vero in loco gestæ administrationis optima cognitio penes incolas istius loci est; Quamvis vero Franzk. Recitalium, qui ad rationem villicationis suæ edendam in aulas evocati sint. conf. & Perez. Comm. ad quod de rationibus n. 2. attamen hic, præterquam de quibus Dn. Ursinus integr. Dissert. Francof. 1681. potest intelligi, insuper de rationum ditione. Alia vero est ratio editionis, quam redditarum facultatē præbet. l. 89. §. 2. ff. de divers. R. J. n. 3. ff. d. V. S. & Gædd. ad L. 89. §. 2. gi potest. In redditione rationum vero ad defectus respondere & reliqua solvere tenetur. Carpz. P. 2. resp. Elect. 33. n. 20.

Postquam igitur de tempore ac loco conventionum est, restat quæstio: cujus sumptibus rationes civitatum coram Principe peragi debeant? Regiis vel Principalibus, concludit in terminis Escobar. all. Tract. cap. 42. n. 6. partim, quia hæ res expediri solent expensis eorum, quorum interest, partim, quod quando aliquis aliquid fieri desiderat, propriis expensis id facere debeat, & hoc cum Glossa in L. fin. C. de erogat. Milit. amon. Boerio Dec. 303. Paride de Puteo de Syndic. c. 4. n. 1. Franch. P. 2. D. 332. Surdo de Aliment. tr. 1. qu. 47. n. 10. tandemque monet n. 11. debere se Principes erga subditos habere, ut p. Vol. VII. Disp. XXII. Hall.

ter erga liberos, & avus erga nepotes. Uti vero ultimum hoc lubens concedo; ita de jure Principes ad sumtus subministrandos teneri, rationes allatæ vix verisimile mihi reddunt. Quod si enim res expediendæ sumtu eorum, quorum interest, maxime civitatis utilitas heic versatur, ut sumtus publici frugi impendantur, quo tempore belli, incendiis, superfit unde absque novis collectis civitas se conservare valeat. Hinc si civitas bonis abundet, Principis ærario, sumtibus immensis alias gravato, istud onus temere imponendum haud est. Aut si non placet gravare civitatem, consilium Aymonis Cravetæ conf. 236. n. 15. in promptu est, volentis, ut impensis morosi & defidiosi administratoris revisio fiat, si scilicet ille reperiatur in dolo, quædam subtrahendo aut occultando in rationibus. Quamquam si Principi placeret, nonnullis rationariis perpetuam ejusmodi functionem imponere, (uti in nonnullis urbibus partim consiliariis, partim calculatorum titulo tales veniunt) & salarium ipsorum ex condemnationibus malorum administratorum civitatis constitui posset, ad exemplum Regii Senatus Hispanici de quo vid. Escobar. cap. 42. n. 11. Ut ut enim Castello a Bobadilla lib. 5. polit. cap. 1. n. 251. hoc inhumanum videatur, attamen exinde ingens alacritas inquirendi commissariis ejusmodi accederet, stimulanter subinde ventre, qui auribus carere solet.

Perspectis vero nunc tempore, loco ac sumtibus, ad rationum redditionem necessariis, reliqua, quæ ad formam modumque pertinent, ut adhuc perlustremus, necesse est. Optime vero secundum Carol. Molinæum ad Consuet. Paris. tit. 1. §. 6. gl. 6. n. 14. rationes reddit, qui volumina, cautiones, instrumenta actus sui exhibet, rationesque legendas, percontandas, dispungendas offert, & quicquid reliquatum fuit exsolvit. Unde apparet, inventarium sive codicem rationum, complectentem in se data & accepta, esse basin ac fundamentum totius rationum redditionis. Petr. Sanz. Morquech. de divis. bonor. cap. 1. n. 64. Knipsch. de fideicomm. sam. illustr. cap. 12. n. 9. Porcellin. de Invent. cap. 1. n. 1. Rol. a Valle de Invent. P. 1. qu. 1. n. 5. Carpz. Jurisprud. For. P. 2. c. 11. def. 4. n. 3. B. Dn. Seckend. T. F. S. P. 3. c. 4. p. 488. quia omnis rationum redditio ab editione & exhibitione inventarii & regestiarum initium capit. Ant. Fab. in suo Cod. lib. 5. tit. 31. def. 2. n. 1. Decius lib. 1. conf. 110. n. 8. & sine his impossibile est, recte juridiceque rationes reddere, Escobar. de rat. cap. 10. n. 1. Exsurgit vero inde disceptatio, si scilicet a Principe aut ejus consiliariis promissum, aut etiam pactum esset initum cum administratoribus civitatis, quod in rationibus simplici eorum dicto stare velit; an eo ipso libri rationum solennis confessio remissa sit? Affirmativa decisio ex ipsa promissione fluere videtur ac pacto. Pacta vero conventiona sunt servanda, cum juxta Nevizanum conf. 12. n. 23. inter conf. Bruni. hæc regula processerit ab ore Dei, & ideo Deus ligetur pacto & diabolus & Princeps, & nulla major justitia sit, quam pacta servare. Verum quam clara etiam hæc verba sint, nullus tamē dubito asserere, eo ipso administratores a libro rationario conficiendo minime esse solutos. Nam daretur ex eo administratoribus occasio dolose vertendi in rebus administrationi

tionis suae subiectis. Unde cum dolus futurus remitti haud possit, etiam juramento interposito, pactum tale quo remittitur, eo ipso infirmatur. Car. Ruin. *conf.* 54. n. 14. Quare sub hac promissione sive pacto, de stando simplici asserto administratoris, censendum est, quod ille solum sit liberatus ac scrupulosa inquisitione, & a culpa levi. *conf.* duos elegantes textus in l. si servus. 119. ff. de leg. 1. & in l. fin. §. 1. ff. de liberat. Legat. Plotus *tr. de in lit. jur.* n. 749. Molin. ad *consuet. Paris.* gl. 6. §. 6. n. 21. B. Struv. *Syntagm. Jur. Civ. lib.* 31. tit. 7. n. 36. Berl. P. 2. *concl.* 12. n. 22. Schult. ad *Mod. Pistor. qu.* 126. n. 74. Par decisio formanda est, ut obiter hoc notem, si Dominus remittat administratori, generalibus hifce terminis: *Volo administratorem meum non posse cogi ad rationes, nec quovis modo vexari aut inquietari.* Nam illa verba duntaxat referenda sunt ad vexationem aut rigorosam inquisitionem, h. e. ut non oneretur ita stricte ratione negligentiae in rebus administratis forte commissae. Minime vero exinde administrator pretextum querere potest, effugiendi iustas & moderatas rationum redditones.

25 Non sufficit porro, ut quocunque modo & velut per rapsodiam coniecta sint in chartam data & accepta; sed in primis solennitates debitae adsint necesse est. Montan. *de tutel. cap.* 32. *reg.* 2. n. 38. Hinc in tali libro rationario varia consideranda sunt. Scilicet (1.) titulus v. gr. *Der Stadt N. N. Einnahme und Ausgabe* de

26 Anno 1699. Talis enim liber rationes intus scriptas in frontispicio prae se ferre debet, Dec. *Conf.* 21. n. 1. (2.) contenta, quae sunt accepta & expensae, ex datis enim & acceptis, quid actum sit, recte detegitur. L. 82. ff. de cond. & dem. Stracha *de Mercatur. P.* 2. n. 56. Bart. in L. 2. C. de navic. Annotanda vero sunt accepta & expensae distincte, scilicet quid? unde? & ex qua causa? sit acceptum. L. apparitores. 5. C. de exact. trib. l. 1. §. 2. ff. de tut. & ration. distrab. cui? quid? quantum? & quare? sit expensum. Friederus (Mindanus) *de mandat.* c. 49. n. 15. Nic. de Passer. *de privat. script. lib.* 4. tit. de lib. adm. n. 3. Rationes enim causam habere debent, ex qua acceptum datumve sit. Abbas in *cap. 2. X. de fid. instrum.* n. 12. Menoch. lib. 2. de A. J. Q. q. *cas.* 209. Wefenbec. in *Paratit. C. de Err. calc. n.* 3. (3.) non debet omitti consul s. annus & dies L. 4. C. de navic. Nam multum interest, an v. c. frumenta vel vina mense Januario vel Julio vendita sint, ob pretii diversitatem, Mathesil. *Sing.* 429. Dec. *Genues.* 126. n. 4. si vero nulla inde resulteret incertitudo, omitti potest. Garcias *de expens. cap.* 20. n. 23. cui si accedit ordo, ut primo loco acceptorum, secundo expensarum fiat mentio, illa inventarii publici delineatio sat iusta erit. Escobar. *cap.* 14. n. 2.

27 Interim ad specialiora de acceptis pertinent (1.) si quantitas accepti determinetur pondere, numero, mensura. (2.) Si nominatim adscribatur, a quibus & cui datum. L. neminem. 4. C. de susc. prepos. & arcuar. (3.) causae, quae tot sunt, quot & quibus patrimonium civitatis licite augetur. vid. *sup. cap.* 3. (4.) reliquationes antecedentium rationum. Frieder. *demand.*

28 c. 49. n. 15. (5.) pecunia aliunde murata. Specialiora vero de datis sunt (1.) omnes impen-

sa in aedificia publica, curiam, portas &c. facta (2.) salaria (3.) solutiones (4.) donationes (5.) viatica. Si omnia haecce diligenter annotata sunt, simul exinde administratorum diligentia & bona fides elucescit. l. 1. §. officio. ff. de tutel. & rat. distrab. E contrario si id non fiat, jure videtur argui posse oscitantiae, aut etiam doli. Aym. Cravert. *de antiq. temp. lim.* 4. n. 44. Molin. ad *Consuet. Paris.* gl. 6. §. 6. n. 14. Nam si praedicta non in specie ac figillatim consignarunt, non potest ex libro rationario intelligi, an fraus & machinationes intervenerint, an non. Hieron. Schurff. *Cent. 2. conf.* 41. n. 8. Cothmann. *vol. 3. resp.* 8. n. 57. Klock. *vol. 3. conf.* 169. n. 14. Hinc etiam juramento in litem omne id quod ad interest pertinet ab Administratoribus exigitur. arg. l. 7. pr. ff. de admin. tut. L. 1. §. 3. ibique Bart. & gloss. ff. de tutel. & rat. Hic textus enim, licet loquantur de tutoribus; attamen ob rationis puritatem trahuntur recte ad quosvis administratores. Jo. Garcias *de Expens. cap.* 20. n. 22. Benven. Stracca *de Mercat. p.* 2. n. 68. Beroj. *vol. 3. conf.* 128. n. 12. 13.

Quaestio igitur ex his oritur ventilacione digna; An Magistratus oppidanus rationum redditonem effugere tentans audiendus sit, si dicat nullos adesse libros municipii rationarios? Quod omnino negandum. Nam ordinarie municipia habent, aut habere debent, libros censuales, Stadt-Zins oder Rechen- und Lager-Bücher, quibus municipiorum redditus patefunt. Ideoque alleganti Senatui aut etiam juranti, si deperditos fuisse, non creditur, sed potius adversus eum praesumitur, malitiose illos occultari aut suppressi. Anchoran. *conf.* 31. n. 6. Gratian. *tom. 1. discept. for. cap.* 71. n. 1. Nic. de Passer. *lib. 4. de script. privat. cap.* 7. n. 36. quia ad officium administratoris pertinet, rationis librum conficere, & illum diligenter custodire. Socin. *conf.* 159. col. 3. Hinc Baesa *tr. de decess. tut. cap.* 3. n. 180. ulterius progreditur, statuentes, quod ubi liber rationum non exhibetur, ab administratore, vel ejus haerede, non solum administratorem, sed etiam ejusdem haereditatem vel successorem in dolo esse praesumi, & contra eos omnes in litem jurari posse. *conf.* Franc. Marcus *integ. dec.* 145. Alexand. *conf.* 74. n. 2. l. 7. Quod eatenus ad Senatum municipii posset applicari, si hic quidem codicem administrationis suae ederet, negaret vero, a praedecessoribus factum fuisse. Praeterea debent administratores redditus, quos praedecessores eorum perceperunt, sed non restituerunt, diligenter consignare, alias ad interesse tenentur, perinde ac si haud confecissent inventarium bonorum, vel litem non legitimam. Ant. Faber. in *Cod. lib. 5. tit. 31. def.* 6. n. 1. vid. omnino Cothmann. *conf.* 31. n. 78. seq. Quod si vero tali casu contra Senatum in litem juraretur, Phanuc. *de in lit. jurand. p. 2. membr.* 2. *vol.* 63. Jason. *conf.* 4. *vol.* 3. Dec. *conf.* 110. hoc fieri posset, si ab civibus, sive ab ipse commissariis ad rationes depuratis. Nam & jure civili licitum fuit jurare auctori, qui litem actionis dominus est, l. 7. ff. de in lit. jur. licet dominus rei non sit. Joh. Bapt. Plot. *de in lit. jur.* §. 5. n. 28. Bachov. *de Action. disp.* 7. *th.* 16. Unum disp. 20. n. 22.

Praeter codicem rationum vero solet conscribi ab administratoribus diarium quod & journal

journal vocatur, de cuius forma consulatur B. Dn. Seckend. in App. T.F. S. cap. 10. Quodsi igitur ex consulibus vel camerariis quidam, penes quem eo anno primaria dispositio pecunie publicæ fuit, sibi confecit tale manuale vel Journal, & hoc haberet forse plura vel diversa capita (quæ Escobaro & aliis ultramontanis Cris barbare *parcelle* vocantur) quam codex rationum, quæritur tunc, *an hujus codicis fides suspecta sit?* Affirmat hoc Alciat. Resp. 46. tom. 2. lib. 6. n. 6. ex ratione haud spernenda, dum scilicet tale manuale five diarium, ex quo postea codex rationum concinnatur, habet instar proferie & substantia formali capitum, talem codicem falsitatis postulat ac rejicit, perinde ut alia reliqua sublestæ fidei arguuntur, quæ cum primo originali five protocollo conspirare deprehensa haud fuerunt. Franc. Nig. Cyriacus Contr. for. 544. n. 10. Socin. vol. 1. conf. 109. col. 2. Paris. vol. 1. conf. 90. n. 29.

Summo igitur studio cavendum Senatui, ne rationes intricate scriptæ inveniantur, cum intricate ratio, nulla sit ratio. Escob. c. 10. n. 44. Nec credo, quod commissarii Principis rationibus in folle contenti sint fururi. Dicuntur veropria, ubi summa quasi per aversionem conscribitur, nulla mentione facta, unde & quare accepta aut expensa. conf. Erasmi. cent. 9. Chil. 45. pronariorum destruitur, si in iis reperiantur (1) minime verisimilia v. g. si pro acceptis 100. modis frumenti, 90. tantum inferant rationibus, reliquos decem vero vermium corrosioni impulerent, cum tamen in Saxonia de centum modis ro, duo remitti soleant. Ahaf. Fritsch in supplem. Speid. Befold. voc. Bodenriß. (2) repugnant oportet excedere modum, qui in tanta quantitate pro rebus vel operis verisimiliter expenditur, alias præsumptio fraudis adest, quia id quod verisimile non est, præsumitur falsum. Tiraquel. in L. 8. C. de revoc. donat. pr. n. 40. Mascard. de probat. concl. 740. n. 35. Menoch. conf. 1. n. 258. Repugnantia vero sibi non possunt non invicem fidem derogare. L. 14. C. de punctus ratiocinii, justa suspicio de omnibus oritur. Escobar. c. 40. n. 7. Hier. Laurent. Dec. 53. n. 3. Nec minus suspicione falsi laborat codex ratiocinarius, si sibi occurrant rursus, arg. text. in ord. Polit. de 1512. von Notarien §. die Notarien sollen auch &c. et si illæ tenues sint, ut vix agnosci queant. C. et si x. de Crim. fals. Afflict. Dec. ult. n. 10. Masc. de prob. concl. 741. n. 43. cancellationes, Men. de præf. L. 1. præf. 99. n. 3. Masc. concl. 256. n. 4. lituræ, vid. Nic. de Passer. si appareant circa essentialia rationum v. g. summam acceptorum vel expensarum c. ex literis 3. Secl. 1. c. 6. §. 4. Mascard. Concl. 1254. n. 9. Menoch. de Arb. J. Qq. lib. 2. Cas. 187. n. 41. Sic etiam liber justa suspicione haud vacat, si interlinearis scriptura, item marginalis, Mascard. Concl. n. 1254. n. 8. peregrina manus, chartæ diversæ figuræ, Gloss. ad cap. inter dilectos verb. videretur x. de fide Inst. & atramentum in uno

contextu non unius coloris adhibitum deprehendatur. Nam & hoc falsitatis indicium præbet, Masc. concl. 284. n. 1. & concl. 241. n. 18. maxime si appareat in parte substantiali, v. g. die & anno. Dn. Præf. Caut. Contr. Sect. 1. c. 6. §. 9.

Si igitur codex rationum memoratis jam vitiis destitutus aut etiam purgatus, in conspectum rationariorum five commissariorum proferatur, progrediuntur illi ad examen datorum & acceptorum, latera hinc inde calculantur, defectus, si qui sint, memorantur, reddentibusque rationem ad justificandum communicantur, eum in finem adhibendi sunt certi calculatores; nam calculum ponere directe ad ejus, cui rationes redduntur, officium minime pertinet, neque onere hoc gravandus est, cum calculatoribus ceu peritis in arte sua potior fides habeatur. Carpzov. Resp. Elect. 75. lib. 5. 44 tit. 5. adeo ut in dubio pro ipsis stet præsumptio, Mascard. de prob. concl. 252. n. 20. & in omni quæstione super computis datorum & acceptorum remittendæ sunt partes ad calculatores & peritos hujus artis. Christinæ. Decis. Cur. Belg. vol. 2. Dec. 98. n. 5.

Varia horum calculatorum requisita hinc inde conglomerant DD. potiora possunt esse in nostra materia, ut aut a commissariis, Heest. Felic. de Societ. cap. 38. n. 47. aut potius ab administratoribus civitatis eligantur. Heester. de rat. Loc. 3. n. 35. atque per hos solos calculi error potest probari. Mascard. de Probat. concl. 253. n. 5. semper vero consultum est, ut sint jurati. Fr. Bursat. conf. 105. n. 9. Horat. Mandos. in Not. ad Roman. conf. 20. in f. Rutger. Ruland. de Commiss. P. L. 4. c. 19. n. 15. nec unum sufficere putat Riminald. jun. conf. 102. n. 21. quia facilis hic lapsus duorum diligentia facilius evitandus. Nevizan. conf. 94. in f. Si vero hi duo discordes, tertius eligendus, ubi ex his tribus calculo duorum standum, licet tertius reclamet. Bursat. conf. 105. n. 10. Illi calculatores vero non habent jurisdictionem, aut causam propter computum ipsis commissam possunt decidere. Escob. de ratioc. cap. 8. n. 21. Hinc ab illis, coram quibus eduntur rationes, eorum relatio in forma sententiæ proponenda. Christin. vol. 2. Dec. 98. n. 8. 9. & sic potest ante illam approbationem opponi quæc. exceptio, nec opus est appellatione. Tusch. pract. concl. 4. n. 26. Si vero dolose vel ex gratia rationes falsas dispunxerunt, actione civili ad interesse conveniri possunt. arg. L. fin. ff. si mens. fals. mod. dict. Imo interdum ex L. Jul. de fals. adversus eos agi posse, asserit Hier. de Monte Brixian. de Fin. regund. c. 33. n. 1.

Ab ejusmodi igitur calculatoribus computatis acceptis & datis, si mutuo rationes pariari non possunt; illud, quod penes administratorem remanet, reliquorum vocabulo venit, ob quorum restitutionem & solutionem rationes primario suscipiuntur. Wehn. thes. pract. verb. Rechnung Carpz. Jurisprud. Consist. Lib. 2. tit. 20. Def. 314. n. 3. conf. imprimis Dn. a Seckendorff. Deutsch. Fürsten. Staat Part. 3. cap. 4. Ubi hoc speciale est de reliquis civitatibus, quod ante eorum solutionem, in republica honorem gerere prohibeantur administratores. l. non prius 1. C. de debit. Civit. lib. 11. Quod tamen solum intelligendum, si debitores sint ex administratione

- tionem vel expollicitationem, non si ex mutuo l. re-
scripto. 6. §. debitores ff. de muner. & honor. Petr.
- 51 Poncet. de Civib. Municip. §. 67. Cum vero de
52 acceptis plerumque ex ipso rationario codice
constet, nec propter propriam confessionem lis
esse possit, quær. an facta liquidatione accepti, mox
antequam dati capitula examinentur, aut super his
disputetur, possit executari administrator bonorum ci-
vitatatis? Quod negat merito Escobar. de rat. c. 21.
- 53 Nam & heic incivile esset, judicare adversus ad-
ministratorem nisi tota ratione perspecta, arg.
L. 24. C. de LL. hoc est, datis & acceptis exami-
natis, cum data & accepta maxime sint connexa,
Cravert. conf. 275. n. 13. Quare in computa-
tionibus & executionibus rationum utilis est
Clauſ. liquidatione facta. Ubi enim de debito,
num & quantum debeatur, non constat, impos-
sibile est dari justam computationem, aut exe-
cutionem. Surd. conf. 248. n. 12. Escob. c. 33.
- 54 n. 24. Nec obstat quod executio liquidi per
illiquidum non debeat retardari, & quod illi-
quidi contra liquidum non detur compensatio.
- 55 l. fin. C. de compens. Nam d. l. loquitur de debito
& credito ex separatis causis: secus igitur si
ex eodem contractu individuum causam habente
orientur. Nec obſt. etiam L. Statu lib. ff.
de Stat. lib. quia ibi in favorem libertatis cautum,
quod licet statu liber rationem reddere & sol-
vere reliqua debeat, consequatur tamen liber-
tatem, & hæc non retardetur, si solvat liquida, &
pro illiquido cautionem det.
- 56 Cum itaque de acceptis ex rationario codice
constet, de datis maxime solliciti debent esse
rationarii, ut illa justificentur. Nam hic Rhod-
us, hic saltu opus est. Debent vero omnia illa
capita accurate probari. Molinæus ad conf. Paris.
tit. 1. gl. 6. n. 21. Grivel. Decis. Dolan. 2. n. 6. Gar-
cias de expens. cap. 20. n. 23. Male vero Paul. a
Castro vol. 1. conf. 301. & hunc secutus Paris.
conf. 90. n. 3. & 4. vol. 1. statuunt, si pleraque
capita probata sint, reliqua quoque vera esse.
Contra quos recte disputant Menoch. Lib. 3.
præf. 63. n. 5. Trentacinq. lib. 2. var. solut. tit. de
57 probat. resol. 7. n. 19. Probantur igitur data (I.)
apochis eorum quibus solutum est. Masc. concl.
1025. n. 6. quia hæc plerumque in theſſeram so-
lutionis factæ traduntur. L. ult. §. 2. ff. de con-
dict. indeb. Unde quæſtio oritur, an Admini-
58 strator bonorum civitatatis a toto aliquo debito solven-
do absolvatur a commissariis Principis, si per apocham
aut testes probet, illum, cui summa aliqua solvenda
est, fassum esse, se decem in reliquum sive pro resto ac-
cepisse? Quod affirmant DD. quia obligatione
solvi favorabile est. L. Arrianus 47. ff. de O. & A.
late Pyr. Maurus de solut. & oblat. & retent. c. 16.
hinc instar cautelæ hoc commendat Castrenſ.
ad L. C. de her. inst. n. 3. & Cæpolla caut. 121.
vocat cautelam mirabilem & de pane lucrando.
- 59 Verum uti hic vapulat additionatori Joh. suo a
Gradib. ad h. l. & Sichardo ad d. L. 2. n. 4. ita
DD. fatentur, tunc demum liberari a tota ob-
ligatione, si errore hoc factum esse, probari
haud possit. Gratian Discept. For. tom. 1. c. 3. n. 12.
Socin. vol. 4. conf. 97. num. 17. plur. limi-
tationes suppeditat Joan. Baptiſt. Costa de
Scient. dist. 20 Cent. 1. n. 3. Hinc administra-
toribus tales apochas producentibus, optime
sibi consulunt commissarii, si ab ipsis illis, qui-
bus solutio facienda est, exigant totam sum-
mam. Quid vero juris sit, si administrator loco

apochæ instrumentum debiti cancellatum exhibeat, quæ
civitas ad aliquid solvendum erat obligata, & an
tunc quantitas in illo contenta, sit illi in calculo rei-
pienda? varie disceptari potest. Ratio dubi-
tandi potest esse pro affirmativa, quod, si debi-
tori creditor chirographum reddit, eo ipso
debitum remissum sit. L. 2. & 3. A. de pact. Ve-
rum negativam recte amplectuntur Mascard.
concl. 436. nam, si instrumentum debiti penes
debitorem reperiatur cancellatum, adhuc ex
eo non probatur debitum in eo contentum so-
lutum fuisse. L. Labeo. ff. de pact. L. pecunia C. de
solut. Unde ad hoc, ut quantitas in tali instru-
mento contenta administratori in calculo reci-
piatur, opus erit, ut probetur traditum esse in-
strumentum per creditorem. L. si chirographum
ff. de prob. Escob. c. 23. n. 29. 30. (II) Ad mo-
dum probandi & juramentum refert, Mascard.
concl. d. n. 23. si scilicet summæ consignatæ verifi-
cales & rationales sint. Wehner. theſ. præf. c. 15. &
Rechnung. Si forte incendio perierint libri con-
suetudinales & apochæ. Carpz. P. 4. c. 17. Def. 15. &
si istæ summæ exiguæ sint, de quibus instrumen-
tum plerumque fieri non solet, quarum quan-
titas arbitrio commissariorum relinquenda est.
Garcias, de expens. cap. 20. n. 13. vers. præsum-
tum. Si vero hæc expensæ simul in unam summam
collectæ faciant notabilem summam, non esse
standum juramento administratorum, vult Mo-
linæus ad cons. Paris. tit. 1. §. 6. gloss. 6. n. 26.
quia probationem exigunt. Hier. de Laurentis
Dec. Avenion. 52. Arifmin. Tepat. compend. de
tit. 490. c. 9. (III) Probantur data & expensæ
per conjecturas aliaque argumenta fidem facien-
tia. Si curiæ vel aliarum ædium fidem faci-
ocularem inspectioni subjacent. Molin. cit. l. n. 23.
quantitas expensarum vero per peritos in ar-
chitectonica arte. Id. ib. n. 31. Garcias de expens.
cap. 20. n. 23. Posth. resol. 13. n. 19. Sic etiam
vetera reliqua soluta præsumuntur, si tres notis-
sissimæ apochæ ostendantur. L. 3. C. de apoch.
publ. Parlador. Rev. quotid. lib. 2. c. 6. fin. part. 5.
§. 1. n. 21. Petr. Ravenna sing. 22.

Solet vero contingere, ut durante admini-
stratione quis moriatur; Quomodo vero tunc de-
merarii vel consulis liber probet? ex difficultatibus
est quæſtionibus, quæ in palatiis quotidie ver-
satur, ut loquitur Trentacinq. var. resol. tit. 2.
tit. de prob. ref. 7. in pr. Sane librum rationum
mortuo scribente, absque juramento probare,
præjudiciis Camerae firmat Gailius Lib. 2. c. 2.
43. n. fin. Usus ea ratione, quod mors vim ju-
ramenti habeat, & quod non sit verisimile, mori-
entem reliquisse falsam scripturam. L. fin. C.
ad L. Jul. repet. Nic. de Passer. de privat. scriptur.
lib. 4. tit. de lib. ration. n. 15. Escob. de rat. c. 20.
10. n. 60. Ant. Hering. de fidejuss. c. 20. §. 1. n. 24.
ratio hujus verisimilitudinis est, quod quilibet
præsumatur memor salutis suæ, nec velle mori
in peccato cum mendacio. Menoch. L. 5. præf.
5. Alciat. reg. 3. præsumt. 4. n. 5. Bartolus, Jacon.
Baldus, Socinus Sen. Castrenſis, Zasius, Covar.
vetta, Plotus ap. Gail. l. c. n. 2. quibus addi po-
test, Sebast. Medices Tr. de Morte. Part. 3. n. 2.
P. Surdus, Riminaldus, Rolandus, Lanfrancus
de Oriano, Blancus, Bursatus, Felinus Sandeus
de caterva recentiorum Jctorum ut tacem, et
Differt. Excellent. Dn. Christ. Wildvogel. de offi-
tis Agonizantium sub præf. Dn. Stryck. hab. Cap. 1.
10. Enim vero quantum fidei his DD. aut etiam

eorum huic rationi habendum sit, abunde, opinor, pater ex notissimo illo Baldi in tit. de Pac. Constant. §. vassall. nostri n. 6. Non omnis moriens est S. Johannes Evangelista. Quem non minor turba Doctorum, quam modo recensuimus, secuta est; Polydor. Ripa Tr. de Action. in mort. Artic. c. 50. n. 1. Quare ut credatur voci administratoris mortuæ plus, quam vivæ, quod absonum alias videtur Pet. August. Morlæ in Emptor. tit. 8. de reb. cred. qu. 17. n. 12. alia nobis 64 criteria circumspicienda sunt. Quodsi igitur codex rationum secundum requisita a nobis supra tradita confectus inveniatur; & insuper ad-

ministrator homo legalis fuerit, uti loquitur Welenb. conf. 36. n. 23. h. e. probatæ fidei integræque famæ, puto semiplene probare libros data & accepta; Klock. Tr. de Contrib. cap. 20. n. 420. Hart. Pift. obs. 86. n. 1. Ruding. sing. obs. cent. 3. c. 16. Rurg. Ruland. de Commissar. P. 2. lib. 5. c. 13. n. 5. nec potest hæredibus aliud injungi quam juramentum credulitatis. Carpzov. Resp. Elect. lib. 6. tit. 10. resp. 121. n. 10. Berlich. P. 1. concl. pract. 80. n. 53 JCr Argentorat. rom. 2. conf. 99. n. 10. Et hoc adhuc hodie in praxi receptum videri, asserit Fabric. in Gail. enucleat. ad L. 2. obs. 43.

CAPUT V.

DE

EXAMINE RATIONUM CIVITATIS,

SUMMARIA.

Introitus. n. 1.
 Officium examinatorum. n. 2.
 Rigor examini an probetur? n. 3. sequ.
 Differentia inter tutores & curatores civitatis. n. 5. sequ.
 Accepta in rationibus quomodo indagantur? n. 7. sequ.
 Alia media. n. 9. sequ.
 Collatio diversarum rationum quare utilis. n. 11.
 Consideranda circa locationem prædiorum civitatis. n. 12. sequ.
 Quid circa nomina civitatum? n. 14. sequ.
 Inquisitio commendatur circa culpam Senatus in omissione. n. 18. sequ.
 An recte inter expensas referatur a Senatu. n. 20.
 An hoc referendæ expensæ in ludos publicos &c. n. 22.
 Escohar. affirmans expenditur. n. 23. sequ.
 Hispanorum spectacula perstringuntur. n. 27.
 Expensæ in ornatum sub adventu Principis. n. 29. sequ.
 Expensæ in convivia publica. n. 32.
 Abusus earundem. n. 33.
 Considerationes circa reliquas expensas. n. 34. sequ.
 Expensæ super lite præcedentiæ Senatui motæ. n. 39.
 Ratio affirm. & negat. n. 40. sequ.
 Si pecunia ex loco publico surrepta quomodo hoc probetur? n. 42. sequ.
 Examen circa transactiones administratorum. n. 44.
 Transactio ad liquida jura Civitatis non extendenda. n. 45. sequ.
 An pauperi Senatori ex bonis public. alimenta constituenda. n. 47.
 Reliqua administratorum quando usuras præstent. n. 48.
 Vetera reliqua quomodo solvantur. n. 49. sequ.
 De culpa administratorum civitatis. n. 54. sequ.
 Presumptio pro administratoribus. n. 57.
 Culpæ quomodo probetur. n. 58.
 Casus quando præsumitur contra administratores civitatis. n. 60. sequ.
 An administratores teneantur de subofficiali. n. 65.
 Negatur. n. 66. sequ.
 Affirmatur. n. 68.
 Opinio A. n. 69.
 Processus ratione reliquorum. n. 70.

Pecunia publica emtæ res ab administratoribus an vindicari possint? n. 71. sequ.
 Affirmatur cum Decio & aliis. n. 73. sequ.
 In praxi hoc male negligitur. n. 75.
 An omnes administratores Civitatis in solidum teneantur. n. 76.
 Dispositio juris Civilis in hac re. n. 77. sequ.
 Equitas præceos in hoc puncto. n. 80. sequ.
 Cur Collegæ in subsidium teneantur? n. 82. sequ.
 Cautela in hoc casu. n. 84.
 Quando omnes administratores civitatis teneantur? n. 85.
 Antecessorum acta successores an præstent? n. 86. sequ.
 An hæredes administratorum teneantur. n. 88. sequ.
 An pro filiof. teneatur pater. n. 90. sequ.
 Fraudes administratorum quomodo detegantur. n. 93. sequ.
 Presumptio pro dolo. n. 94. sequ.
 Presumptiones plures remissive. n. 97. sequ.
 Dolus clare probari debet. n. 100.
 Civitas an gaudeat jure hypothecæ in bonis administrator? n. 101.
 Favor civitatis maximus. n. 102.
 Pœna dolosi administratoris. n. 104.
 Klockius denegans remissionem peccatorum ejusmodi, expenditur. n. 105.
 Nostra opinio de pœnitentia in mortis articulo. n. 106. sequ.
 Commendatur Burnetti prudentia in decisione hujus articuli remissæ. n. 108. sequ.
 Pœnæ temporales hujus dolosæ administrationis. n. 110.
 De jure Civili & Saxonico. n. 111. 112.
 An dolosi administratores possint capitaliter puniri? n. 113.
 Rationes affirmantes. n. 114. sequ.
 Rationes negantes. n. 117.
 Crimen de residuis. n. 118. sequ.
 Sententia nostra. n. 121.
 Severa disciplina Justiniani in Decuriones. n. 122.
 Suspendio ab officio senatorio quando locum habeat? n. 123. sequ.
 An Senatus officio mox abstinere debeat pendente cognitione? n. 126.
 Negatur. n. 128. sequ.

- ¹ **T**Ranseundum jam ad officium illorum, quibus revisio rationum a Principe injuncta est. Horum vero officium, maximam partem in diligenti examine redditorum ratiociniorum consistere, in aprico est. Uti enim, an metalla probi valoris sint, lapis lydius aperit, ita rationum veritas & bonitas non potest non ex diligenti examine constare. Quamvis vero DD. suadeant, ne dure nimis cum administratoribus agatur, aut justo scrupulosior rationum redditio exigatur, vid. Menoch. de A. J. Qq. cas. 209. n. 34. Felic. de Societ. c. 38. n. 8. P. Heig. P. 1. qu. 20. f. quia tota rationum materia ex æquo & bono dependet. Wesenb. conf. 47. n. 32. Fried. de Mand. lib. 2. c. 49. §. 7. f. Nihilominus tamen nec illud quisquam abnuerit, ita demandatis partibus fungendum esse, ne ignavia, fraudibus & harum pedissequis, irreparabili damno bonorum civitatis porta patens aperiatur. Nam quod privatis tutoribus aliquid indulgeatur circa modicos levesque defectus, citra dubium a gratuita ut plurimum ipsorum opera provenit. Gryphind. Oecon. legal. lib. 2. c. 3. n. 228. Munnoz. Escob. de ratiocin. c. 6. n. 1. At publicis tutoribus vel curatoribus bonorum civitatis hæc opera non gratis infumitur, sed publico salario fruuntur, quo ipso ad majorem curam obstrictos illos esse, manifesti juris est. Ut inde Pruckmannus etiam Conf. 3. tom. 1. in pr. ad diligentiam exactissimam sive culpam levissimam præstandam eos adstrinxerit, de qua opinione tamen quid sentiendum sit, infra patebit.
- ⁷ Prima igitur cura commissariorum haud dubie circa accepta versabitur; hæc vero quousque se porrigat, liceat mihi verbis germanicis harum rerum peritissimi Dn. Seckendorffii in eleg. Lib. cui tit. Der Teutsche Fürsten-Staat. p. 3. c. 4. efferre: *Bestehet demnach der meiste Fleiß bey den Rechnungs-Führungen und Abhörung, daß wo möglich die Fürstl. Cammer nicht auff eines jeden Nachricht traue, sondern andere Nachricht und Mittel brauche, wodurch man eigentlich oder doch mehrentheils wissen könne, ob die angegebene Einnahme nicht höher oder größer, sondern warhafftig also wie angegeben wird.* Inter illa media expiscandi vero collocat inspectionem inventarii omnium bonorum civitatis; cui nos addimus, quod magistri tribuum & seniores civium, imo omnes quibus verissimiliter redditus civitatis cogniri, convocandi, quo commissarii omnia eo melius explorare possint. Eum in finem adhuc elegans remedium suppeditat laudatus Autor. cit. l. ut scilicet conferantur rationes reddituum hujus anni cum annis superioribus, & si imparitas reddituum appareat, in causas accurate inquiretur, & an illæ cum re ipsa convenient, provide perspiciatur.
- ¹² Porro cum ad accepta pertineant prædia & fundi civitatum, inquire potest (1) an prædia civitatis locata sint illis, qui maximum locarium obrulere, Post. de subhast. inspect. 4. n. 9.
- ¹³ an vero locata uni ex senatoribus, & an accepta pecunia publica mutuo data sit uni vel alteri senatorum, quo casu quadruplum civitati restituendum. L. 1. & 2. C. de his qui ex publ. ration. & ibi
- ¹⁴ Platea & Rebuff. Zahn. Jch. mun. c. 56. n. 9. Deinde videndum an a conductoribus sufficientem administratores exegerint cautionem, alias

periculum non solutæ mercedis redundat in ipsos. L. 1. C. de loc. præd. Civ. ibique. B. Brunnem. n. 2. sequ. Nic. Lofæus de jur. univer. P. 3. c. 7. n. 6. Dn. Præf. in Diff. de civit. Oberat. 23. in Vol. 4. c. 2. n. 76. Inter accepta (2) occurrere interdum solent nomina inexigibilia & inidonea, ubi inquirendum, an deteriora facta temporis administrationis; an ante illud; Priori casu periculum nominum activorum præstant administratores, nam ipsi distulerunt exigere, cum optima nomina non interpellando mala fieri possint. l. 9. §. 1. ff. de admin. rer. civit. Damhoud. de tutor. c. 7. n. 37. Cessat vero periculum ad nomina inidonea jam fuerint ante ipsorum administrationem ceptam l. c. 9. §. 9. ff. eod. Præterea ex æquiori sententia non tenentur, si ex humanitate vel commiseratione executionem debiti distulerunt, & interea debitor iste boni lapsus est. Nam multum interest inter insolentiam incuriosam & diligentiam non ambrosiam l. si bene 33. ff. de usur. Explorandum est (3) an commodum tempus civitatis bona augendi prætermiserint, v. g. si hæreditas vel legatum civitati relictum & illi tempus petendi prætermisisti sunt. Nam est perpetua regula: administrator tenetur de neglectis. Cas. Contard. ad l. un. C. de moment. poss. lim. 11. n. 10. Menoch. conf. 246. n. 61. Hæc & alia media plura artificia sunt quibus exploratur, an civitas ex administratione damnum passa sit nec ne.

Uti vero ratione acceptorum bene multi momenti veri possunt scrupuli; ita longe plures occurrunt in examine datorum sive expensarum. Ubi primum libenter concedimus, illud recte inter data referri, quicquid in commodum, conservationem & propagationem universitatis expensum est. v. g. in extructione publicorum locorum. L. 2. C. de oper. publ. Surd. conf. 62. n. 14. item expensæ in defendenda causa universitatis circa lites universitati motas. Anchor. conf. 260. n. 20. Huc etiam pertinent, ut verbo me declarem, omnes causæ, quibus communis municipiorum utilitas promoveretur. Bobadilla in polit. lib. 2. c. 4. Escobar. de ratioc. c. 28. num. 51.

Oritur vero exinde quæstio, an inter expensas, & illud a decurionibus in calculo recipiendum sit, quod expensum fuit in ludis publicis v. g. in festis corporis Christi & OO. Sanctorum. Salycet. ad L. 4. C. de Pagan. & Sacrif. Avendan. exeq. mand. P. 1. c. 10. n. 12. Escobar. de ratioc. c. 25. n. 38. ut Pontificiæ religioni additi & confirmant hoc, ubi in primis Escobarus sanctissimam consuetudinem vocat, & per integram paginam gentium consuetudines, ludos olympicos, græcorum hecatombas, gladiatorum theatra, circos, mimos, pugiles, partheneæ spectacula & mille alias festivitates enumerat. Sed vereor, ni aliæ rationes in promptu sint, quin hi sumptus inter idoneos jure meritoque sint supputandi. Nam in ludos publicos, festa sanctorum aut etiam bacchanalia impensæ, papismus sapiunt, qui hoc in parte, uti in plurimis pompis suis inquinatus judaismo imo & gentilismo expensarum summæ (uri loquitur prædictus Escobar) melioribus usibus rectius applicantur. Præsertim cum ipse agnoscat n. 39. hos sumptus intermittendos

esse, si aliqua major necessitas publico imminet, veluti præservatio pestis & extructio putrat, hac de causa in Pinciana & Vallisoletana civitate, taurorum agitationes, magnis expensis celebrari solitas, prætermittas esse merito. Indagatum vero, haud dubie, ivit famosam illam taurorum pugnam (*Stier-Gefechte*) Hispanis & ipsis Regibus eorum adeo in deliciis habitam, ut non solum 100000. imperiales huic spectaculo impendere non dubitent, sed insuper fortissimorum & illustrium juvenum, ad minimum decem, sanguine profuso in lucta cum bestiis, tragediæ hujus festivitatem metantur. vid. Comitissæ D'Onoay *Reise-Beschreibung durch Spanien*. pag. 24. quæ prudens Comitiæ merito miratur Hispanorum crudeles inceptas, dum ejusmodi consuetudinem, vel potius lacrymosa ferarum spectacula, uti loquuntur Impp. Leo & Athem. in L. 11. C. de fer. mortis debent. licet barbariei Maurorum originem debeat.

Facilius in calculum inter justas expensas recipi possent ab examinatore data in ornamentum viarum & publicarum domuum, adveniente Principe ac Patriæ Patre, facta. Platea in L. nullus. C. de curs. publ. Avend. de exequ. mand. c. 10. 30 n. 7. Bobadilla in Polit. l. 5. c. 4. n. 6. Ubi si pecunia colligenda demum a civibus, Bartol. ad L. un. n. 24. C. de mulier. & Steph. Aufrer. ad Dec. Capell. Tholof. 348. Principis præcedentem consensum requirunt, per L. placeat. C. de excus. 31 mon. lib. 10. Inter expensas Senatus legitimas denique connumerat Escobar. alleg. c. 25. n. 44. expensas in alimenta liberorum expositorum a parentibus misericordiæ causa, quam ipsi non habent. Quid vero de illis expensis sentient dum sit, quæ in convivia publica v. c. Bey *Raths-Wahlen*, aliisque solennitatibus celebrari solita sunt; & an illa in calculum absque exceptione recipienda sint? merito quæritur. Nam istis consensu patrimonium curiæ sæpius exhaustum esse, inquisitio hujus rei exactior facile testatur. Equidem puto consuetudini aliquid concedi posse, si sumptus modici. Placet interim simplex monitum Escobari de ratioc. c. 25. n. 41. qui Judices rationales (Hispanicos) monitos casibus taxent, aut limitent, ita ut ne quid nitate in illis consumatur, quia ex nimia ingurgitatione scateant. Quod Mantzius *Patrocin. de verbis*: Indecorum valde est, ut in loco judicii, in domo sapientia, sapientia, quæ in sicco habitare solet, vino cedat. & judicium temulentia vaporet.

Inter expensas administratorum rationibus insertas præterea bene ab examinatore ponenda, (1) illæ, quæ absque causa dationis consignatæ deprehenduntur, quasque propter ea siccas appellat Gryphand. *Oecon. legal. lib. 2. c. 3. n. 125*. paria enim sunt causam non esse & illæ expensæ merentur examinari (2) quæ præscripto modo cap. præced. non sunt verificatæ, & quæ (3) fidem excedunt, v. c. si incertam rationem ingens summa impensa in calculo annotata deprehenditur. (4) Si expensæ sapiant prodigalitatem, angustis ac accisis alias civi-

tatis rebus. L. 1. §. 1. ff. de offic. Procons. (5) Si in tales res impensæ factæ, ex quibus in civitatem nil utilitatis redundat, bene vero in hoc vel illud membrum Senatus. (6) Si sumptus processus specificentur, qui ramen potius ob culpam Senatus v. c. propter syndicum, de quo integro tractatu Paris a Puteo, movetur. Qua occasione quæritur; an Senatus in calculum inferre queat expensas factas super lite de jure procediæ siue præcedentiæ toti consulum vel Senatorum ordini mora? Exemplum habet Excell. Dn. Horn. eleg. Dissert. *Witteb. de præcedentiæ jure*, hab. §. 3. de comite Palatino Cæsareo domicilium figente in municipio nobili, quod longo usu eo jure erat usum, ut singuli ex Senatorio ordine præcederent Doctores & Licentiatos. Huic Senatus litem de præcedentiæ movit prædictus comes palat.; disceptationis ergo est, an quia totius ordinis Senatorii dignitati præjudicatur, publicis impensis processus hic geri debeat. Affirmativa videtur exinde probari posse, quod Senatus hæc lis moveatur intuitu dignitatis a civitate collatæ, ut adeo civitatis intersit, ut ordini senatorio constet suus honor & dignitas illata, aut ne quid ille in præjudicium successorum remittat, uti etiam ex responso ibi allato patet, consuli præcedentiam relictam esse, *Veil der Com. Pal. in der Stadt N. sein domicilium fixum constitueret, und also unter des Raths-Cerichten, das Palatinat auch an und vor sich selbst keine exemption a jurisdictione ordinaria mit sich bringet*. Mev. P. 1. Dec. 185. Hiernechst der Magistratus loci ordinariam jurisdictionem habens, aliis omnibus in eo loco sub ejus jurisdictione viventibus billig vorzuziehen. Gothofr. de præced. c. 4. §. 32. n. 1. So möchte auch der Herr dem regierenden Bürgermeister zu N. als bey welchen vornehmlich die Obrigkeitliche Macht beruhet, den Rang zu geben sich nicht entbrechen. V. R. VII. Verum negativa plausibilior. Nam præcedentiæ consulis & senatorum aut dignior locus, eorum personam duntaxat attingunt, civitas vero eo ipso quocunque res cadat, nil amittit. Hinc nec opus est, ut sumptibus publicis ille processus geratur, cum per se ridendi sint merito, qui super isto acius certaverint, præsertim, ubi præcedentiæ sterilis & nullo cum emolumento fuerit conjuncta. Puffend. de J. N. & G. lib. 8. c. 4. §. 15.

Pariter accurate examinari meretur casus, qui solet contingere, ut scil. administratores videntes expensas non attingere summam acceptorum, præterdant simulente, surreptam esse pecuniam per fures ex loco publico. In qua re an credulas aures examinerum inventuri sint, valde dubito. Verum si revera fortum tale contigisset, quomodo hoc probetur, & fides facti fiat, late ac diffusius inquit Vinc. Honded. vol. 2. conf. 90. Superfunt etiam examinandæ remissiones ac transactiones jurum civitatis, quæ sæpius allegantur inter expensas. Ast quousque examinatores rationum iis in hoc puncto indulgere debeant, facile patebit, si distinguamus inter causas perplexas siue illiquidas, & liquidas. In illis, ubi multi sumptus in processum impendendi forent, dubio litis eventu, transactioni locus. Jason. in L. præs. C. de trans. n. 7. Gail. l. 2. observ. 72. n. 11. Etenim hujusmodi administratores tanquam publicæ personæ, concurrentibus illis requisitis,

- ris, de quibus Jafon. c. l. a lege mandatum cum libera habere censentur, & sic transigere etiam possunt. Conf. Camill. Borell. *sum. Decis. tit. 66.*
- 45 n. 219. & 246. Si vero jus civitatis liquidum, administrator transigens extra limites versatur, & dissipat bona civitatis. Nic. Losæus *de Jur. univers. c. ult. n. 114.* nec civitas transactione stare necesse habet, licet administrator juravit. Alciat. *lib. 3. resp. 7. n. 21.* hinc fraus & dolus præsumitur, si res fingatur controversa esse, super qua transigendum. Gail. *cit. loc.* Administratores enim conservare res universitatis non vero dilapidare debent. *L. præses. 12. C. de transf. & ibi Pallida. Garfias de expens. c. 20. n. 9.*
- 46 Frustra etiam administratores Reipublicæ in rationum redditione ad mandatum civitatis generale & cum libera reliquisque clausulis provocant. Quantumcunque enim mandatum sit, ad casum donationis aut perditionis bonorum publicorum non extenditur. Borell. *sum. decis. tit. 66. n. 246.* Mantica. *de tac. & amb. con. vent. lib. 7. tit. 16. n. 35.*
- 47 Circumscripta itaque potestate administratorum donandi; supererit tamen causa legitima ex bonis civitatum aliquid quotannis largiendi; si scilicet decuriones pauperi collegæ aliquid de bonis communibus donent. Nam hoc in rationes absque contradictione inferri posse, Escobar. *de ratioc. c. 24. n. 34.* cum Menochio, Lara, aliisque admittit per *l. decurio. ff. de decur.* Cui adstipulatur Gail. *l. 2. obs. 56. n. 7.* maxime si ob munificentiam in patriam patrimonium suum exhausit. Equidem non temere autor essem decurioni, ut ostendendæ magnificentiae suæ hodie justo liberalior esset, spe ducta alimentationis ex publico, si forte facultatibus postea labatur. Ingenue enim fatetur Avendanus *de exequ. Mand. p. 2. c. 10. num. 11.* se nunquam in praxi hoc receptum vidisse.
- 48 Cæterum si omnia ista rite observentur, nullum est dubium, quin reliqua, si quæ ad sint, sese proditura sint; quæ ab administratore mox solvenda sunt, Carpzov. *resp. elect. 69. & 75. lib. 5.* si de iis utrinque constet, usuræque præstandæ. *L. ult. ff. de admin. rer. Civ. l. 17. §. 7. ff. de usur.* aut si dubia sint, fidejussores dandi. Capol. *Caut. 27.* Freyer. *de solut. cap. 7. membr. n. 202.* Usuræ vero demum computandæ a tempore calculatarum rationum & definitorum reliquorum. Escobar. *de ratioc. c. 21. n. 13.* Sunt vero Reliqua vel vetera vel recentia. Hæc, cum ex rationibus de iis constet, parum difficultatis habent. Ast si forte inter rationes jam a multis annis computatas, inveniantur reliqua, de quibus non constet, an soluta sint; quæritur tunc, an ad illa solvenda compelli denuo possint administratores civitatis? Pro iis adduci posset, quod solutio reliquorum facta præsumatur, dum diuturno tempore illi quibus solvenda fuerunt, distulerunt ea petere. Jam vero ex diuturnitate temporis, silentio & taciturnitate simul interveniente, solutio facta præsumitur. Alexander. *vol. 6. conf. 122. col. fin. & vol. 7. conf. 115.* Quod maxime verum judicat Socin. *vol. 1. conf. 89. fin. col.* Menoch. *vol. 1. conf. 121.* Bertazol. *conf. 118.* alique citati a Mascard. *de probat. concl. 1319. n. 27.* si mortuo administratore, silentium diuturnum fuerit. Verum in probanda li-
- beratione, solam patientiam cum transcurso longi temporis vix sufficere, ex *L. Liberis. 18. §. 1. ff. de alim. & libar. leg.* perspicitur, quippe qua sancitur, quod alimenta debita & non soluta possint peti tam præterita, quam futura neque præsumuntur soluta etiam si longo tempore non petita sint. Balb. *de præsc. P. 2. qu. 10. n. 13.* Hinc Escobar. *tr. de ratioc. c. 37. n. 6.* putat ad probationem solutionis reliquorum præsumtivam, necessario concurrere debere omnia adminicula signata in *L. Procula. 26. ff. de probat. & præsumt.* scilicet diuturnitatem temporis post rationem calculatam, sanguinis affectionem, & multiplicatam rationum repetitionem; Cui adstipulatur Accursius in *d. l. liberis. §. 1. vers. si conditio. ff. de alim. & lib. leg. & DD. communiter in d. L. Procula.* E contrario admittit in *L. quæ dotis. 33. ff. solut. matr.* asserit quod ministratorem reliquatum, si solum alleget, quod sapius per se & creditorem rationes fuerint calculatæ, absque aliqua horum reliquorum mentione, ex eo solo liberatum præsumi. Alii ut Ferrerius in *d. l. & Mascard. de probat. concl. 1372. n. 102.* ob præsumtionem fraudis in Procula, quod ab hæredibus demum petiisset, illam exclusam fuisse persuasi sunt. Quamvis Escobar. *c. l. pro communi sententia supra recensita pugnante, motum Papinianum in d. l. non degustasse credantur; adjicit tamen ipse n. 10.* esse urgentissimam & fortissimam præsumtionem, quod quis non petiisset reliqua in vita debitoris, qui diu vixit, si postea ab hæredibus forte ignorantibus & male informatis exigere affectet. *arg. eorum quæ notantur a DD. in L. qui Romæ. 122. §. Agerius. 4. ff. de Verb. Oblig.* Atque sic administratorum civitatis hæredes ob antiqua reliqua non esse inquietandos, ex elicitur. *conf. & erudite hunc §. Aperius, explicantem Excellentiss. Dn. Schilter. Exer. 48. a th. 5. usque 10.*
- Progredivimur nunc ad culpam, ubi disceptatur, si administratorum civitatis culpa reliqua sint; qualem culpam illi præstare teneantur? Locum & levem, etiam in omittendo ab iis præstari debere DD. fere omnes consentiunt, propter *L. 6. ff. de adm. rer. civ. & ibi B. Brunn. Tusch. præf. Concl. 203. n. 36.* ut adeo recte Joh. de Platea asserat in *L. 2. C. de cond. in publ. horr.* ministratorem universitatis, si facta recta non habuerit & ideo triticum in publico horreo putrefactum sit, teneri Reipubl. ad damnum, quod cum Socino. *sen. conf. 82. n. 7. lib. 4.* Menoch. *de A. 7. de lib. 2. cas. 309. n. 32.* aliisque probat Escobar. *de ratioc. c. 19. n. 1. 2. conf. hac de re pluribus Excellent. Dn. Georg. Schubart. Dissert. de adm. rer. civ. nec ad excusationem sufficit, si dicant, quod peculiarem factorem fructuum custodiam contulerint, num facta recta sint nec ne, suis ipsius oculis arbitrari debebant, Marc. Dec. 541. n. 3.* Bobadill. in *Polit. l. 3. c. 3. n. 47.* Arque ex hoc capite disputat Escobar. *cap. 17. n. 36.* adversus rectores civitatis, quod in rationibus onerati debeant de tritico publicæ annonæ, si quod cum aquis, vel vermibus demolirum, eo quod cum possent illud inter vicinos distribuere, proreperando illo, hoc non fecerint; quia tenentur administrare caute ad instar patrisfamilias diligentissimi, vid. quem allegat ibi Mexiam. in *pragm. panis concl. 1. n. 73.*

57 Verum hic iterum probe observandum est, quod non mox administratoribus civitatis culpa lata vel levis sit obijcienda; in dubio enim non præsumuntur negligentes, ad minimum tali negligentia quæ cadit in levem culpam, uti tenet Socin. *conf.* 149. n. 1. lib. 1. quem sequitur Baesa de *decim. tutor. c.* 2. n. 148. Ant. Ayerista culpa probanda est ab eo, qui negligentiam allegat; quæ probatio non est ex facilioribus, quia negligentia non est ens formatum, quod sensu corporeo percipi potest, uti philosophastet Angel. in *L. testium C. de testib.* Quare per rehis vel illis bonis civitatum administrandis negligentem, non creditur; Mascard. *concl.* 1039. n. 3. ut adeo indirecta probatione hic opus sit, allegando v. c. magistratum tarditate sua in culpa fuisse, ut hoc vel istud nomen civitatis attractantem Bartol. *conf.* 102. *conf.* Dn. Præf. *Diss. XVII.* Tunc autem non amplius præsumtio mittat pro Magistratu oppidano, si (1) non facit id, quod alii administratores facere consueverunt. *dec. Mant.* 84. n. 4. Fr. Niger. Cyriac. *contr. for.* 166. n. 32. Palæot. *tr. de Consult. Sacr. Consistor.* p. 1. qu. 1. fol. 5. (2) si non prævider id, quod alias solers administrator facile prævidisset. Rim. jun. *conf.* 441. n. 22. quomodo vero diligens administrator proberetur, excussit Bartol. in *tr. de test. n.* 38. & 84. (3) si de damno fuit præmonitus, & si non facit in re administrationi suæ commissa, quod in propria facere consuevit. Cravett. *conf.* 95. n. 5. (5.) si insolita negotia sint Bald. de Ubald. de *duob. frat. part.* 8. n. 1. f. Menoch. lib. 3. præf. 3. n. 33. quæ & aliæ præsumptiones contra magistratum passim. apud DD. cumulatæ inveniuntur.

65 Resultat vero inde dubium, an Magistratus oppidanus constituens aliquem subofficiale, nonnulla bona administrantem, qui communi opinione fidelis habitus, postea vero emergat damnum ipsius dolosa administratione datum, resarcire id teneatur, 66 perinde ac si propria culpa illud contigisset? Negativè ac si plurimis ex ea ratione, quod qui fudit culpa levis non possit argui, quum faciat id, quod alii homines diligentes facere consueverint. Alciat. *reg.* 3. præf. 2. Nevican. in *sydv. nupt.* 4. n. 55. Hinc Barbatia *conf.* 1. n. 25. lib. 3. concludit, quod ubi communiter quis reputatus fuerit diligens, & postea negligens repertus sit, hoc casui fortuito adscribendum sit, quem nemo præter. E contrario affirmativa placet aliis arg. *L. decreto. ff. de admin. tut.* & per ea, quæ habet Platea in *L. 2. C. de cond. in horr. publ. l. cum mandato. ff. de minor. qua jubetur, ut imputari debeat domino, quod tali commissit sua negotia. Felin. in *cap. cum contingat. lim. 2. de rescript.* Claud. de Scissell. in *L. non solum. §. morte col. 15. vers. ultra eos. ff. de N. O. Nunc.* Mihi in tali conflictu videtur multum tribuendum esse arbitrio prudentiæ Judicis hujus rei, quo inquiratur in quali culpa, negligentia aut dolo fuerit. Tota enim materia culparum, quam subtiliter etiam tractetur, nunquam tamen regulis illa adeo includi poterit, ut plane arbitrium Judicis*

cis sequestretur. *conf.* Puffend. de *Jur. N. lib.* 1. c. 7. §. 16. Menoch. lib. 2. *arbitr. Jud. Qu. cas.* 93. n. 2. Franc. de Amaya in *L. præcipit.* 3. n. 18. *C. de Canon. largit.*

Si vero tandem reliquator nullas exceptiones idoneas contra reliqua opponere valet, summariter & executive contra ipsum procedi potest, Rebuff. de *lit. obligat. art.* 6. *Gloss.* 3. n. 37. Gratian. *Disc. For.* 183. n. 1. Color. de *Proc. Execut. P.* 2. cap. 2. n. 34. cum rationum causæ inter non appellabiles referantur a Munnoz. Escob. c. 4. n. 5. quanquam si de residuis lis sit, appellationem concedat Mevius *P.* 1. *Dec.* 47. Quod si appareat autem administratores summam aliquam pecuniæ publicæ suis privatis usibus applicasse, & vili pretio agros, aut domum inde sibi comparasse, quæritur an *lucrum inde factum auferri iis debeat bonis civitatum applicandum?* Negativa inde asseri posse videtur, quod jure civili licet quis fundum aliena pecunia emerit, nomine tamen proprio, res illa ejus efficiatur. *L. 6. C. de R. V. l. 4. C. commun. utr. jud.* Ast hæc sanctio juris Romani limitationem patitur in rebus pupillorum pecunia emtis a tutore suo nomine, ubi pupillo nihilominus acquiritur dominium, l. 3. *C. de arbit. tutel.* hinc de civitate jure pupillorum utente, idem dicendum. Ut propterea bene ne concludat Decius *conf.* 6. si administrator Principis vel civitatis ejusdem nomine recipit pecuniam, non quidem illico restituendam, sed tamen pro necessitate Reipublicæ, re & tempore postulante, sine mora erogandam: tali casu administratori ejusmodi pecunias in suos usus convertere fas non est, sed quicquid ex tali pecunia erit acquisitum, ipsius Reipublicæ vel Principis erit. Polidor. Ripa *tr. de pest. n.* 254. Bobadilla *Polit. lib.* 5. cap. 4. n. 81. Doli insuper non videntur expertes, si cum pecunia publica lucrentur, quia semper eam debebant paratam habere usibus Reipubl. *L. un. C. de Aur. publ. persec. l. un. C. de offic. Com. sacr. larg.* hinc merito lucrum ex bonis publicis comparatum aufertur ipsis atque communitati applicatur. Klock. de *contr. c.* 18. n. 230. B. Brunn. ad *L. un. C. de aur. publ. persec. n.* 4. Quod in praxi non observari, juste conqueruntur Marc. Ant. Peregrin. *vol.* 3. *conf.* 98. n. 7. Gratianus *Discept. for. l.* 2. c. 304. n. 22. Mirum vero in hoc seculo, ubi indies nova compendia fisci & ærarii solertia hominum invenit, non attendi illa media, quæ ad augendum fiscum juste præscripta legibus civilibus.

Cum vero in administratione rerum civitatis plures concurrere soleant personæ, æquali munere ac officio; an in casu damni civitati administratione mala illati, omnes in solidum teneantur? spinosæ ac intricatæ ventilationis quæstio est, ubi aliam decisionem format jus strictum, ubi aliam praxis prætendens æquitatem. De jure civili nullum est dubium, propter *L. 11. ff. ad Municip.* ipsos in solidum teneri, quia Magistratus officium est individuum, periculum commune; quæ ultima verba glossa recte explicat, quod unus teneatur pro administratione alterius. In tere est enim Reipublicæ, ne ulla in parte detrimentum capiat, ab illis præferim, quorum curæ utilitas publica erat commissa; hinc annotante B. Carpzovio lib. 5. *resp. elect.* 9. tit. 8. eadem ratio in civitatum administratoribus, quæ in tutoribus militat. Uti enim plures tutores in solidum

- lidum obligantur, & ob factum unius, alter quem eligit pupillus, conveniri potest; Hartm. Pistor. Part. 1. qu. 6. n. 3. Treutl. conf. 44. n. 19.
- 79 ita etiam administratio, pluribus indivisim concessa, tanquam correos omnes obligat Carpzov. cit. loc. n. 12. 13. Losæus de jure Univers. P. 1. c. 13. n. 119. Carocc. de excus. bonor. P. 2. qu. 8. n. 4. Nihilominus tamen, quia ut plurimum solet per annum penes unum consulem, camerarium, dispensario bonorum civitatis esse, illum, sub cujus administratione damnum contigisse constat, solum obnoxium esse ad resarciendum civitati damnum, collegis in subsidium tantum obstrictis, usu, prævalente æquitate, introductum esse, DD. volunt. Heft. Capyc. Latro lib. 1. dec. 13. n. 2. Franc. Bursat. conf. 299. n. 10. Trentacinq. var. resol. lib. 2. de Procur. resol. 1. n. 15. Huncque ordinem, ut videlicet is, qui gessit, prius excutiat, ipsam æquitatem naturalem commendare, judicat Pistor. cit. loc. n. 29. 30. Ergo hoc demum solvendo non existente, collegæ excutiendi sunt, cum etiam quilibet, qui propter dolum sive culpam suspectum collegam non postulaverit, in subsidium teneatur. l. 1. §. 15. ff. de tutor. & rat. distrab. Nam collegæ in prava administratione suspectos se invicem facere debebant, ubi si hoc intermittant, in detrimentum consentire videntur. l. 9. ff. de adm. rer. ad Civ. pertin. Quo casu excussionis subsidialis elegantem suppeditat cautelam Escobar. ut semper, qui non gessit, citetur, & vocetur ad assistendum, ratione illius qui gessit; quia tunc statim facta excussione, absque novo processu, ad reliquorum solutionem poterit compelli, de ratiocin. cap. 4. n. 14. cap. 34. Contra si non constet de culpa certi alicujus membri Senatus, & tamen, ut civitatis bona culpa deteriorata resarciantur, unus actione personali conveniatur, ille solido præstito, regressum habebit. Carpzov. resp. 111. in f.
- 86 De cætero non tenentur de antecessorum rationibus consules aut Senatus. Nam factum unius alteri haud debet præjudicare, Pistor. vol. 2. conf. 24. n. 63. Thom. de Thomasert. in stor. leg. Reg. 125. Surd. conf. 173. n. 84. cum nonnisi suæ administrationis ratio ab aliquo exigi posset. l. 1. §. 3. ff. de tutor. & rat. distr. Interim monendi sunt administratores, ne temere nomina a suis antecessoribus contracta agnoscant, hoc enim si fecerint, periculum in se trahunt, l. 44. ff. de admin. tut.
- 88 Præterea observari oportet, quod jura tanto odio prosequantur officialium & administratorum negligentiam, ut damnum per culpam magistratus datum, etiam hæredes ejus resarcire teneantur. l. quo ad hæredem. 6. l. non similiter. 4. ff. de Magistr. conven. Augustin. Barbosa in l. 1. C. de heredit. action. Ubi tamen limitatio locum invenit æquissima, ut hæres minime teneatur ad illum culpæ gradum, ad quem ipse Magistratus, sed tantum succedaneus sit culpæ dolo proximæ; hinc consequens est, ut ad damnum levi culpa datum resarciendum non obstringatur. cit. LL. Cujac. observ. l. 13. c. 39. Jac. Schultes in observ. ad Modest. Pistor. quæst. 126. n. 112. Gregor. Syntagm. Jur. univ. lib. 14. c. 10. n. 28. Cum igitur jura tam enixe accuratæ & culpa vacanti rationum redditioni faveant, nec illius quæstionis decisio multum negotii nobis fa-

cesset, an & pro filiofamilias magistratus oppidani officium gerente, detur in patrem actio, ratione damni ipsius culpa negligentia dati? Quod affirmandum duco cum Myler. ab Ehrenb. in hyparchol. cap. 17. §. 4. propter l. 1. §. si filiusfam. 17. ff. de Magistrat. conven. Verum hoc restringendum, ut peculiotenus tantum valeat, aut in quantum bona filii avita & materna, *Altvaterlich oder Mütterlich Guth*, pertingunt. Non vero teneatur pater ex bonis suis, ne quidem ad legitimam usque. Ant. Faber. in Cod. l. 4. tit. 9. def. 2. Thulden. in C. ne fil. pro patr. n. 6. Clarus §. fin. qu. 96.

Verum hæc de culpa magistratus, tanquam prima causa reliquorum, attigisse sufficit; Enucleandum nunc erit, quid de fraudibus vel dolo, veluti secundis causis reliquorum, statuendum sit. Ubi in primis eo respiciendum erit, ex quibus conjecturis & signis fraus probetur; deinde quomodo hic civitati ratione recuperationis suorum bonorum consulari, & denique quomodo fraus ac dolus horum administratorum puniendus sit. Primum quod attinet, dolus in administratione commissus creditur, si cæteris paribus, ejusmodi administratorum tempore officii suscepti paupertate laborant, & finito officio divites ac opulenti evaserint; Guttierrez. tr. de tutel. lib. 3. c. 46. per totum. Bobadill. lib. 2. pol. c. 11. n. 5. 6. ut adeo in his quadrat illud apud Vulcat. Gallican. in *Aditio*: audisti præfectum nostri prætorii, ante triduum quam fieret, mendicem & pauperem, sed subito divitem effectum, unde quæro, unde de visceribus reipublicæ, provincialiumque fortunis &c. Hinc existimant Baldus in l. 1. §. C. de hered. vel. act. vend. & Nevizan. in *syntagma* lib. 5. n. 110. hujusmodi augmentum per reductionem esse referendum in fiscum civitatis, quod tamen non prius tentandum exitimo, nisi certo constet, ex ærario civitatis bona administratoris incrementa sumxisse, nam sola hæc conjectura non sufficit, per elegantem l. 10. C. Arbit. tutel. Soarez. recept. sent. lit. O. n. 10. Trentacinq. var. resol. lib. 2. de procur. ref. 1. n. 17. Mascard. concl. 216. Menoch. lib. 6. præf. 28. n. 6. Peregrin. de jure fisci lib. 3. rubr. de fisci offic. n. 67. Cyriac. contr. for. 91. n. 2. Bajard. ad Clerum p. crim. qu. 68. n. 83. Klock. vol. 2. conf. 70. n. 67. Plures vero ejusmodi præsumptiones fraudis obmissæ suppeditant Aymo. conf. 191. n. 8. & Roland. n. 3. Nevizan. Nupt. sylv. lib. 4. n. 20. Gutier. de tutel. lib. 3. cap. fin. Sic fraudis indicia sunt, quæ rariæ, tabulæ rationum deprehendantur inducæ, cancellatæ, aut si minus acceptum retulit, quam alii sibi expensum esse, professi sunt. Jason. conf. 4. n. 14. vol. 3. Paris. alleg. conf. 89. n. 19. vol. 1. Socin. conf. 159. n. 8. lib. 2. aut si acceptum pecuniam in libro rationum non solum non descriptum, sed redditas rationes etiam penes se retinuit, in proprios usus convertendo. Valle. conf. 94. n. 26. vol. 1. Manifeste vero dolus probatur, si debet, cum dolus non præsumatur regulariter. Tusch. tom. 5. præf. concl. lit. O. verb. Officialis. concl. 96. Alciatus de præsumpt. reg. 3. præf. 15. Jul. raquel. de pæn. temp. & remitt. caus. 58. n. 2. Jul. Clar. prax. crim. qu. 68. verb. officiales. Cum igitur tur adeo lubrica hominum fides sit, citra dubium prærogativæ quid in legibus civilibus indultum deprehendemus civitatibus. Nam gaudet civitas

civitas jure hypothecæ in bonis administratoris, L. fin. C. quo quisque ordin. Hier. Treutl. Disp. 1. tit. 4. lit. K. vol. 2. ad exemplum pupillorum, eodem fruentium jure in bonis tutorum. Carpz. P. 1. conf. 28. def. 115. Nam civitas eundem, imo majorem præ pupillo habet hodie favorem. Leotard. de usur. qu. 82. Neguzant. de pignor. memb. 4. n. 19. Rebuff. ad conf. Gall. tom. 2. tit. de conf. redir. art. 1. glos. 14. Girondas de Gabellis p. 4. §. 1. n. 5. Vander. tr. de Privil. Cred. c. 10. p. 4. n. 37. tit. 5. lib. 7. recop. Neque adversatur huic sententiæ L. 2. C. de jure Reip. ubi respubl. non separatur a reliquis creditoribus, qui habent personalem actionem. Nam sine dubio Imperator illos creditores intelligit, quibus actio personalis comperit, & ideo cum de pignore quæsitum fuisset, prædictum privilegium iis competere respondit. conf. B. Brunn. ad d. L.

Ultimo loco ad pœnas deveniendum est, ut scilicet paucis prælibemus, quibus pœnis affici soleant mali ac dolosi administratores civitatis bonorum. Loquimur vero de pœnis temporali-
bus, non vero illis æternis, quæ non ad fovere sustinuisse, nisi aures vellicasset illud peccatum de contribut. c. 77. n. 88. qui existimat, peccatum conversionis publicæ pecuniæ in usum privatum non remitti, licet in agone conclament: *Miserere mei Deus!* quam rem tamen Dn. Theologis discutiendam relinquimus, certo interim persuasi, nunquam seram, modo seria sit, penitentiam esse, exemplo latronis in crucem Luc. 23. 40. 43. de quo tamen vide pulchram meditationem Dn. Thomasi in Append. zur Ausübung der Vernunft-Lehre. Prout etiam luterius fateor, tutius esse, dulcissimo Salvatore sic quotidie rationes vitæ suæ reddere, atque rate vitæ vitiis intaminatam & sanctam in agone offerre. Confer inprimis judiciose pum Gilbertum Burnetum in descript. vitæ Rotæria Comit. p. 153. & 160. sequ. Cujus cautionem responsum super quæstione de penitentia in mortis articulo, utinam omnes nostratum imitentur! uti quidem illi faciunt, quibus, in terminum fere pietatis studium in animis hominum denuo excitare, curæ cordique est.

Ceterum quod attinet pœnas temporales hujus criminis, illæ pro varia negotiorum administrationi subjectorum figura, etiam variare solent in Provinciis Germanicis. Jure civili sat dura pœna constituta deprehenditur. Interim tamen, si ex publicis rationibus occulatur quædam surripuerint; mandatum Justiniani ad Tribonianum erat Novell. 17. c. 8. In Saxonia vi publicorum reddituum summam 100. florenorum furatus est, laquei pœna dictari solet; quæ tamen, si in usus proprios converterint, animo referendi, mitigatur. Carpz. Jurisprud. For. P. 4. C. 41. def. 8. Idem in Prax. Crim. L. 2. p. 2. qu. 58. In Marchia Brandenburgica per Edictum Electoris de Anno 1683. si administrator 200. thalerum dolose interverterit, patibulo afficitur, nisi

tripulum refundere possit. Dn. Hoppe Comm. ad §. ult. J. de publ. jud.

Quæritur vero nunc, an Commissarii pro rationibus publicis revidendis, electi, data ipsis simul puniendi potestate a Principe, pœnis capitalibus possint afficere administratores civitatum, quos reos dolosos, colludentes, fraudatores & usurpatores patrimonii publici reppererint? Sane hæc quæstio diu multumque ventilata, fatigatis tandem magnorum ingeniiis, ex illis permansit, quas Africanus in L. 88. ff. ad Leg. Falc. perplexas vocat. Qui singularem zelum pro bono publico ostentare consueverunt, in hunc fere modum pro affirmativa differere solent. Cujusvis reipubl. supremo gubernatori ex officio incumbere, rempubl. ab omnibus fraudibus, delictis & dolis & aliis, quæ saluti ipsius quicquam nocementi adferre possunt, illasam ac incolumem conservandi. Hinc in hoc quoque casu circa administrationem rerum & bonorum universitatis, caute esse providendum, ne universitates damnum & ruinam exinde trahant. Quapropter salutem reipubl. supremam semper legem creditam efflagitare, utin ejusmodi dolosos administratores inquiratur, illique pro gravitate sceleris capite plebentur. Addunt exaggerandæ rei, eo gravio-
rem esse reatum gravio-remque pœnam mereri, quo dignius ac gravius munus sit, quod ipsorum fidei concreditum est. Urgent exemplum Camerarii propter crimen hoc ultimo supplicio affecti, cujus rei testis ex Caballino Harprecht. ad Inst. de publ. judic. §. ult. n. ult.

Contra qui mitius sentiunt, quorum maxima pars est, ac tutiorem viam se elegisse putant, pœnam criminis de residuis urgent. Quamvis vero de pœna hujus criminis Doctores valde inter se rixentur, vid. fusc. Besold. part. 2. conf. 24. & P. 3. conf. 141. attamen illud apparet, reos hujus criminis condemnatos fuisse in tertiam partem, & hinc si 300. reinuerunt 400. ab ipsis restituendi fuerunt. B. Struv. Exerc. 49. th. 87. præterea ipsos infamia notatos fuisse, in hæredem data actione. Ant. Matthæi tr. de Crim. tit. 19. c. 3. th. 15. etiam ratione pœnæ. Cujac. in L. 36. qu. Papin. ad L. ult. ff. ad L. Jul. penult. vid. Mev. ad Jus Lubec. part. 2. tit. 3. n. 37. conf. L. 1. C. de his qui ex publ. rat. Cum tutoribus in super comparant magistratum opidanum per L. Rempubl. C. de jur. Reip. Everh. Loc. 28. Topic. Legal. Plotus de in lit. jur. n. 745. Tutores vero ob dolum commissum pœna corporis affligi haud posse, tralatitium est. L. 7. §. 12. ff. de Adm. peric. tut. quia deficit dolosa contrectatio, Hahn. obs. ad Wes. de tutel. & rat. distrab. n. ult. Mihi, enumeratis hisce Doctorum discrepantium sententiis, Principum clementiæ ac justitiæ tota res subjacere videtur. Quibus, ut puto, in hoc casu vix arridebit severa Justiniani disciplina in L. quilibet 40. C. de Decurion. lib. 10. ubi jubet, ut plumbatorum ictibus sustigantur Decuriones & Principales, (h. e. annotante Gothof. ad l. lit. g. Curia primi & primicerii) si vel decoctores pecuniæ publicæ, vel fraudulentum in adscriptionibus illicitis inventi fuerant. Nam ævo nostro aliquantisper lautior conditio civitatum provincialium est, quam olim municipalium, Mev. ad Jus Lubec. part. 2. art. 14. n. 61. Hinc remotionem vel suspensionem officiorum sive ad tempus sive in perpetuum ob hoc crimen,

- & multam frequentius contingere videas. *Me-
vius cit. Lib. P. 2. art. 3. n. 35.* Potest enim fieri,
ut quis ex imperitia, desidia, aut etiam oblivio-
ne in rationum tabulis quidquam omiserit, qui
levius puniri debet, quam ille, de cuius fraudu-
lento animo clarissime constat. Multa enim
vel carceris poena tunc obrinens, pro qualitate
causae intenditur vel remittitur. *Rol. a Vall. lib.
3. conf. 64. n. 5. Paul. a Castr. in L. 1. n. 9. ff. de leg.
elegantia etiam discursu proportionem poena-
rum persequitur Pufend. de J. N. & G. lib. 8. c. 3.*
- 125 §. 20. Imo in rationibus civitatum reddendis,
si inveterata negligentia ac culpa Senatus con-
spicitur, solet ipse excludi administratione bo-
norum, substitutis in eorum locum calculatori-
bus sive aliis officialibus.
- 126 Ceterum quando casus contingit, ut delictum
ob quod senatus incusatur, sit tale, ob quod, si
fuerit probatum, penitus ab officio removeri
posset; tunc remanet quaestio ventilanda; An
nimirum pendente illa cognitione super mala admini-
stratione unius vel alterius a Senatu, aut etiam totius
Concilii, suspensio ab officio senatorio interim urgeri
possit, & Senatus administratione mox abstinere de-
beat? Affirmantes opinionis suae robur arces-
sunt ex §. 7. *Inst. & L. 7. C. de suspect. Tutor.* Nam
cum ibi tutori, qui ut suspectus postulat, ad-

ministratione interdicatur, maxime post litam
contestatam, uti intelligit B. Brunnem. *Exer. 5.
ad Inst. tit. ult. §. 7. n. 1.* inde inferri posse po-
tuit, quod haec dispositio ad reliquos admini-
stratores trahenda sit, cum communis adfuit ra-
tio, ne alioquin ex facta accusatione, occasio
capiatur, ulterius officio abutendi, & negoti-
um commissum minus ex fide gerendi. Verum
mitiori sententiae, quae statuit, pendente cog-
nitione suspendendos non esse, subscribere non
dubito, quia hic non apparet idonea ratio exten-
sivae illius interpretationis quae urgetur, cum
diversitatis ratio adfit inter tutores & reliquos
administratores. Illi ut plurimum gratis officio
funguntur, hinc non tanto gravantur praes-
dicio quam reliqui administratores, qui suspen-
so eorum officio, interim salario & for-
tissimis conjecturis, quas elidere in continenti
non potest diffamatus, de veritate delicti fides
fuerit facta, vide casum de Camerario ob pe-
culatum accusato apud B. Brunnemannum *Con-
3. dec. 68. n. f. conf. Magnif. Dn. Hoppius Dissert.
de suspens. ab offic. c. 3. n. 50. seq. quae extat in
Vol. IV. Dissert. Francof. Dn. Praesid. n. 4.*

CAPUT VI.

DE

REPETITIONE RATIONUM CIVITATIS.

S U M M A R I A.

- A**dministratores post expunctas rationes non est mole-
standus. n. 1.
Ratio & assensus doctorum. n. 2.
Amplius hoc deducitur. n. 3.
Administratori cavetur quietantia. n. 4.
Quando Domino satisfactum esse intelligatur. n. 5.
Obiter Accursius perstringitur. n. 6.
Finita & completa redditione Dominus potest compelli
ad apocham liberatoriam. n. 7.
Hujus liberationis tres gradus. n. 8. seqq.
 Applicatio ad rationes Civitatum. n. 12.
Quamdiu durent ejusmodi quietationes administ-
ratoribus factae? n. 13. sequ.
Causae quare repetitis rationum indulgeatur? n. 15.
Cautela pro avertenda repetitione rationum. n. 16.
sequ.
Examinatur & rejicitur. n. 18.
Cautela secunda. n. 19.
Expenditur & haec ut insufficiens. n. 20.
Cautela abundantes & insolite suspicionem fraudis
movent. n. 21.
Fundamentum repetitionis rationum publicarum.
n. 22.
Nec impedit hanc liberatio administratoris in plenissi-
ma forma. n. 23. seqq.
Repetitio rationum tutoris, non obstante decreto ma-
gistratus. n. 26.
Generalissimae clausulae non impediunt repetitionem.
n. 27. seqq.
Causae repetitionis sigillatim recensentur. n. 32.

- Rationes in folle editae. n. 33.
Quid per has indigitetur? n. 34.
Rationes in folle pro nullis habentur. n. 35.
Praesumptionem fraudis gignunt. n. 36.
Ob eas repetitionem concedi probatur. n. 37.
Licet rationum redditio reiterata jam sit. n. 38.
Repetitio ob errorem in rationibus. n. 39.
Quousque duret haec reiteratio? n. 40.
Apocha non potest retardare repetitionem. n. 41.
Nec ulla alia clausula. n. 42.
Repetitio quousque duret? n. 43.
Repetitio an concedatur ob errorem in jure & factis?
n. 44.
Quid si res judicata sit vel transactione finita. n. 45.
Expenditur res judicata. n. 46.
 Applicatio ad civitatum rationes. n. 47.
Casus quibus nec res judicata repetitioni obstat. n. 48.
Nec transactio. n. 49.
An pacto repetitio possit impediri? n. 50.
Negantes & affirmantes. n. 51. seq.
Conciliatio assertur. n. 54. seq.
Affirmativa cum rationibus. n. 56. seq.
Tacita renunciatio non praesumitur. n. 58.
Nec donatio. n. 59. seq.
Repetitio ob errorem. n. 61. seq.
Praesumptio pro semel calculatis rationibus. n. 63.
Rationes in folle repetenda. n. 64.
Error quomodo probetur? n. 65.
An tota ratio tunc revidenda? n. 66.
Escobarius negans expenditur. n. 67. seq.

De dolo in rationibus commissio. n. 69.

Repetitio rationum ob illum. n. 70.

Etiā contra juratam quietantiam. n. 71.

Suspicio doli unde. n. 73.

Applicatio ad civitates. n. 74.

Infavorem Senatus repetitio. n. 75.

Senatus potest erroris arguere proprium librum. n. 76.

Rationibus semel redditis, accurate calculatis & legitime dispunctis, administratores plenam consequi libertatem, nec amplius inquietandum esse; jura civilia sanxere, & recentium nemine non Doctorum veterum tot. tit. ff. de tut. & rat. distrah. L. 2. C. de apoch. publ. & ibi Bartol. Paris. Vol. 1. conf. 89. n. 1. Socin. conf. 92. n. 1. vol. 4. Natta tom. 1. conf. 39. n. 3. Klock. tom. 3. consil. 169. n. Arismin. Tepar. comp. Decis. tit. 489. c. 4. Jo. Aloys. Ricc. collect. Decis. 1915. Rot. Genuens. Dec. 98. n. 1. Paris. Decis. crim. lib. 2. Decis. 101. n. 1. Flores Digest. noviss. tom. 1. verb. rationum redditio cap. 9. Hinc ejusmodi administrator semel liberatus, intentionem fundatam habere dicitur, ne amplius molesteretur, Dec. conf. 91. n. 4. alias enim processus evaderet in infinitum, & administratoris res inter spem & metum relinquerentur. Avendan. de exequend. mand. 1. Part. c. 9. n. 2. Inimortales sint. L. properandum 13. C. de judiciis. Quod si itaque administratorum rationes ita soluta sint, solenni apocha seu confessione factae solutionis ab eo, cui per omnia negotiis gestis ipsius satisfactum est, securitas praestanda est. Welenb. ad tit. C. de error. Calc. Ayres. comm. ad L. un. C. de err. Calc. Intelligitur vero Domino satisfactum esse, si reliqua, quae superfuerunt soluta, aut etiam paria facta sint. Nam paria facere secundum Scævolum in L. ult. §. pen. ff. de condit. indeb. est rationibus redditis satisfacere. vid. Ant. Augustin. lib. 4. emend. c. 12. Rævard. var. lib. 3. c. 9. talique sensu apud latinos auctores occurrit, ut adeo bonus Accursius valde hibuerit, & ut infelicem criticum sese ex-vendit apud Budæum ad L. 5. §. 10. ff. de jur. commun. Ceterum quando dominus finita red-ditione rationum quietationem dare recusat, compelli potest a iudice, Dec. conf. 110. in fin. Damhoud. de tutel. c. 1. n. 4. aut etiam ipse iudex a nexu obligationis ipsum liberare potest. Escob. de ratioc. c. 4. n. 24. Notandum vero est, habere hanc liberatio-nem per apocham suos gradus, illamque di-stingui in plenam, pleniorē, plenissimam. v. g. tutor minori reliqua solvit, absque inter-ventu curatoris, vel iudicis, ubi eundem non ipso jure, sed demum ope exceptionis libera-num volunt vid. Carpz. P. 2. conf. 11. def. 45. 10 Istam, si intervenit curatoris solvit, ubi resti-tutio in integrum salva, Gutierrez de tutel. lib. 2. c. 22. n. 1. Hanc, quando minori solvit judi-cis autoritate interveniente. Anchor. conf. 30. 12 n. 1. Molin. de J. & J. Disp. 562. fin. Possent vero hæc verissime excogitata, suo modo ap-plicari ad rationes civitatum, ut tunc demum plenissimam libertatem a rationum revisione Se-natus consequatur, si intervenit Principis, aut ejus commissariorum rationes calculatae, paria-que facta sint; & tunc quietationem acceperint, nam quod inferioris magistratus auctoritas facit

in tutelae gestione, id optimo jure Principi in rationibus hisce requirendis adscribitur.

Quamquam vero administratores apochas ta-
li ratione super liberatione sua consecuti sint, hæc tamen nunquam sine formidine oppositi du-rat, nisi spem illi in bonitate administrationis ponant. Falluntur quippe qui male parta bona se nunc tuto possidere sibi blandiuntur, post-quam semel anxiam calculatorum diligentiam effugerunt. Nam alia adsunt remedia, quibus rationum semel calculatarum repetitionem, etiam pluries, jura lubenter indulgent. Exceptio nondum sufficienter redditarum rationum: ex-ceptio doli post redditionem emergentis: ex-ceptio erroris: sunt tria illa capita Medusæ, ad-versus quæ ipsis nullum scutum Gorgonium su-pereest, quam bona fides in redditione ratio-num; cujus si quisquam administratorum sibi non est conscius, habet quæ expaveat. Equi-dem hoc meru sublevare ipsos nonnullorum di-ligentia summo opere studuit, excogitatis caure-lis quibusdam, quarum salutari efficacia ratio-num repetitio declinari posset. Ea fini Jason in L. un. C. de err. calc. & Angel. in L. 1. §. tributio ff. trib. actio. consulunt administratori, ut si velit immunis esse a repetitione, rationibus suis liquidatis, alium calculatorem nominari curet, qui revideat rationes, & demum ab illa revisa ratione, a iudice petat, ut interloquatur, quod illius calculo testetur, donec dolo vel fraude in-terveniente, redditam fuisse specificæ non ap-paruerit. Verum an hæc cautela omnibus ad palatum sit futura, dubito. Cum enim ad frau-des detegendas repetitio rationum adhiberi so-leat, vix novis calculatoribus sponte subicient rationes illi administratores, qui occulti doli gnari sunt. Præsertim cum ipsi DD. fateantur, hanc cautelam liberare non in totum, sed in tantum, si scilicet postea dolus vel error non appareat. Propterea alii ultimam spem in clau-sulis, apochis liberatoriis adjici solitis, repo-nunt. Harum unam commendat Angelus in L. tres fratres ff. de pact. alteram instar herbæ beto-nicæ laudat Damhoud. de tutor. sequi formula: quod Dominus quietet tali administratori omne jus quod habet, quodque habere sperat, ei remittat, etiam si sit tale, quod liberans ignoret id sibi compete-re. conf. Mascard. de prob. concl. 1253. n. 11. Ve-rum recte asserit Escobar de ratioc. cap. 40. n. 13. non esse sufficientes has cautelas in casu, ubi quid gestum ex fraude vel dolo, qui profecto eo magis præsumitur, quò abundantiores info-litæ cautelæ deprehenduntur. Tiraquel. de re-tract. convent. n. 18. Alciat. lib. 5. conf. 40. n. 17. Mascard. de prob. concl. 532. n. 103. Franc. Vi-vius Dec. Neapol. lib. 1. dec. 82. n. 3. B. Brunn. cent. 3. dec. 77. n. 6.

Quare non obstante apocha liberatoria, re-tractari possunt liberationes publicæ. Cujus rei fundamentum est in L. 13. ff. de divers. & tem-por. act. quippe in qua sancitur, quod reipubl. rationes subscriptæ & expunctæ, adversus eum quidem qui administravit, ultra viginti, adver-sus hæredem vero ultra decem annos, retractari haud

- 23 haud possint. Quæ repetitio etiam valet, licet examine rationum finito, professus fuerit Principalis, se esse contentum, & gesta a rationali probari. Hartm. Pistor. *obs.* 58. n. 1. vel si scripserit; ex certa scientia se ipsum liberare. Riminald. jun. *conf.* 338. n. 67. aut si fateatur; sibi fuisse sufficienter rationes redditas. Heët. *Felic. de Societ. c.* 38. n. 83. Roland. & Vall. *vol.* 1. *conf.* 49. n. 62. Quam sententiam etiam in tantum veram judicat Baesa de *decim. tutor. cap.* 2. n. 163. ut repetitionem rationum concedat, etiam si tutor habeat apocham a minori, præcedente autoritate curatoris & judicis decreto. *conf. L. fin. ff. de bon. aut. jud. possid.*
- 27 Hinc illud ratione repetitionis probe tenendum, quod quantacunque & quam generalis fuerit apocha liberatoria, administratori post peractas rationes, data, tamen non extenditur illa ultra administrationem de qua actum fuit inter partes. Licet enim de omnibus datis & acceptis loquatur, tamen non porrigitur ad species in rationibus non comprehensas, vel de novo repertas, de quibus in specie & sigillatim actum non fuit. *Glos. ad l. tres fratres. verb. posse ff. de pact.* Bald. in *L. sub pretextu. 27. Cod. de transf. n.*
- 29 12. Ne huic obstat, quod verba generalia, omnia includant virtualiter & implicite. Caelian. Cotta. in *memorab. verb. filius venunc.* & quod particula *omnis*, propter suam generalitatem complectatur ea quæ alias non includerentur. Anchar. *P. 1. qu. 72. n. 32.* Surd. *Dec.* 255. n. 8. Ruin. *conf.* 61. n. 15. *vol.* 5. & adeo universalis sit, ut faciat comprehendere plures casus, etiam dissimiles. Aloyf. Ricc. *Dec. Neapol.* 287. n. 4. *P. 2.* Cald. Pereira de *emt. & vend. c.* 9. n. 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 8. n. 21. Ant. Monach. *Dec. Florent.* 69. n. 7. Octav. Glorit. *resp.* 1. *P. 1. n. 187.* Giurba *Dec.* 84. n. 16. Paul. de Rubéis. *dec.* 179. n. 4. Fiamin. de *resign. lib.* 11. *qu. 3.*
- 30 n. 7. nam hæc quidem vera sunt, nisi generalitas præcedens ex subsequenti restrictionem & declarationem recipiat. *L. non est novum. ff. de legib. Afflict. dec.* 319. n. 1. Cravett. *conf.* 221.
- 31 n. 17. Socin. *conf.* 103. n. 4. *vol.* 3. Verba enim debent inservire intentioni, non vero intentioni verbis. Sim. de Præt. de *interpr. ult. vol. lib. 2. dub. 2. fol. 1. n. 215. & 280.* Card. Mant. de *Conject. ult. vol. lib. 3. tit. 3. n. 9.* verba enim quantumvis generalia, debent restringi ad rationem & causam propter quam fuerint prolata, & intelligenda sunt secundum ea quæ præcedunt. Surd. *conf.* 431. n. 12. Card. Tusch. *tom. lit. 5. concl.* 122. n. 44. Menoch. *conf.* 496. n. 54.
- 32 Primum igitur inter causas, ob quas & rationum civitatis repetitio conceditur, numerandæ sunt omnes illæ, quas præced. *Cap. 4.* præscripsimus ad rationes juridice reddendas. Si enim illa requisita observata non deprehenduntur, rationes in folle audiunt, hoc est, inexplorata confusaque tam acceptorum quam datorum consignatio, & computatio legibus improbatæ *L. cum servus 82. ff. de condit. & demonstr. L. argentarius §. edi. ff. de edend. L. si statu 6. §. statu lib. 3. ff. de stat. lib.* Scilicet quando exhibetur codex rationum, qui nec introitum nec exitum habet, ut ita videre non liceat, probe an secus pecunia expensa sit. Bart. in *L. de navic.* ratio enim ex tali libro habetur pro nulla, cum intri-
- 34 cata ratio nulla sit ratio. Stracha de *mercator. p. 2.*

XII. Cap. VI.

n. 20. Alexand. *conf.* 172. n. 6. vol. 2. Bartol. in
L. *adstringenda* n. 1. de V.S. Christin. vol. 3. d. 1.
Cur. Belg. 162. n. 2. Rol. & Vall. vol. 1. *conf.* 49.
n. 22. Wehn. *thes. pract.* v. *Rechnung* hinc po-
tius inde præsumitur fraus, & animus decipi-
endi cupidissimus. Tiber. Decian. vol. 2. resp.
15. n. 25. B. P. Müller. *integ. Dissert.* de h
re n. 9.

re n. 9.

Cum igitur tales defectus capitales in rationum civitatis examine irreplisse probari potest, optimo jure repetitioni rationum locus conceditur. *L. 15. ff. de reb. aut. jud. poss. Gratianus discept. for. tom. 4. c. 761. n. 3. Beroj. vol. 1. conf. 191. n. 14. & vol. 3. conf. 128. n. 8. Ayres. ad L. un. C. de error. calc. n. 24. Rota Genuens. dec. 176. n. 17. & dec. 187. inf.* Quod idem recte creditur ad sapius computatas & reiteratas rationes. Licet enim reiteratio præsumptionem erroris tollat, & præsupponat deliberationem. *Myns. resp. 57. dec. C. n. 12.* attamen cum etiam deliberando quis possit errare. *Berl. P. 1. conf. 84. n. 63.* dubium non est, quin & isto errore apparente, rationes iterum retractari possint. *Jason. ad L. un. C. de err. calc. n. 2. & 8.*

Proinde Doctores ad unum omnes
 riunt, rationum repetitionem institui posse, po-
 riques retractari istas, si de errore in rationi-
 bus commissio constet. Card. Tusch. tom. 3. conf. 314.
 Postius decis. Bonon. 30. Burlar. conf. 144.
 n. 17. Rol. a Valle vol. 1. conf. 49. n. 57. Wese-
 conf. 47. n. 44. Mev. ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 7. ar.
 11. n. 73. Talis enim retractatio post decennium
 aut vicennii tempora tantum prohibetur. L. u-
 ror calculi 8. ff. de admin. rer. Civ. ratio ex L. u-
 C. de err. calc. oppido manifesta est, errant
 enim nullus est consensus, nec veritas rerum ge-
 starum erroribus vitari debet. L. 6. §. 1. ff. de
 presid. Bertazol. de claus. instrum. claus. 11. glo. 3.
 n. 2. Cardin. Seraphin. decis. 1190. n. 2. Aco-
 Monach. decis. Luccens. 59. n. 10. Celf. Bergol.
 de dolo. lib. 2. c. de dolo vero & pref. divis. 1. Signifi-
 Scaccia de commerc. & camb. §. 1. qu. 7. p. 2. imp.
 19. n. 77. Menoch. de presumpt. lib. 2. pref. 19. n. 9.
 Hinc retractatio & repetitio ob errorem calculi
 locum habet, licet apochaei, qui rationes red-
 didit, desuper fuerit praestita. Nam quietatio
 & liberatio eodem errore facta censetur, quo
 ipsa computatio. Paul. de Castro conf. 377. n. 2.
 vol. 2. Jafon in dict. L. un. C. de err. calc. n. 6. Sc-
 chard. ad dict. L. un. n. 3. nec obstat repetitio
 clausulam adjectam, qua quis promittit se non
 amplius petiturum, probat cum aliis Besold.
 Part. 6. conf. 262. n. 10. igitur repetitionem ob
 talem errorem ad 30. annos durare, asserunt
 Rudinger. obs. 25. n. 3. Glof. ad dict. L. 8. ff. de
 admin. rer. Civ. Besold. cit. l. n. 7. Weseb. in pa-
 ratit. C. de err. calc. n. ult. & conf. 47. n. 50. imo
 Tusch. tom. 3. concl. 313. errori calculi postea
 patens sit, ne mille annis praescribi possit
 putat.

Non solum vero rationes de novo heri-
deri & retractari poterunt, ubi error in ar-
metica est, v. g. si computarunt, viginti si in ju-
draginta esse septuaginta; sed etiam si in ju-
& facto erratum fuit, veluti si rationes Ge-
dens oneratus fuit capitibus five parcellis Ge-
man. *Postea*, quibus jure onerari non debebat.
DD. in L. un. C. de err. Calc. Paris. vol. 1. conf. 79.
DD. in L. un. C. de err. Calc. Paris. vol. 1. conf. 80.
n. 27. Anchoran. conf. 331. Baldus lib. 1. conf. 386.
Mascard.

Mascard. de probat. concl. 253. n. 1. Escobar. c. 41. n. 6. Natta conf. 489. Surdus dec. 239. n. 1. Plot. de in lit. jur. n. 527.

Enimvero hanc laxam erroris calculi interpretationem iterum valde restringere videtur Impp. Diocletianus & Maxim. in L. un. C. de err. calc. seqq. verbis: Unde rationes etiam saepe computatas, denuo tractari posse, si res iudicata non sunt, vel transactio non intervenerit, explorati spiritus est. Ex quibus ultimis verbis clare perficitur, non esse locum repetitioni rationum, si res iudicata & transactio intervenerit. Quod hoc attinet ad rem iudicatam, intelligendum erit, si lites super rationibus, (puta an error vel dolus vel aliud vitium in earum redditionem commissum sit, nec ne;) definitiva sententia putat Escobar. de ratiocin. c. 41. n. 8. quod tunc demum procedat, si sententia rationum erroris confirmativa lata a Iudice ordinario sit, ubi sententia Iudicis delegati, ad rationes liquidandas constituti, fuisset confirmata, quia, licet ab ejus sententia non fuerit appellatum, quandoque posset talis error retractari, cum excefferit in commissione erroris rationem confirmando. Hanc vero conclusionem bene notandam esse suadet laudatus autor, quia ipsi aliquando honorem tribuit. Hoc vero si applicaremus ad civitatum rationes, perinde posset dici, quod, licet illae a commissariis Principum disjunctae, & per apocham Senatus liberatus sit, tamen non transferit in rem iudicatam, & repetitioni ob errorem locus relinquitur, dum & illi videntur in commissione excessum fecisse, vitiosas civitatum rationes pro idoneis confirmando. Plures vero casus, quibus non obstante re iudicata, rationes repeti possunt, suppeditat Trentacinq. de confess. resol. 1. n. 44.

Alterum membrum in dict. L. un. repetitionem impediens, est transactio. Nam & haec vim rei iudicatae habet. L. 20. C. de transact. L. 1. C. de cond. indeb. & ibi Dionys. Gothofr. vid. Excell. Dn. Zaunschliff. Antecess. Acad. Martium. celeberr. in eleganti Dissert. de Transact. Not. error. sect. 2. §. 2. Verum debet illa fieri super errore calculi, hinc cessat, si in transactione ipsa error calculi fuit scriptus, aut transactio dolose extorta, nam tunc illa penitus irritatur, vid. fuisse Heeser. de ration. loc. ult. n. 137. Aliud enim est transigere de rationum perplexitate, aliud de errore calculi. Bald. ad l. un. C. de Err. calc. huius, non illius generis transactio impedit repetitionem, prout etiam, si conventum, ut intra certum mensium vel annorum spatium vel tempore hoc elapso, non esse audiendum, licet errorem docere paratus sit, volunt Heeser. Felic. de Societ. c. 38. n. 70. Thesaur. integr. Dec. 260. Irritum praeterea facere certis casibus errorem calculi & transactionem & rem iudicatam, cum Mey. P. 3. dec. 113. & p. 4. dec. 300. Tabore relat. Arg. 23. n. 6. aliisque probat JCriff. Dn. Zaunschliff. in laudata Dissert. cit. l. in fin.

Ceterum cum haud raro perlustratis rationum libris, facto etiam computo, eoque finito, soleat conventio inter partes iniri, ut tali calculatione perpetuo stare, & nullo modo

contra hunc calculum venire velint; solet inde disceptari graviter, an eo pacto non obstante, praetextu erroris, repetitio possit postulari, ad errorem detegendum? Negant. Menoch. de arb. §. Qq. lib. 51. 2. cas. 209. n. 37. Socin. conf. 92. Paris. conf. 89. n. 6. Azevetus in lib. 22. tit. 6. recop. n. 4. & pro hac sententia in Senatu Pedemontano decisum fuisse, refert Thesaur. dec. 160. n. 1. acriter hoc propugnans, conf. & Ayora de partit. bonor. part. 3. qu. 7. n. 15. Econtrario affirmativa placet Corneo conf. 62. Mascardo de probat. concl. 25. n. 17. multisque aliis, ex stringenti illa ratione, quod eo ipso, quo apparet erratum fuisse in calculis, stipulationes, conventiones, renunciationes in apochis scriptae, eodem errore scriptae & appositae censentur. Octav. Cacharan. dec. 58. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. 7. n. 3. Schurff. cent. 2. conf. 41. Gylmann. in Symphor. supplic. tom. 4. part. 1. vol. 33. n. 9. 10. Carpz. dec. 75. n. 3. Has discrepantes opiniones in harmoniam se redigere posse, fœdere distinctionis, putat Escobar. cap. 41. n. 34. Hinc negativa locum concedit, si quietatio facta ab homine sagaci, & in his negotiis versato. Affirmativam vero approbat, quando ille, qui quietationem confirmavit, est persona ad decipiendum facilis, ut mulier, rusticus, minor; inque hanc rem allegat Roman. conf. 89. n. 39. Covarruv. lib. 2. var. cap. 4. n. 3. & 4. Verum uti Heeserus de Rat. loc. ult. rejecta hac distinctione, pro negativa pugnat; ita mihi itidem sequestrata hac distinctione, arridet inclinatio in affirmativam. Neque enim ratione erroris potest distingui inter callidum & simplicem; si enim error ignoratus postea emergat, neuter illorum praesumitur in illum consentire voluisse, cum errantis nullus sit consensus & voluntas. L. cum testamentum. C. de jur. & fact. ign. Hinc male hic praesumit renunciationem aut donationem tacitam Thesaurus cit. loc. n. 10. juri enim ignorato nemo renunciat. L. 19. ff. de inoff. test. Gail. lib. 2. obs. 4. n. 2. Dn. Praeses in Caut. Contr. Sect. 1. c. 5. §. 6. neque ad non cogitata extenduntur renunciationes, licet jurata. Dalner. de renunc. c. 2. n. 18. Donare vero nemo praesumitur. L. cum de indebito. 25. §. si vero. ff. de prob. Pichard ad pr. Inst. quib. non est permiss. fac. test. Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 8. qu. 1. n. 5. Mar. Antonin. var. resol. lib. 2. res. 23. n. 11. Flores de Mena var. lib. 3. qu. 23. n. 90. Octav. Glorit. resp. 1. part. 3. n. 47. hinc potius error quam donatio praesumitur Jos. de Sesse Decis. Arragnon. 182. n. 5. Ruin. conf. 215. n. 22. vol. 1. Natta conf. 77. n. 16. ut adeo omnis conjectura potius locum inveniat, quo evitetur praesumptio donationis. Octav. Glorit. cit. l. n. 47. Dec. conf. 150. n. 4.

Interim illud probe observandum est, requiri ad hoc, ut revisiones & repetitiones rationum ex causa erroris fiant, praeviam demonstrationem Iudici factam, quo ipsi constet, qualiter in iis erratum fuerit, idque in specie allegatis erroribus, cum non sufficiat dicere, quod in illis reddendis fuerit erratum DD. in L. un. C. de err. calc. Nevizan. conf. 94. Rol. a Vall. conf. 49. Masc. de probat. concl. 235. n. 24. 253. n. 24. Guttierr. de juram. confirm. part. 1. c. 40. n. 15. requiruntur itaque ad probandam claram & perspicuam rationes ac probationes Dec. conf. 46. n. 4. Cravert. conf. 198. n. 3. Rationes enim semel calculatae,

- latæ, habent pro se præsumtionem, quod rite re-
 ãteque dispunctæ fuerint, hinc qui probare con-
 trarium in se suscipit, perspicue de errore, frau-
 de, dolo, docere debet, Socin. sen. conf. 92. lib. 4.
 Rol. a Vall. conf. 49. n. 20. Escobar. cap. 41. n. 28.
- 64 Uti vero & hoc ad dolum in rationum redditio-
 ne commissum demonstrandum, quadrat ita
 non puto, si rationum repetitio urgeatur, pro-
 pter rationes in folle editas, prolixis demon-
 strationibus opus esse, cum hic errores in ocu-
 los incurrant.
- 65 Igitur nobis nunc circumspiciendum erit,
 quomodo error commissus commode proberur.
 De qua re DD. solliciti fuere. vid. fufe Paris.
 lib. 1. conf. 89. n. 27. Mascard. de probat. concl.
 252. Em. Soarez. in thes. commun. opin. v. error.
- 66 calc. Socin. conf. 92. n. 12. vol. 4. Quæritur vero,
 an patente errore partis alicujus ratiocinii, tota
 ratio, an vero saltem illa pars revideri & retra-
 ctari debeat? Movet hoc dubium Escob. c. 41.
 n. 30. in f. dum observationis instar concludit,
 erroneam partem duntaxat revidendam esse.
- 67 Quod tamen, si etiam ad dolosas rationes aut
 in folle editas trahere vellent, sui ipsius imme-
 mor esset, dum præced. c. 40. n. 7. pag. 530. asse-
 rit, quod, si una parcella deviet a veritate, com-
 pecto dolo, rationes reliquæ etiam falsæ præsu-
 mantur. Ex quibus omnino concludendum,
 quod, si demonstrari possit in una parte ratio-
 num, ipsis jam redditis & expunctis, dolum oc-
 currere, sive reticendo accepta, sive multipli-
 cando data, tunc tota rationum redditio, repeti-
 tioni & retractioni subiaceat.
- 68 Atque sic tandem dilabimur commode ad
 dolum, quippe ob quem in administratione
 commissum, in redditione rationum vero oc-
 cultatum, rationes pluries retractari posse,
 70 communi DD. calculo probari potest. Dolus
 enim nemini debet patrocinari L. nec ex dolo. ff. de
 dol. Bellet. disq. cleric. part. 1. tit. de cler. deb. §. 2.
 n. 2. Tiraquel. de retract. §. 1. gl. 9. n. 62. Surd.
 71 conf. 15. n. 13. quod in tantum extendi potest, ut
 nec quietatio jurata revisionem rationum ob do-
 lum possit impedire. Paris. conf. 88. vol. 1. Ba-
 ber. de vir. & virt. juram. n. 29. Cravett. conf. 42.
 72 n. 72. talique casu absque meru perjurii posse
 peti repetitionem rationum, asserunt Socin.
 conf. 18. col. 3. Ant. Thesaur. dec. 74. n. 7. Gutti-

errez. de juram. confirm. part. 1. cap. 40. n. 25. Rol.
 a Valle conf. 49. n. 57. quod eo magis procedit,
 talis quietatio impetrata vel extorta. Escobar.
 blanditiis aut importunis instantiis. Escobar.
 c. 40. n. 13. Corneus conf. 258. col. fin. Aver-
 dan. Part. 2. de exequend. mand. cap. 10. n. 4.
 Doli vero suspicio augetur, si administratores
 post redditas rationes, illarum codices re-
 tiocinatoribus denuo exhibere detrectet. Conf.
 159. num. 11. seq. vol. 1. Carpzov. Pract. Crim.
 part. 2. qu. 85. n. 3. seqq. Menoch. de A. J. Q.
 cas. 209. n. 16.

Cæterum hæc a me de jure repetendi ratio-
 nes delibata, uti sunt communia omnibus ad-
 ministratores; ita etiam, si rationes civita-
 tum in folle editæ deprehendantur, aut erant
 in iis potest demonstrari, vel dolum post earum
 redditionem jam peractam emergat, repeti-
 tio rationum, per deducta fundamenta, non
 potest denegari Principi eam postulanti. In-
 terim minime hic exclusum volumus Senatorum po-
 tem & hic, si forte errorem calculatorum sum-
 sit commonstrare, vi cujus reliquarum sum-
 ma major est, quam revera debebat computari,
 eandem repetitionem urgere potest, & quidem
 in ipsa executiva, ubi suspenditur tunc execu-
 tio. Joh. de Platea in L. 2. C. de jur. fisci. Paris.
 vol. 1. conf. 89. n. 35. Fulgos. conf. 142. §. rursus.
 Lancellot. de attent. part. 2. c. 4. Lim. 28. n. 5. Pe-
 dilla in l. error. C. de jur. & fact. ignor. 17.
 tur vero, si quidam ex camerariis, post expun-
 ctas rationes inveniatur, se inter accepta per erro-
 rem retulisse, quod non accepit, an propterea
 rationum repetitionem postulare possit? Negari
 dum hoc ipsi esset, si pari jure cum tutoribus
 casus metiendus foret. Istorum enim inter-
 casus metiendus foret. Istorum enim inter-
 tario simpliciter creditur, nec admittuntur. Co-
 cet probare velint, se non recepisse hoc. Co-
 man. conf. 24. col. 2. Ripa de pest. n. 248. per L. 1.
 cius. 46. §. tutela. ff. de adm. tut. & per l. fin. 13. C.
 de arb. tut. Verum hoc licet admittitur in
 tutore. Socin. conf. 159. col. 2. attamen de aliis
 administratoribus mitius sentiendum erit, nam
 hi partem libri sui rationarii ut falsam arguere
 possunt, modo doceant ipsum erronee esse in
 parte scriptum. Schrad. ad L. admonendi. ff. de
 jurej. Nic. de Passer. de Priv. script. lib. 4. qu. 1.
 n. 223. 224.

CAPUT VII.

DE

REDUCTIONE BONORUM CIVITATIS ILLEGALITER ALIENATORUM,

SUMMARIA.

Connexio cum præcedentibus. n. 1.
 Quid post diu omittas rationes observandum? n. 2. f.
 Bona Civitatum illegaliter alienata. n. 4.
 An alienatio tunc nulla? n. 5.
 Affirmatur. n. 6.
 Quare revocentur ista bona dudum alienata? n. 7. seqq.
 Difficultas materia reunionum. n. 9.
 In specie revocationis Domanalium. n. 10.
 Nonnullorum censura de Domanalium jurium scripto-
 ribus. n. 11.

Fundamentum revocationum harum inquiritur. n. 12.
 Comparatio inter bona Principis civitatum, & Eccl.
 &c. ratione certarum solennitatum in alienatione
 ipsorum. n. 13. seqq.
 Alienatio horum bonorum injusta, quia ab administ.
 toribus fit. n. 15.
 Hoc per singulas species demonstratur. n. 16.
 Quare domanialia bona revocentur? n. 17.
 An in his Principes nudi usufructuarii? n. 18.
 Domania comparantur cum dote. n. 19.

- asserendis juribus domanialibus, ac quidem censebatur summus quondam Jctus Dn. Ericus Mauritius, de MSS. Petri & Jacobi Fratrum Puteanorum, res Lotharingicas, Alsaticas, Rhenanas complectentibus; quod fundus fuerint reunionum Gallicarum, hinc ambitioni regiæ, inde avaritiæ ministrorum, quæsitis subsidiis doctissimorum horum fratrum incomparabili studio. vid. *epist. Mauritiæ quam adjunxit Dissertationi suæ*
- 12 *de notit. sing. Reip. Celeb. Dn. Hertius.* Nihil tamen minus persuasissimus semper fui, fundamentum justitiæ harum reunionum & revocationum, inprimis alienatorum bonorū civitatis, stare adhuc inconcussum; Quod vix puto clarius elucescet, quam si altius penetremus, ac indolem hujus rei, quæ in omnibus revocationibus eadem est, indagemus.
- 13 Scilicet ita comparatum esse videtur cum alienatione rerum civitatis, quam cum Domaniis Principum, bonis ecclesiæ ac minorum. Omnium horum bonorum alienatio non quidem simpliciter prohibita censebatur, ita ut nullo modo valida ac duratura sit; sed in ipsorum alienatione certæ solennitates, vel a provida legislatoria prudentia, vel ab iis, a quibus bona ista in certum usum concessa præscriptæ sunt, repagula futura, retundendis fraudibus & dissipationibus, aliisque incommodis inde redundantibus.
- 14 Solennitatibus hisce haud observatis, habeant sibi possessores istiusmodi bonorum, quod juxta monitum Severi & Antonini Optimorum Impp. in l. 2. C. de furt. non didicerint cautius mercari, atque res in se ab aliis transferri curaverint, quarum illi plenum Dominium minime habuerunt, & sic facultate perfecte alienandi destituti fuerunt, conf. B. Dn. Puffendorff. de
- 15 *J. N. & G. lib. 4. c. 9. §. 1.* Ex qua re apparet, quod fundamentum justitiæ reunionum sit alienatio ab iis facta, qui administratorio aut usufructuario nomine duntaxat possederunt bona illa, quorum proprietas & dominium penes totum concilium vel corpus radicaliter manet.
- 16 Quod per singulas species bonorum jam memoratorum, exemplis illustrare in re tam ardua, non pigabor.
- 17 De domaniis fatentur veteres ac moderni Jcti, quod usufructus Principi competat, vera proprietas vero populi sit. Grotius de J. B.
- 18 *& P. lib. 2. c. 6. §. 11.* Equidem cum B. Zieglero in not. ad h. l. Grot. dici posset: jus majus habere Principem in his bonis quam nudi usufructuarii, quodque propterea dominium vocari queat, sed tale, quale habet maritus in fundo dotali uxoris; ubi semper excepta est potestas alienandi sine uxoris consensu. tot. tit. Dig. & Cod.
- 19 *de Fund. dotal.* Perinde enim bona ista domanialia dotalitiorum instar post inaugurationem, veluti desponsationem Principi obveniunt, uti apposite & ad rem hic loquitur Tholosan. de Re
- 20 *publ. lib. 3. c. 2.* Nec amplius, credo, Doctores formulam hanc de usufructuario Principe ratione domanialium bonorum, extensam voluerunt, quam ut eo ipso demonstrarent, Principibus sine consensu Statuum alienationis potestatem
- 21 non comperere. Atque in eo later fundamentum propter quod domanialia alienata juste revocantur a Principe, sive qui alienavit, sive a successoribus. Luc. de Penna in L. quicumque 3. C. de omni agro desert. Panormitan. in cap. intellecto. 35.

X. de jurejur. Bald. in prælud. Feud. n. 32. P. Heig. p. 1. qu. 19. & inter recentiores Pierre Puy en dispute, si la prescription a lieu entre les Princes Souverains? Les Rois au contraire n'ont pas la libre disposition d'aucune partie du domaine de la Couronne, ils sont usufruitiers, sont administrateurs, comme les vassaux de leur Royaumes. &c. conf. der Europaische Herold. p. 613. & consultiff. Dn. Ringler. de alienatio German. lib. 1. §. 7. Hinc ad hoc, ut alienatio domaniorum valida sit, consensus Procerum vel Statuum requiritur, Dn. Præf. in Caus. Domaniar. Sect. 1. c. 3. §. 14. Dn. Seidel. Diff. de Saco Domaniar. jure. Assert. 12. n. 1. B. Brunnem. Conf. 1. Absque hoc consensu vero alienationem esse nullam, illamque revocandam, bonaque domanialia Coronæ vel Principatui denuo incorporanda, DD. in hac materia copiosi, certatim affirmant. Corsetus de potest. regia qu. 95. n. 60. Valdeus tom. 1. conf. 69. n. 14. Dn. Bruckn. Diff. de Germ. Domaniar. Dn. Rösener. Diff. Lips. 1684. de Bon. Domaniar. cap. 6. Bechman. Diff. de Coronar. Opib. c. 6. & inprimis de reductione Pomeraniæ Suevicæ, Gryphes in integrum restitutus ope Leonis siue Actus revocatorius der vormals bey der Heubt. löbl. Pommerischen Fürsten Zeiten abalienirten Tefel-Güter, von dem Großmächtigsten Könige in Schweden anno 1691. angestellet. Neque de iustitia hujus revocationis dubitandum, cum totius fere Europæ mores in hac re conspirent, quod ex primariis Jctis Gallorum Choppino, Molinæo, Hottomanno, Anglorum, Fleta, Cowello, aliorumque populorum legibus in hac re habet monicis, probat eleganter Dn. Ringler. lundæ tract. §. 1.

Porro nec aliud dicendum de bonis Ecclesiæ, quarum alienationem quod adeo difficultate concedant DD. aut si concedant, tot solennitates præscribant, inde potissimum proveniat, quod administratio bonorum Ecclesiæ instar pupillæ, veluti tutoria sit. Dn. Schilter. Inst. Jur. Can. lib. 2. tit. 6. §. 22. vid. Gvilj. Redoanus integr. Tr. de Reb. Eccles. non alienand. & Covarr. de reb. Eccles. alien. revocand. Didac. Inst. Jur. Can. var. resol. lib. 2. c. 16. Fr. de Roy Inst. Jur. Can. p. 255. Uti etiam expresse in cap. 2. X. de de nat. Episcopi ac Prælati comparantur tutoribus ac curatoribus, propter administratorium rerum ecclesiasticarum; Hinc absque consensu capituli consensu alienata bona Ecclesiæ revocantur. c. C. X. de immun. Eccles. Janus ab Arcedura (cujus verum nomen Hammelstus vid. Frantzk. lib. 3. resol. 8. n. 17.) cap. 3. com. 9. n. 22.

Quæ cum omnia manifesta juris & æquitate nitantur, facillime inde conicere licet, quibus fundamentis justitia Legis 3. C. de vob. reb. Civit. corroboretur. Primum enim ex dubitationis aleam positum est, administratorio nomine bona civitatum a Senatu possideri. Deinde observandum est, scopum saluberrimam, & unicum esse, solennitatibus in illa lege ad observandum præscriptis valide occurrere dolo igno- viæque administratorum, tum & læsioni civitatis prævertere. Nam solent administratores rerum civitatis nonnunquam lucri sui causa, vel alia irrationabili ratione distractionem rerum civitatis querere. Dn. Georg. Melch. Schweder. Diff. de alien. rer. civit. c. 4. n. 126 habita sub Dn. Præf. Francofurt. Quare si solennitates in iunctis

in hoc actu non observata, ecquid aliud decidi potest, quam ut læsa civitas in integrum restitatur & bona alienata postliminio quasi reducerentur civitatis in iuncta, juxta ductum L. 3. sequentes: Ut prædia vel quælibet ædificia ad jus urbis Constantinopolitanæ pertinentia non vendantur nisi imperiali (Principis) auctoritate. Civitatum Provincialium fundi vero prohibentur venundari, nisi prius Curie decretum præsentibus omnibus, vel majore parte, tam curialium, quam honoratorum possessorum, SS. Evangeliiis propositis, quasi Deo teste, interponatur, & Præfidi provincie (hodie consiliarii regiminis Principis) insinuetur, ac pretium inde collectum operibus publicis proficiat.

De cætero contenti sumus fontes decisionum civitatis utilium ac proficuarum heic aperire; rivulos vero ab hac lege emanantes, h. e. solennitates dict. 3. sigillatim excussas, dudum habemus in Dn. Schweder. laud. Dissert. Unde actum agere nolo, contentus monere, scopum legis satis obtentum videri, si primum caput harum solennitatum scilicet consensus Principis vel ejus consiliariorum, & diligens inquisitio decurionum intervenierit. Quo & collimare videtur Card. Mantica de tacit. & amb. convent. concl. 4. tit. 8. n. 28. dum statuit, propter auctoritatem decreti Principalis, omnes reliquas solennitates intervenisse præsumi posse. Imo earum etiam consistere posse videtur sententia nonnullorum qui existimant, non omnia requisita a DD. aut canonistis hic operose cumulari, ita præcise in omnibus locis & præsertim in Germania nostra urgeri posse, cum consuetudo, quæ non cum Imperii legibus pugnat, hac in re valeat plurimum. Pet. Binsfeld. ad C. in circitate qu. 12. x. de usur. Enimvero si hæc opinio velit suas fimbrias eoque extendere, ut consensu Principis vel ejus consiliariorum in alienatione rerum civitatis non opus esse constet, falsissima est, cum sibi laxet admittat, quod in L. 3. indefessa cura prospexerat Imperator Leo, autor hujus legis. Equidem consuetudini aliquam vim in nostro casu tribuendam existimo, scilicet in convocatione modo Senatus, modo deputationum civium, der Aufschusse oder Zunftmeister vid. Dn. Præf. in Caut. Contr. sect. 1. c. 3. §. 17. Lauterbach. in Dissert. ad L. civitas 27. ff. de reb. cred. §. 10. Ast illa consuetudo non potest eo extendi, ac si contra claram sanctionem L. 3. Principis auctoritas hic citra virium nullitatis exulare possit.

Nec juvat, quod civitas jus statuta condendi habeat, cum supra, Cap. 3. n. 22. seqq. hoc reiectum sit. Sane absque consensu Principis vel ejus consiliariorum istiusmodi bonorum alienatione abstinere, non solum natura & indoles honorum suadet, dicta L. 3. præcipit; sed etiam hoc dicitur sana ratio politice præceptis informata. Hinc si vel nulla extaret talis lex, qualis nostra 3. quæ sub nullitatis pœna has solennitates præciperet, attamen quis denegaret Principi jus fasque esse, bona civitatis suarum illegaliter alienata revocandi & denuo incorporandi universitati? Illustrationi hujus rei inservit par sane decisio quam deprehendimus in L. Bene

a Zenone. §. quæ omnia. C. de quadrag. præscr. ubi agitur de venditionibus rerum fiscalium, factis a Principis rationalibus absque epistalmate Principis, sive absque ejusdem imperio, jussu & mandato. conf. Fr. Nig. Cyriac. contr. jur. c. 531. Quare quoad primarias solennitates, memoriam nostram L. 3. in Germania sepultam esse, minime existimandum est, B. Brunnem. ad d. L. 3. Peretz in Com. Cod. ad eand. Hinc fidem abrogamus Lindemanno tr. de mutuo c. 1. n. 32. & Bruning. de jur. univers. art. 97. contendentibus, in solvendis civitatis debitis jam rite contractis, sive solutio fiat ex bursa civitatis, sive per cessionem rerum immobilium, solennitates d. L. 3. haud esse observandas. Deceperunt fortassis hosce Avendani de Exequend. mand. lib. 1. c. 12. & Leopetzi ad LL. hispan. P. 5. tit. 5. l. 15. testimonia de non usu hujus legis. Quod de Curiis Hispanicis credere iis possumus, sed minus caute ab illis provinciis ad Germaniam concluditur, prout etiam demonstravit Dn. Præf. in Us. Moder. ff. Dissert. prælim. §. ult. nævum illorum Jctorum Germaniæ, qui Grænewegii, Lewii, Bugnonii auctoritate secure nimis utentes, incaute pronunciant, hanc vel illam legem defuetudine inumbratam esse, si perspiciant illam in curiis Belgicis vel Gallicis haud observari.

Perspecto itaque valore hujus legis in foris germanicis, tuto nunc ejusdem virtutem, vi interpretationis extensivæ, ad omnes alios contractus alienationem involventes applicare poterō cum Losæo de Jur. Univers. P. 3. c. 5. n. 13. Tali ratione solennitates in L. nostra 3. præscriptæ necessariæ erunt (1) in permutatione arg. cap. Nulli. x. de reb. Eccles. non alien. (2) in dationibus in solutum; nam hæc æquiparantur emptioni venditioni, per L. si prædium C. de evict. Tiraquel. de retr. consang. n. 1. gl. 14. n. 4. & interest etiam hic civitatis, ut debitis solennitatibus adhibitis, patefiat an expediat hoc modo succurri civitati, an vero utilius aliam rem in solutum dare. (3) In usufructu constituendo, Castillo de Usufr. c. 54. n. 2. (4) in locatione ad longum tempus quo utile transfertur Dominium. arg. l. fin. C. de Jur. emphit. & sic (5) in datione in feudum. Feudum enim est datio sive concessio utilitatis sub lege fidelitatis. Dn. Præf. in Exam. jur. feud. c. 1. in summ. n. 1. seqq. Neque tutiores sunt possessores bonorum tali titulo, absque debitis solennitatibus acquiritorum; aut melius sibi consuluerunt, si curarunt instrumentis inferi efficacissimas clausulas renunciatorias a civitate factas. Ut enim hæc renunciaciones jurium, ut herba betonica commendentur a DD. quemlibet etiam suo juri pro se introducto renunciare posse, manifestissimi juris sit. L. 15. C. de Episc. & cler. l. pen. C. de pact. Nihilominus tamen hoc brocardicum male huc applicatum deprehendimus. Ingens enim differentia est inter favorem publicum & privatum. Nam non potest renunciari iis, quæ in favorem publicum introducta sunt. c. si diligenti. 12. x. de for. comp. licet renunciatio juramento corroborata fuerit B. Brunnem. ad L. 38. ff. de pact. n. 1. Præterea generale axioma est, quod cui non competat potestas donandi vel alienandi, illi etiam non competat potestas renunciandi Carpz. P. 2. c. 4. def. 12. n. 8. Giphian. de remed. jur. &

- renunc. c. 1. p. 26. fufe & Galleratus de renunc. lib. 4. Unde non potest non fluere, civitati nil horum competere de jure posse.
- 55 Quare nihil superest quam ut de pretio, quod ab emtoribus bonorum civitatis solum est, videamus, an illis refundendum, quorum bona
- 56 ita ad pristinum statum revocantur. Enim vero, si legum civilium conditores sapientissimi juris & æqui rationibus haud repugnans crediderunt, pupillum alienata bona revocantem non debere restituere pretium, cum contractus sit nullus, nisi inde locupletior factus sit, h. e. in ejus utilitatem revera versum idque ab adversario probatum sit, Klock. vol. 2. conf. 51.
- 57 n. 32. Sane eadem decisio formanda est de bonis civitatum, quippe quæ, uti ab omnibus manifestum est, jure pupillorum & minorum gaudent.
- 58 Apparet vero rationes civitatum multarum executienti, non solum bona ipsarum plurimam partem alienata, sed etiam grande æs alienum insuper civitatis nomine conflatum esse. Ubi civitati sub hoc onere ingemiscienti haud quicquam melius consuli poterit, quam ut *legem Civitatis* 27. ff. de reb. cred. tanquam cynosuram in dubiis hisce casibus, sequatur. Quanquam enim Colero teste de Proc. Exec. c. 3. n. 348. DD. in hac L. ultra modum sese involvant, tamen sat clara dispositio hujus legis est, quod civitas mutui datione haud obligetur, si ad utilitatem ejus pecuniæ versa non sint, alioquin ipsi qui contraxerunt, non civitas tenebitur. Unica igitur in rem versionis probatio causa est obligationis, qua Civitas in
- 60 mutui datione obstringitur. Quod iterum civitas, ex superius deducto fundamento, contra regulam mutui ordinariam, commune habet cum ecclesia Nov. 120. c. 6. fin. & sub hoc nomine cum omnibus piis locis, Molin. de J. & J. tr. 2. disp. 200. n. 1. item cum mutuo, pupillorum & minorum nomine contracto. L. 3. C. quod ex fact. tut. & ib. Pererz. n. 1. Grarian. lib. 2. discept. for. 385. n. 17. Molina cit. loc. n. 12.
- 61 Quare illa in rem versio propius excutienda ac perlustranda erit; Quod duplici modo commode fieri poterit; scilicet ut primum videamus, quando civitas in mutui datione obligetur absque probatione in rem versionis; deinde, si versio in rem probanda, quibus adminiculis
- 62 hoc suscipi debeat. Et quidem quod attinet primum membrum, clare demonstratum est a Dn. Præs. in Caut. Contr. Sect. 1. c. 3. §. 13. seqq. quibus cautelis opus sit, ut difficili & molesta in
- 63 rem versionis probatione carere possis. Optimum consilium est, si in casu mutui, consensus illorum quorum interest, adhibeatur, hoc est,
- 64 in civitate consensus senatus & civium. Difficultas vero in eo consistere videtur, quando dici possit, quod civitatis totius consensus rite sit adhibitus. Nam omnium civium consensum, in urbibus præsertim majoribus adhibere difficile; imo fere impossibile est, ut ob communia civitatis negotia semper tota conveniat civitas. B.
- 65 Lauterbach. in Diff. ad L. 27. c. 3. §. 10. Quare dicendum cum Hart. Pistor. lib. 1. qu. 37. n. 5. quod in hac re cujusque loci statuta & consuetudines sint considerandæ. Quamvis enim Ziegl. in commun. conclus. ad Aur. prax. Calvol. §. civitas. concl. 1. n. 71. scribat, quod omne jus Civitatis generali consuetudine in consules & senatum a

populo sit translatum; tamen hæc consuetudo in multis locis valde restricta, in aliis vicissim laxior apparet. Nam teste Richtero dec. 71. n. 2. hodie multis in locis, hæc potestas communicatur cum collegiorum Magistris, denen Gildes Viertel- und Zunft Meistern. Vid. eleg. respons. ap. Richt. c. l. & Carpzov. P. 2. conf. 6. d. 18. Atque in hoc creditori diligenter inquirendum esse, non præter rem monet Lauterbach. c. l. qui lubricum valde est cum administratoribus civitatum contrahere. Zaf. ad L. 3. n. 8.

Igitur si iste consensus non fuerit adhibitus, aut de illo præsumtive non constet vid. Carpz. d. def. 18. Civitas non tenetur ad debitum, sed recte objicit creditoribus exceptionem non versionis in rem suam. Licet creditores instructi sint. Carpz. lib. 2. mento guarentigato instructi sint. Carpz. lib. 2. cit. 10. resp. 106. n. 25. B. Lauterb. all. loc. §. 19. Difficillima vero est probatio in rem versionis, teste ipso Imperatore in §. Inst. quod cum ex quibus in al. pot. Unde in sententiis, quibus creditoribus versionis probatio iungitur, addi solet clausula, quod administratores vel eorum heredes in probando creditoribus assistere obstringantur. Carpz. c. l. Resp. 107. quod & tali clausula in causa pupillorum observari, idem alibi tradit. Equidem ex ratiociniis civitatum versio probatione in ejusdem utilitatem optime probari potest. Sed tunc ventilatione eget, an creditor contra civitatem agens, ratiociniorum editionem ab ipsa civitate petere possit? Quod recte assertum ab B. Lauterb. cit. diff. c. 15. §. 6. Quamvis enim grave in jure habeatur, urgeri reum ad exhibitionem eorum per quæ ipsi negotium fiat. C. de test. Attamen inter justas causas a Berichio Part. 1. concl. 48. n. 28. recensitas, quibus editio instrumentorum iungitur, & merito hæc connumeranda est. Hahn. ad Wesenb. edend. n. 12.

Præterea tenetur adhuc versionem probare creditor, licet in instrumento claris verbis dicatur, es sey in gemeiner Stadt kundtbahtlichen Nutzen verwendet. Coler. de proc. exerc. p. 2. c. 3. §. 352. Köpp. dec. 60. n. 7. Pistor. lib. 1. qu. 37. n. 3. Nam confessiones eorum, qui actum aliquem expedire nequeunt, nisi certa qualitas, quam accessisse asserunt, interveniat, nullam probationis vim obtinet. Hinc fieri & hic potest, ut prodigus vel fraudulentus administrator, si gillo publico utendo renunciaret nomine civitatis in largissima forma. Quod exemplo comprobat Coler. Proces. execut. p. 2. c. 3. n. 355. Civitas enim tanquam persona ficta, & quæ jure Jason. corpus est animo & intellectu carens, in L. 1. §. fin. ff. de A. vel A. hered. non ita accurate in diligentiam administratorum suorum inquirere potest, prout privati perfectæ ætatis facere solent & possunt.

Coronidis loco huic classi adjicere lubet concursum creditorum a civitate obærata factum. Equidem nostrum institutum in præfatione non est, nec patitur angustia pagina, omnia quæ ad hunc processum instituendum pertinent plena manu excutere, præsertim cum materiam concursus creditorum a summis JCtis ductum pleno studio ventilata, & id quod civitates hic speciale habent, in Dn. Præs. Dissert. de civitatibus obærata, quæ in Vol. 4. extrat, abunde discussum sit. Hinc nobis de Jure Principis circa administrationem

strationem bonorum civitatis sollicitis, perpendendum saltem erit, quousque sine vel cum consensu Principis, civitates municipales pro concursu creditorum formare queant. Enimvero cum ab initio hujus capituli demonstrare aggressi simus, quod alienatio bonorum civitatis absque Principis præscentu suscepta pronulla declaranda sit; facillime inde conjecere licet, idem dicendum esse de concursu, scilicet Principe, a civitate moto, cum concursus ille cessio bonorum sit, & revera in se continet alienationem. Cui accedit, quod civitates in hac parte æque favorabilia sint ac quidem minorem. Franc. Purpurat. *conf.* 548. n. 104. Horum vero bona alienari haud possunt, ad solvendum æs alienum, absque præcedente decreto iudicis cum causæ cognitione *L. Magis puto. §. 9. ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur.* Paul. Montan. *derutel. & curat. cap. 33.* Simoncell. *de decret. lib. 1. tit. 1.* Nihilominus in contrariam sententiam inclinat Fr. Salgad. *de Somoza in Labyr. Cred. Part. 1. c. 1. §. 2. n. 1. seqq.* ubi ingenti Dd. turba stipatus existimat, fundamenta multa sustinere, quod minor absque decreto iudicis, Ecclesia sine decreto Prælati, & civitas absque licentia Principis, concursum movere possit. Vnde si propius perlustremus illa fundamenta, deprehendimus valde ruinosa, & lapsui vicina esse. Puridum enim (1.) est persuadere velle Quasi enim concipi possit cessio bonorum absque alienatione. Inane (2.) effugium est, quod bonorum distractio & concursus necessarius sit

pro satisfaciendis creditoribus instantibus. n. 7. Nam inde ut puto elumbis formatur consequentia, quod propterea consensus Principis non necessarius sit. Male (3.) a constitutione hypothecæ bonorum civitatis, pro debitis a Principe concessa, concluditur n. 11. ad concursum, quippe qui longe altioris indaginis est. Concedo (4.) quod cessio hæc bonorum utilis interduci civitati, verum ut de ea utilitate constet, consensu Principis opus est, per superius deducta fundamenta. Sicut etiam concedere possumus quæ de praxi in cunctis Hispaniæ tribunalibus n. 45. testatur. Verum in eo calculum ei adijcere non possumus, quando consuetudini tantam vim tribuit, ut potens ea sit consensus Principis & alias solennitates abolere: De hoc enim supra n. 33. fuse actum est. Nec illud quod Salgado *in fin. n. 57. seqq.* de consuetudine affert, quod in illa non opus sit contradictorio iudicio, absque censura dimittendum est, per ea quæ Mascardus de probat. *concl.* 427. attulit, & quæ iidem ex Escobaro allegata sunt supra c. 2. n. 27. Primarium enim consuetudinis requisitum, & ut illa valida sit, consistit in tacito summæ potestatis consensu. Excell. Dn. Hoppius *Com. ad Inst. de J. N. G. & Civ. ad §. 9. in fin.* Qui hoc exinde format axioma; Quodcumque ad inducendum tacitum summæ potestatis consensum sufficit, illud quoque sufficit ad consuetudinem introducendam. Ergo de consuetudine vera & legitima non potest nobis constare, nisi simul de Principis tacita voluntate constet.

CAPUT VIII.

RATIONUM CIVITATIS AFFINIA ET CONTRARIA SISTENS.

SUMMARIA.

Ingressus. n. 1.
Generalis rationum redditio. n. 2.
Veterum, maxime Atheniensium diligentia in exigendis rationibus publ. n. 3. 4.
Quid hodie obtineat? n. 5.
Exemplum Romanorum in hoc passu. n. 6.
Regula, unde colligitur, quis reddere rationes debeat. n. 7.
Omnes homines ad rationes esse obstrictos Deo, evincitur. n. 8.
Limitatur in impie mortuis. n. 9.
Dissentiunt Patres & Pontificii. n. 10. 11.
Ratio de bonis Ecclesiasticis reddenda est. n. 12.
Favor conservationis horum bonorum maximus. n. 13.
An Papa ad rationes obstrictus? n. 14.
Affirm. cum rationibus. n. 15. 16.
Episcopi. n. 17. 18.
Capitulum. n. 19.
Bona Eccles. Evangelicis concessa an rationibus obnoxia sint? n. 20.
An Evangelicus salva conscientia Canonicatum habere possit? remissive. n. 21. 22.
Distincta ratio Canonicatum. n. 23.
Affirmatur quæst. n. 24.
Jus circa sacra quousque se extendat? n. 25.

Jus Papale Principum Evangelicorum. n. 26.
Illustratur ex Reces. Pom. n. 23.
Recessu Limitan. Rom. n. 28.
Rationes Abbatissarum. n. 29.
Provisores Ecclesiarum rationibus redditu intenti esse debent. n. 30. 31.
An revisio rationum pertineat ad jus patronatus solum? n. 32.
Collator s. Patronus adesse debet. n. 33.
Pastores item. n. 34.
Parochiani. n. 35.
Persona Ecclesiam constituentes. n. 36.
Pena malitiose administrationis. n. 37.
Quam culpam præsent administratores ecclesiastici? n. 38.
Cautela pro ipsis. n. 39.
Rationes Camera Principis. n. 40.
Reditus certi & incerti, quomodo probentur? n. 41. 42. 43.
Incerti quomodo explorentur? n. 44. 45.
Commendatur labor Seckendorffi. n. 46.
Remissiones ad ordinationes Cameral. n. 48.
Erarium statuum provincialium. n. 48.
Tutores ad rationes obstricti. n. 49.
Singularia circa tutel. Illustrium remissive. n. 50.

Nego.

Negotiorum gestores n. 51.
 Reliqui administratores. n. 52.
 Frater fratri ad rationes tenetur. n. 53.
 An Pater & mater? n. 54. sequ.
 Gratiola expunctiones. n. 58.
 Expositio L. 8. de admin. rer. Civit. n. 59.
 Cujacii emendatio affertur. n. 60.

Consensus Gothofredi. n. 61.
 Explicatio Accursii & Bartoli. n. 62.
 Contraria Forcatuli recensetur. n. 63.
 Lepida Accursii derivatio nominis sui. n. 64.
 Forcatuli sententia fufius recensetur. n. 65.
 Autoris sententia. n. 66.
 Epilogus. n. 67.

- 1 **Q**uantam, accuratior rationum de administratione civitatum excussio, promittat utilitatem, superioribus ut puto capitibus prolixè satis pertractatum est. Huic vero rei eo majorem scenerabimur lucem, quo justiori animi lance reliquorum negotiorum, rationum redditioni subjeutorum, indolem naturamve pensitemus. Longè lateque vero sese aperit campus hujus materiæ, cum omnes, qui negotia aliqua alieno nomine gerenda suscipiunt, rationem hujus suæ villicationis reddere obstricti sint. L. 2. ff. de neg. gest. cap. un. x. de oblig. ad ration. Felician. de Oliva e Souza tr. de for. Eccl. P. 3. qu. 34. n. 1. Hinc evolventibus commentatores de priscis gentium institutis, exquisitissima veterum in exigendis rationibus diligentia deprædicanda venit. Sapientissimis legibus, in lucem protractis bonam partem a Meursio, Emmio, Petito, Salmasio, Heraldio, Viris principibus in litteratura, florebat olim inter Respublicas Græciæ, Urbs Athenarum; Inter has vero non ultima erat, quæ quemlibet ad rempubl. accedentem obstringebat ad rationum redditionem, constituto publico calculatore, qui reditus civitatis per magistratus singulos, populo resignaret. Alex. ab Alexand. Genial. dier. lib. 4. c. 6. Crederes prudentissimam hanc legem civitate germanica nunc donatam esse, dum in multis civitatibus non absimilis status deprehenditur, creato tali calculatore ad reditus civitatis pro salute & necessitate publica dispensandos, a Principe constituto. Uti vero Respubl. Romana non dedignata est, primas legum suarum civilium tabulas ex Græcia petere; ita Lege Julia, hanc Athenarum legem haud dubie æmulata est. Nam secundum hanc, nemo non Magistratum ex Provincia reversus, rationem administrati muneris reddere obligatus fuit. Cicero Orat. pro posthum. & Epist. lib. 5. Ep. 20. Alex. c. l.
- 7 Non solum vero rationum redditio ad officia publica aut privata sese extendit, sed generatim omnes, qui sive ex necessitate, sive spontaneo motu, lege, iudice, vel alio constituti sunt, rationem villicationis suæ, iis quorum interest, reddere tenentur. Anton. de Gamma Dec. 253. n. 3. Card. Tusch. Pract. concl. tom. 1. concl. 203. n. 1. Munoz de Escobar. de ratioc. Administ. c. 3. n. 31. Fried. de Mandat. lib. 2. c. 49. Damhouder. de tutor. n. 17. Quinimo non nimis laxè ac generaliter mihi videor loqui, si asseruero, cuique mortalium in extremo iudicio rationes vitæ peractæ reddendas fore coram omniscio iudice, uti hoc haud obscure patet ex Matth. 25. 19. conf. 12. 36. 18. 23. Luc. 16. ad Rom. 14. 12.
- 9 2. Cor. 5. 10. Quod tamen non ad pios, sed illos duntaxat extendendum erit, qui absque vera pœnitentia discedunt ex hoc mundo, uti statuunt nostrates, Brochm. System. Theol. Loc. de extrem. Jud. in fin. B. Calovius System. Theol. tom. 9. Loc. eod. c. 2. qu. 2. qui dissentientibus non-

nullis ex Patribus, Chrysost. Homil. 31. in Ep. ad Hebr. c. 12. n. 4. Ambrosio in Psal. 43. tom. 2. Hieronymo in cap. 7. Daniel. tom. 4. & ex numero Romano-Catholicorum, Barradio tom. 3. Concord. Evang. lib. 10. c. 38. Jos. & Costa lib. 4. novis. temp. cap. 24. Greg. de Valent. tom. 4. disp. 11. qu. 4. punct. 2. opponunt ex V. T. Mich. 7. 19. Esa. 44. 22. ex N. T. Joh. 3. 18. 36. ad Rom. 3. 25. 8. 1. Joh. 5. 24. ad Eph. 5. 27.

Verum missa hac controversia, ex occasione generalis rationum redditionis allata obiter incidenter, propius ad nostrum institutum & profana divisio in bona sacra sive ecclesiastica & rationum redditio. Nam ex hac duplex resultat ratio: Ut vero de bonis ad ecclesiam spectantibus eorumque administratione prius agamus, dignitas materiæ postulat. Tamus vero illorum deprehenditur favor, ut male res ecclesiasticas administrans anathematis fulmine dignus judicetur in C. 1. dist. 96. vers. iniquam. Hinc utut Pontificii in extollenda Papæ potestate, ad absurdissimam adulationem prolabantur, attamen verentur Papam, si forte administraret, a rationum redditione absolvere. Bern. qu. 15. n. 10. Jos. Ludov. P. 1. dec. 4. n. 4. Pontifex in bonis ecclesiæ administrandis consideratur ut dispensator, non vero Dominus Ecclesiæ debeantur c. 26. caus. 12. qu. 2. Menoch. recuper. poss. c. 9. n. 109. quare secundum Paulum de Castro P. 1. conf. 415. n. 4. Papa si quid dilapidaverit, ei resisti potest, utculibet privato.

Cum igitur ipse Papa ad rationes obstringi possit, nec huic oneri sese subtrahere valeat, illi, quos blando fratrum titulo compellat, Prælati, quippe quos de omnibus sibi commissis rebus, disponit cap. 24. x. de excus. & ibi Socin. n. 7. & Felin. n. 9. Ceph. lib. 5. conf. 678. n. 19. Hinc si Prælati ecclesiæ ejusdem debita passus sunt præscribi, ipse & hæredes ejus tenebuntur ad resarciendum damnum. Bern. Diaz. reg. 219. Eccles. Greg. Lopez. lib. 15. tit. 8. P. 5. Idem char. Ayor. de Partit. honor. P. 1. c. 4. n. 37. Idem dicendum de Capitulo sede vacante, nam cum hoc videatur gerere futuri Episcopi negotium, recte ipsi de datis & expensis rationem reddere cogitur. Rubeus conf. 131. 11. 3. ap. Menoch. A. 7. Q. cas. 209. n. 8.

Quid vero dicendum de Monasteriis & Canonicis per Pacem Passavientem & Instrum. Pac. Evangelicis concessis? Sane ardua est quaestio, an horum Antistites & Prælati ut & Canonici ad rationes reddendas Principibus obstringi queant; Utut enim heic sequetur musea, quæ a celeberr. Giesb. Voerio contra Theologis Hollandicis in universum Evangelicæ stitiam possessionis Canonicatum adversus Marum disputata operose sunt adversus Marum num Schoockium aliosque. vid. Dn. Praef. in

Annor. ad B. Brunnem. Jus Eccles. lib. 1. c. 6. n. 12. Nihilominus tamen perplexa manet decisio, cum omnium Canoniarum & Præbendarum non una sit indoles, sed diversa ratio. Nam nonnullorum Canoniarum conservatio Legibus Imperii fundamentalibus nititur, aliorum vero ex arbitrio Principum pendet, exemplo Episcopatus Camenensis per Instr. Pac. Art. 10. §. 4. & Art. 11. §. 5. Prioris generis Canoniarum Principes per Pac. publ. in suo Statu ac esse conferre obligati sunt. Verum his non obstantibus, quæ summum jus circa sacra etiam complectitur. B. Seckendorff. T. F. Staat. P. 2. c. 11. §. 1. Illustr. Dn. de Jena de Rat. Stat. Dissert. 16. concl. 9. rationes exigere. Jus enim circa sacra occupatur potissimum circa hæc tria (1) cultum divinum (2) cultui inservientes personas, (3) bona ad cultum necessaria. Conring. in Dissert. de Mahodie, citra dubium, hoc supremo jure Episcopati, imo quod majus est, Papali, Principes Protestantæ in Germania. conf. Dissert. de Jure Patrum secundæ vici auctorem editam a Dn. D. Laurens cap. 2. Quod illustratur verbis Ducis quondam Pom. glor. M. Philippi in dem Land. Absch. zu Treptau. 1608. Mart. in laud. Dissert. adductis: Dahero were denn für nöthig und rathsam erachtet, neben dem Hochgebohrnen Fürsten und Herrn Philippo Julio &c. als Stiffts Mit Patronen dahin zu sehen, daß die Visitation der Kirchen und Capitels zu Camern angeordnet, Rechnung aufgenommen &c. Quæ in Recess. Limitaneo inter Suec. Regem & Ser. E. Brand. 1653. §. 24. inter alia jura Principibus hisce circa Capitulum dictum competentiorum capituli confirmationem visitatio Rationum reddendarum examen, revisio Statutorum &c. Ex qua rationum revisione fluere videtur, Principes si deprehendant, bona illa contra fundatorum intentionem luxui impendi, posse illa convertere in sustentationem Scholarum, Nosocomiorum &c. Vid. Dissert. de Exsecrat. ultim. volunt. sub Præs. Dn. Johan. Sam. Stryk. hab. cap. 3. Præsertim cum & Pontificii Papæ tri- buant potestatem indistincte & sine causa tollendi præbendas. Durandus de benef. l. 8. c. 1. n. 111. Neque aliud dicendum de Abbatis, in quæ ritorio, sive die Landes-Fürstliche Erb-Schutz- sum est. Illustr. exemplum & quod novissimè ad Aulam Imperialem delatum est, nobis suppeditat Abbatia Imperialis Quedlinburgica. Postquam enim hæc Domui Brandenburgicæ non tam cessâ quam restituta, dum jam superiore seculo per solennem Pontificis sententiam Anno 1511. & 1517. Dux Saxonie Georgius hucusque per Advocatiam cum superioritate Episcopo Halberstadiensi, hujus Episcopatus vero jura per Instrumentum Pac. in Electorem Brandenburgicum translata, ut hinc non jure ce- dentis Polonice Regis, sed suo, jam Advocatiæ & Superioritatis jura ibi exerceat, inter alia in literis ad Casaream Maj. datis, quoad punctum rationum reddendarum, sequentia literis suis in- servit. Ser. Elect. Brand. daß er vermöge solches Vol. VII. Disp. XXII. Hall.

seines Erb-Schutz Herr-Amptes verbunden, die Ab- tiffin zu Ablegung gebührender Abtey- und Stiffts- Rechnung, welche nun viele Jahre hero nicht abgele- get, und gleichwohl jährlich in Gegenwart des Erb- Schutz-Herren verordneten Stiffts-Hauptmanns, und mit Vorbehalt seiner dabey habenden Anmerkungen, dem Herkommen nach, hätten abgelegt werden sollen, anzubalten. Hoc autem insolens non esse, ut ra- tiones exigantur ab ejusmodi capitulis, constat ex Mylero ab Ehrenb. in Archolog. Ordinum Imper. cap. 14. §. 7.

Cæterum ut deveniamus ad res quæ propius 30 nostrarum Ecclesiarum Statum attingunt, ob- servandum est, omnes Curatores ac Provisores Ecclesiarum, & Eleemosynarios. Kirch Provisor- Vater. It. Vorsteher der Armen Casse, Schulen, Ho- spitalien, Armen und Waysen-Häuser ad rationes teneri Nov. 123. c. 23. Carpzov. Jpr. Eccles. Lib. 2. tit. 20. defin. 315. Rebuff. rr. congr. Pontion. cap. 6. n. 40. Ubi ratione codicis rationarii & 31 reliquarum circumstantiarum omnia probe ob- servanda, quæ supra recensita sunt. Alias enim præfectus Ecclesiæ suspicionem fraudis & doli incurrit, Modest. Pistor. vol. 2. conf. 8. n. 5. vid. & Diss. de Persid. Administrat. sub Præs. D. Simon. in hac Acad. habit. thes. 5. & 6. Quæstiones ve- ro ad examen hoc bene instituendum elegan- ter suppeditat die Nieder Hessische Kirchen Ord- nung. Cassel 1657. v. c. Cujus consensu elee- mosynæ dispensentur? an certis personis? an miserabiliores præferantur minus miserabili- bus? an inspectores Gerontocomiorum dili- genter provideant? an pauperes distributori- bus Eleemosynarum gratis inserviant? an Ho- spitaliorum inquilini pie concorditerque vi- vant? an omnia legata ad pios usus soluta? an præfecti des Armen Kasten jurati, & a quo? conf. Besold. Thes. Præd. V. Arm Gottes-Kast. ubi modos ærarium hoc sacrum ditandi suppe- ditat. Bene etiam de Curatoribus Nosoco- miorum rationatur doctiss. Zepper. lit. 2. Polit. Eccles. c. 22. Male vero contendunt nonnulli, 32 rationum Ecclesiasticarum revisionem pertine- re ad jus Patronatus, hincque Superintenden- tem excludi deberi, cum illa potius ad jus Epi- scopale spectet. Finckelth. de jur. Patron. c. 2. n. 25. Joh. Gerhard. de Ministr. Eccl. §. 114. E 33 contrario Collator sive Patronus rationem ha- bet, cur interesse velit rationibus, cum & ipsius intersit maxime ne dilapidentur bona ecclesiæ, cum & hic si casu ad inopiam vergat, ab ecclesia alendus sit. Paul. de Citadin. P. 6. art. 4. n. 1. Roch. de Curt. rubr. de util. jur. patron. n. 1. Car- 34 pzov. Jpr. Eccl. cit. loc. n. 10. Sic & Pastores Ec- clesiarum suarum rationibus commode adhiben- tur, cum Eleemosynariorum culpam optime de- tegere possint, Carpzov. cit. l. n. 12. Quinimo 35 & Parochiani super rationibus sunt audiendi Klock. de contrib. c. 10. Christin. Dec. Belg. 28. Ecclesia enim componitur triplici Statu, Eccl. 36 siastico, Politico, & Oeconomico sive populo, Reinking. de Reg. Sec. & Eccles. lib. 2. d. 1. c. 6. n. 15. Gerhard. Loc. de Ministr. Eccl. sect. 7. Omissio 37 ergo unico Ecclesiæ membro, Ecclesiæ rationes non possunt dici sufficienter redditæ. Carpz. Jpr. Eccl. lib. 2. tit. 20. d. 317. Tenentur vero admi- 38 nistratores hi de lara & levi culpa, qui si caute velint res administrare, v. c. mutuum nomine Ecclesiæ contrahendo, adhibeant consensum Su- per-

39 perintendentis & Patronorum. Nam res Ecclesiæ alienare absque urgentissima causa vix licet. Card. Mantica. *de tac. & ambig. convent. lib. 25. tit. 6.* Honded. 2. *conf. 31. n. 14.* Azor. *inst. mor. lib. 9. c. 1.* E contrario si Ecclesiæ bona Administratores non in eos convertunt usus, ad quos destinata sunt, a culpa malitiæ vel dolo regulariter se excusare non possunt. Quo casu de residuis conveniri possunt, ut si Ecclesiæ sexcentos furripuerunt, ducentos loco pœnæ, ultra ablata præstent. *L. 4. §. 5. ff. ad L. jul. pec. Harprecht. ad Inst. de publ. Judic. §. 11. & ult. n. 38. & ibi Dd.*

40 Sequuntur nunc rationes Cameræ five reddituum Principis; ubi ad administratorum classem pertinent omnes, qui colligendis & percipiendis his redditibus perfecti sunt v. c. *Amptleute, Schösser, Cammer Rent- und Schatzmeister, Contributions - Acciß - Kopffgeld und andere Steuer-Einnehmer.* B. Dn. Seckendorff. *im Teutschen Für-*

41 *sten - Staat. P. 3. c. 4.* ubi hos redditus in certos

42 & incertos distinguit. Priores patent ex libris censualibus, *nach dem Inhalt eines jeden*

43 *Ampts - Erb - Saal und Lagerbuches.* Hinc non facile dolus a præfectis hic committi potest,

modo cautiones a laudato Auctore loc. cit. præscriptæ observentur. Incerti redditus Principis

44 vero sunt varii generis, & facilius hic sese pandit via defraudandi dominos, quamquam nec desint certa adminicula præcavendi dolos.

45 Sic in rationibus metallicis, pedagiis, vectigalibus pecunia cistis clauetro munitis injici solet. Plurima utilissima observatu rationali adjicit circa examinationem *der Wild-Steuer-Frevel-oder Bussen-Rechnung: Frohn-Gelds-Rechnung. bey Jahrwachs von Ackerbau, Viehzucht und Schaffereyen, bey Besetzung und Ausfischung der Teiche, bey Hoffküchen, Keller- und Futter-Rechnung &c.*

46 quæ omnia harum rerum cupidis jucunda lectu sunt, cum memorato Seckendorffio ob splendida in hoc genere officia, & longum rerum usum (sine quo talis prudentia vix acquiritur) accurata inquisitio harum rationum non potuerit

47 non esse explorata perspectaque. Nec dubito, plures ejusmodi cautelas posse hauriri ex ordinationibus cameralibus hujus vel illius aulæ; cum hæ ordinationes ut plurimum auctores habeant viros rerum æconomicarum & cameralium longo usu subactos plane & peritos, qui obviam ire norunt mille nocendi artibus, in fraudem Principis, ab avaris administratoribus sæpius excogitatis. *conf. Melch. ab Ossa in consil. Jurid. Polit. cap. 18. Jac. Doplers ungetreuen Rechnungs Beampten c. 19 & 21. Wuntsch. Memorial. Oeconom. Polit. Pract. P. 2. c. 14.* quem tamen ipsum, propter perfidam administrationem Heldrungi nemefin justissimam expertum esse, asserit D. Simon. *Diff. de perfid. Administr. in fin.*

48 Atque idem dicendum de Statuum provinciarum ærario, vulgo. *Land - Casse und dessen Cassirer.* De omnibus hisce speciebus potest videri Klock. *integr. tr. de ærario. Bornit. tr. ejus. tit. Lathe-*

49 *rus de Censu.* Sistunt se vero nunc reliqua negotia, quæ proprie privatos spectant, nihilominus accuratam rationum redditionem requirunt. Inter quæ facile eminet rationum redditio a tutoribus & curatoribus præstanda; Damhoud. *de tutor. fol. 66. n. 32. Borgnin. Cavalcan. de tutor.*

n. 63. Jac. a Casnib. tr. de Execut. ult. vol. §. repetit. n. 13. a qua nec tutores honorarii excepti. Lauterb. Diff. de Honor. tutor. c. 3 §. 30. Quid vero singulare in tutelis personarum illustrium obineat, excussit bonam partem Parlador. *Res. quæ tid. 1. c. 12. & inprimis elegans Dissertatio Excell. Dn. Cocceji de Tutel. pers. illust. Quare non placet huic rei diutius immorari, sed potius reliquos administratores ad rationes obstrictos censere, obiter tamen & quasi perfurum Superfunt vero negotiorum gestores & socii, qui rationes reddere obstricti sunt. Menoch. *de A. J. Qq. cas. 209. Mercatorum infitores. Besold. Thes. Pract. v. Factor. item die Laden- und Gervölbs - Diener, & Pharmacopæorum Provifores. Hahn. ad Wefenbec. tit. de Inst. Ad. n. 6.* Sic magistri navium *die Schiffs - Capitains*, executoribus *denen Schiffs - Patronen*, rationes reddunt. Marquard. *de Jur. Mercator. lib. 2. cap. 11. n. 30. seqq.**

Fundamentum vero harum rationum reddendarum est administratio bonorum alienorum, Barbat. *conf. ult. dub. 4. vol. 3.* quæ etiam efficit, ut & frater, si communia bona pro indiviso administret, ad reddendas rationes aliis fratribus obstrictus sit. Lauterb. *in tr. de singul. cap. 20. jur. P. 2. membr. 1. §. 17. Garcia de Expens. cap. 20. n. 22. Wefenb. conf. 3. n. 47. Berlich. P. 2. Dec. 295. n. 12. seq. Carpz. Lib. 6. resp. Elect. 65. n. 10.* An vero Pater aut Mater, bona filii administrant, rationes reddere propterea etiam teneatur? quæstio est, quæ coronidis loco ventilari meretur. De matre affirmat Boer. *decis. 71. Gozadin. conf. 99. f. idem de patre statuit Menoch. de Arb. Jud. Qq. cas. 209. n. 7. Rol. a Valle conf. 49. n. 13. Aym. Cravetta conf. 218. Fundamentum quo nituntur in L. Litis contestata. 37. §. 2. ff. neg. gest. quatuor quippe in qua disponitur, quod pater, si emancipati filii res a se donatas administret, filio actorum ne negotiorum gestorum teneatur. Verum hoc re nil mori Carpz. *Jprud. for. P. 2. conf. 10. abs. Richter. P. 1. Dec. 58. n. 26. Mynf. Cent. 2. abs. 37. n. 5. contrarium statuunt, nec sine ratione parenti, quæ partim consistit in reverentia parenti, partim in præsumptione optima, quam de parentum administratione fovunt jura. L. 7. C. de Curat. furios. l. 8. l. 6. §. 2. C. de bon. que non exced. eund. tit. Peretz. n. 10.* Quod tamen non excedendum puto ultra bona adventitia, hinc aliud dicendum pater usumfructum habet, hinc aliud dicendum erit de bonis castrensibus vel quasi, Bartol. ad cit. l. 37. §. fin. ff. de edend. Limitat etiam Mynfing. c. l. n. 7. suam sententiam, si imminet periculum dissipationis ob solutos patris mores. vid. *not. 22. cap. 29. Döring. Biblioth. Jurid. v. Administrat. n. 87.**

Ultimo loco progredimur ad contraria, quæ in genere omnes remissiones redditionis rationum complectuntur; in specie vero gratiosas expunctiones rationum a curatoribus Reip. factas h. e. juxta Accursium in glos. ad L. mox citanda per gratiam illius, cui Reip. rationes reddendas remittantur scienter. Inprimis vero circa gratiosas expunctiones rationum civitatis rei circa burgia orta sunt, inter DD. Sedes hujus variorum bium est in l. Calculi. 8. §. 1. ff. de Admin. reip. Civit. pertin. verba ejus legis, quia pauca sunt adducere non grave est: *Calculi erroris temporis etiam post decennii aut vicennii tempora admittuntur.*

sed si gratiose expunctæ dicentur, non retractabuntur. Hæc L. cum brevis sit, etiam obscuritate non destituitur, quippe ejus mater brevis esse solet. Joh. Andr. in *Prooem. Decretal. verb. Gregorius* in proe. Hinc Cujacius, (qui Petro Fabro pro centum millibus Jctorum reputatur lib. 1. *Se-mestr. c. 7. ad l. 2. C. de jur. fisc.*) ad aliam lectionem confugit, more Jctorum critices studio nimium deditorum, qui sensum loco obscuro infarcire acintrudere malunt, quam inde recipere. Hinc juxta ipsum loco gratiose substituendum rationes tali sensu, ut dispunctæ rationes ob errorem calculi reprobari possint, expunctæ non item. l. 13. *inf. ff. de tempor. & divers. rat.* Huic frigidam suffundit in not. ad h. l. Dionys. Gothofr. quia gratiose expunctas rationes, dum ad perniciem Reipubl. tendunt, nullius momenti judicat per l. 12. *C. de trans.* Contra Accursius & Bartol. ad h. l. con-tatas & cancellatas, si erratum fuit in numeran-do, post decennii aut vicennii tempora, usque ad triginta annos posse retractari, si vero gratiose expungantur, posse retractari, sed intra de-elidit iterum elegantioris ingenii Jctus Step-hanus Forcatulus in *Necymantia Jurisperiti s. dia-logis de occult. jurispr. dial. 20.* Cui iniquum vi-per gratiam curatoris ambitiose expunctarum rationum, quam aliarum quæ prævio examine deletæ. Cui accedit, quod in d. L. absolute po-natur: non retractabuntur. Unde inferitur, quod nec intra decennium aut vicennium retractatio-bene currat, licet propterea se Accursium di-scons. Trebell. quod adversus juris Civilis tenebras ac-currat. In Bartolum vero, qui *Auriga juris audit*, §. 14. c. 2. q. 3. §. 16. c. 3. qu. 1. §. 15. c. 7. qu. 3. §. 12. quadrat illud Ovidii L. 2. *Metamorph. v.* 170. de Phaetonte: ipse pavet, nec qua commissas fle-sentiam, nec scit qua sit iter Quare meliorem toli jam rejecta, interpretatione hac Accursii & Bar-existimans, in d. l. calculi, gratiose expunctas ratio-nes eas esse, quæ in re dubia amica quadam com-positione cancellatæ sint. Exempli loco adducit

curatorem petentem vectigalis nomine ducenta, debitor excipit, se vix centum viginti quinque debere, antequam aliter constaret, convenit, ut daret centum quadraginta; hoc casu expunctas esse rationes gratiose, non per sordes curatoris, sed transactionis specie & bona gratia, hancque expunctionem irretractabilem existimat Forca-tulus. Legem præses 12. *C. de trans.* vero applicat ad casum, si civitati centum certo debetur, cu-rator vero gratiose expunctione quinquaginta accepit.

Cæterum ut in hac controversia etiam quid nobis de isthac re videatur, exponamus, bene observandum puto, heic non confundendam esse gratiose expunctionem a Senatu debitoribus factam, de qua supra actum cap. 5. n. 44. *seqq.* cum gratiose expunctione Principis. Largior Bartolo, Decuriones prædia vel ædes vel cer-tam quantitatem civitati debitam, per ambitio-sam transactionem, gratiose expunctionem rem remittere haud posse, & si fiat, hunc actum annullari debere, juxta L. 12. *C. de transact.* In-terim inde non sequitur, quod nec Princeps pu-blica reliqua remittere possit, vid. *Nov. 148.* Quaquam non consultum sit, si Principes faci-les in hac re sint. Hinc summo jure laudar Elisa-berham Reginam Angliæ Camdenus ad A. 1588. quod quidem cætera facilis fuerit, ærario tamen debita vix unquam remiserit. vid. *Ærodius Rer. jud. lib. 5. tit. 17. cap. ult.* Nec sua laude defrau-dandus potentissimus a Carolo M. Carolus V. le-gendis vel considerandis rationibus multum temporis impendens, Pezel. *Part. 4. postil. Me-lancht. 460.* Quod studium etiam in Ludovico VII. Hassiæ Landgravio inprimis commendatur a Dn. Kirchheim. in *Dissert. de Ratiocin. Sect. 3.* E-quidem hanc diligentiam in revidendis rationi-bus, omnes sibi commendatam habere debent, qui optant lætos rerum suarum proventus.

Atque sic colophonem imponere placet nobi-lissimæ huic materiæ, quam si pro amplitudine ac dignitate minus elaboratam B. Lector censeat, hunc oratum volumus, ut præsentem laborem potius ex conatus merito, quam elaborationis perfectione aestimare velit. De cætero summo Numini gratias ago devotissimas pro præstito adjutorio, cui porro studiorum meorum cursum humillime commendo.

SOLI DEO GLORIA.